

๓๙๑. 30๙๔

๙๙๙๙

๙.3

การประเมินโครงการศูนย์วิชาการเขต
สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร

20 ต.ค. 2537

ปริญญานิพนธ์
ของ
โสภณ สุวรรณวงศ์

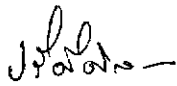
๒ 4๕7๗
เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการบริหารการศึกษา

มีนาคม 2537

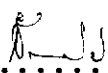
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คณะกรรมการควบคุมและคณะกรรมการสอบได้พิจารณาปริญญานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว
เห็นสมควรรับ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอก
การบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

คณะกรรมการควบคุม

..... ประธาน

(รองศาสตราจารย์ ดร.กิติมา ปรีดีคิลก)

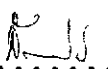
..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ลัดดาวัลย์ เกษม เนตร)

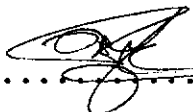
คณะกรรมการสอบ

..... ประธาน

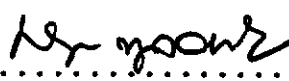
(รองศาสตราจารย์ ดร.กิติมา ปรีดีคิลก)

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ลัดดาวัลย์ เกษม เนตร)

..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(นายศิริ เปรมปรีดิ์)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ดร.ศิริภา พูลสุวรรณ)

วันที่ ๕ เดือนมีนาคม พ.ศ. 2537

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงด้วยดีด้วยความช่วยเหลืออย่างดียิ่ง จาก
รองศาสตราจารย์ ดร.กิติมา ปรีดีคิลก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร
ประธานและกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ ที่กรุณาให้ความรู้ ข้อเสนอแนะ แก้ไขข้อ
บกพร่องต่าง ๆ และให้ข้อคิดเห็นต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัย ผู้วิจัยขอกราบ
ขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ คุณศิริ เปรมปรีดิ์ ผู้อำนวยการสำนักการศึกษา
คุณอุไรวรรณ ธรรมกรบัญญัติ รองผู้อำนวยการสำนักการศึกษา กทม. ฝ่ายวิชาการ
คุณปราณี ชูแพน ผู้อำนวยการกองวิชาการ คุณไพรัช อรรถกามาพันธ์ หัวหน้าฝ่าย
แผนงาน คุณมาสวิมล รักบ้านเกิด หัวหน้าฝ่ายวิจัยและประเมินผล คุณธนิต
วิศิตพัชโนทัย หัวหน้างานสารสนเทศการศึกษา อาจารย์นิยม สวัสดิ์ ผู้อำนวยการ
โรงเรียนวัดคยาง และอาจารย์ธันวา จิตรระกูล ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดจันทร์-
ประดิษฐ์ธาราม ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจแบบสอบถาม
ขอขอบคุณ คณะครูอาจารย์โรงเรียนวัดสีสุกทุกท่าน อาจารย์นิพนธ์ บุญยรัตพันธุ์
อาจารย์สุวรรณี ยหกร และเพื่อนร่วมรุ่นทุกคน ที่ได้ให้ความช่วยเหลือ และให้
ข้อเสนอแนะในการทำปริญญานิพนธ์

สุดท้ายนี้ผู้วิจัยขอน้อมรำลึกถึงพระคุณ บิดา มารดา ตลอดจนญาติพี่น้อง
ทุกคน และครูอาจารย์ทุกท่านที่ได้อบรมสั่งสอน ที่กรุณาให้กำลังใจ ช่วยสนับสนุน
และให้ความช่วยเหลือโดยตลอด โดยเฉพาะอาจารย์วาริน สุวรรณวงศ์ ซึ่งทำให้
งานวิจัยสำเร็จลงด้วยดี

นายโสภณ สุวรรณวงศ์

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง.....	1
จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	9
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	10
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	10
นิยามศัพท์เฉพาะ	11
2 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย	13
ศูนย์วิชาการ	13
ศูนย์วิชาการ สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร	16
การวิจัยที่เกี่ยวข้องกับศูนย์วิชาการ	30
การประเมินโครงการ	35
รูปแบบการประเมิน แบบจำลอง ชิป (CIPP Model)	44
การวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินโครงการ	62
3 วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	67
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	67
เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล	70
วิธีดำเนินการเก็บข้อมูล	74
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	76

4	การวิเคราะห์ข้อมูล	79
	สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	79
	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	80
5	บทย่อ สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	109
	บทย่อ	109
	ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	109
	วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	109
	ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	110
	เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล	110
	วิธีดำเนินการเก็บข้อมูล	110
	การวิเคราะห์ข้อมูล	111
	สรุปผล	111
	อภิปรายผล	113
	ข้อเสนอแนะจากการวิจัย	121
	ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป	122
	บรรณานุกรม	123
	ภาคผนวก	129
	ประวัติย่อของผู้วิจัย	140

สารบัญตาราง

ตาราง

หน้า

- 1 แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างของคณะกรรมการศูนย์ฯ 68
- 2 แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างของครูหัวหน้า 69
กลุ่มประสบการณ์
- 3 แสดงการสังเกตแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่าง 78
- 4 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็น 80
ของคณะกรรมการศูนย์ฯและครูหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์ที่มีต่อ
ด้านบริบทของโครงการ
- 5 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็น 83
โดยภาพรวมของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 ที่มีต่อความเหมาะสมใน
ด้านบริบทของโครงการ (Context)
- 6 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็น 85
ของคณะกรรมการศูนย์ฯและครูหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์ที่มี
ต่อความเพียงพอในด้านปัจจัยนำเข้า
- 7 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็น 87
โดยภาพรวมของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 ที่มีต่อความเพียงพอ
ในด้านปัจจัยนำเข้า
- 8 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็น 89
ของคณะกรรมการศูนย์ฯและครูหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์ที่มีต่อ
การปฏิบัติในด้านกระบวนการ
- 9 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็น 92
โดยภาพรวมของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 ที่มีต่อระดับการปฏิบัติ
ในด้านกระบวนการ

10	แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจ.....	95
	ของคณะกรรมการศูนย์ฯและครูหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์ที่มีต่อ ผลผลิตของโครงการ	
11	แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็น	97
	โดยภาพรวมของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 ที่มีต่อความพึงพอใจ ในด้านผลผลิตของโครงการ	
12	ผลการสอบผ่านเลื่อนชั้นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2	98
13	ผลการสอบผ่านเลื่อนชั้นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4	99
14	ผลการสอบผ่านเลื่อนชั้นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	100
15	ผลการสอบผ่านเลื่อนชั้นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2, 4.....	101
	และ 6 ปีการศึกษา 2531-2534	
16	แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็น	102
	ของคณะกรรมการศูนย์ฯ, ครูหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์ และโดยภาพรวมที่มีต่อความสำเร็จของโครงการฯ	

ทั่วทั้งประเทศ ดูแลการจัดการประถมศึกษาของโรงเรียนต่าง ๆ ภายในอำเภอของตน ทั้งนี้โดยมีองค์กรกลุ่มโรงเรียน ซึ่งจัดให้มีขึ้นเพื่อรวมโรงเรียนในบริเวณใกล้เคียงกันในช่วง 7-10 โรงเรียน มามีส่วนร่วมร่วมกันในอันที่ช่วยในการดำเนินกิจการจัดการศึกษาแต่ละโรงเรียนให้มีคุณภาพมากขึ้น ทั้งนี้เป็นตัวกลางในการเชื่อมประสานระหว่าง สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอกับโรงเรียนต่าง ๆ ในพื้นที่กลุ่มโรงเรียนในปัจจุบันมีอยู่ทั้งสิ้น 4,176 กลุ่มโรงเรียนในปีงบประมาณ 2526 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้จัดทำโครงการนำร่องเกี่ยวกับการจัดตั้ง ศูนย์วิชาการ 2 ระดับ คือ ① ศูนย์วิชาการจังหวัดและศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียน ในจังหวัดปัตตานีและจังหวัดศรีสะเกษ ภายใต้ชื่อโครงการพัฒนารูปแบบการปรับปรุงคุณภาพการประถมศึกษา เพื่อค้นหารูปแบบแนวทางการพัฒนาคุณภาพการประถมศึกษา ในอันที่จะแก้ไขปัญหาที่พบจากการศึกษาวิจัยของหลายหน่วยงานในระหว่างนั้นที่ว่า "ภายหลังจากการใช้หลักสูตร พ.ศ. 2521 แล้วการจัดการประถมศึกษายังไม่เกิดความเสมอภาคระหว่างในเมืองกับชนบท ทั้งบุคลากรและอุปกรณ์ที่เอื้ออำนวยต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูส่วนใหญ่ยังใช้การบรรยายเป็นหลัก" ต่อมาในปีงบประมาณ พ.ศ. 2528 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้พัฒนาปรับปรุงผลของการทดลองโครงการนำร่องดังกล่าวในส่วนของวิธีดำเนินงานและวัสดุครุภัณฑ์ให้เอื้ออำนวยต่อปัจจัย การเรียนการสอนให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และขยายการดำเนินการจัดตั้งศูนย์วิชาการจังหวัดและศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียนให้ครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศ ตามมติคณะรัฐมนตรี วันที่ 13 มีนาคม พ.ศ. 2527 ภายใต้ชื่อโครงการ พัฒนาคุณภาพการประถมศึกษา (2528-2532) ซึ่งมีอุดมการณ์หลักการและวัตถุประสงค์ดังนี้คือ

อุดมการณ์ ได้แก่ "ศูนย์วิชาการช่วยยกระดับมาตรฐานการประถมศึกษาให้สูงขึ้นและเท่าเทียมกัน"

หลักการ ได้แก่

สนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

สนับสนุนกระบวนการบริหาร

สนับสนุนกระบวนการนิเทศการศึกษา

วัตถุประสงค์หลัก ได้แก่ "เพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยให้นักเรียนได้เรียนและฝึกปฏิบัติจากสื่อการเรียนการสอนได้อย่างทั่วถึง เสมอภาคกัน" โครงการพัฒนาคุณภาพการประถมศึกษา (คพศ.) ได้ทยอยขยายพื้นที่ ดำเนินโครงการไปยังจังหวัดต่าง ๆ จากปีงบประมาณ 2531 ซึ่งสามารถดำเนินการบรรลุเป้าหมายทางปริมาณคือ จัดตั้งศูนย์วิชาการจังหวัดครบ 73 จังหวัด และจัดตั้งศูนย์วิชาการกลุ่มได้ครบ 4,176 กลุ่มโรงเรียนทั่วประเทศจากรายงานการประเมินผลการดำเนินงานศูนย์วิชาการ โครงการพัฒนาคุณภาพการประถมศึกษา (คพศ.7) สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติพบว่า ภายหลังจากการดำเนินโครงการ โดยมีการจัดตั้งศูนย์วิชาการจังหวัด (ศวจ.) และ ศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียน (ศวก.) ขึ้นแล้ว ทำให้มีผลกระทบต่อสภาพการดำเนินงานของโรงเรียนตามความเห็นของผู้บริหาร ศึกษานิเทศก์ และครู ดังนี้

1. ด้านการนิเทศการศึกษา ทั้งผู้บริหาร ศึกษานิเทศก์ และครู มีความเห็นว่า ศูนย์วิชาการจังหวัด และ ศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียน มีส่วนทำให้การนิเทศการศึกษาดีขึ้น และผู้บริหารมีแนวโน้มที่เห็นว่า ดีขึ้นมากกว่า ศึกษานิเทศก์และครู
2. ด้านการบริหารการศึกษา ผู้บริหาร ศึกษานิเทศก์และครูมีความเห็นว่า ศูนย์วิชาการจังหวัด และศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียน มีส่วนทำให้การบริหารการศึกษาของโรงเรียนโดยเฉลี่ยดีขึ้นในระดับดี โดยผู้บริหารเห็นว่าดีขึ้นมากกว่าครู และครูเห็นว่า ดีขึ้นในระดับดี มากกว่า ศึกษานิเทศก์
3. ด้านบรรยากาศ การเรียนการสอน ผู้บริหาร ศึกษานิเทศก์และครู เห็นว่า ศวจ. และ ศวก. มีส่วนทำให้บรรยากาศ การเรียนการสอนดีขึ้นในระดับดี ผู้บริหารมีแนวโน้มที่จะเห็นว่าดีขึ้นในระดับดีมากกว่าครูเล็กน้อย และครูเห็นว่า ดีขึ้นในระดับดีมากกว่าศึกษานิเทศก์ ตามลำดับ

4. ด้านการส่งเสริมระบบกลุ่มโรงเรียน ทั้งผู้บริหาร ศึกษานิเทศก์ และครู มีความเห็นว่า ศวจ. และ ศวก. มีส่วนส่งเสริมระบบกลุ่มโรงเรียนให้ดีขึ้นในระดับดี ผู้บริหารเห็นว่าดีขึ้นในระดับดีมากกว่าครูเล็กน้อย และครูเห็นว่าดีขึ้นในระดับดีมากกว่าศึกษานิเทศก์ตามลำดับ

5. ด้านพฤติกรรมกรรมการเรียนการสอนของครูที่สอนวิชาคณิตศาสตร์ ภาษาไทย และ สปช. พบว่า ภายหลังจากการดำเนินโครงการผ่านไป จนเกือบสองภาคการศึกษา ครูของโรงเรียนในโครงการ ที่สอนคณิตศาสตร์ ภาษาไทย มีการใช้สื่อการเรียน มีวิธีการสอนที่ดี บรรยายภาคในห้องเรียนเอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้โดยเฉลี่ยสูงกว่าครูโรงเรียนนอกโครงการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ส่วนครูที่สอนสปช. นั้น โดยเฉลี่ยครูของโรงเรียนนอกโครงการนั้นจะสามารถสร้างบรรยากาศในห้องเรียน ให้เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ได้มากกว่าครูของโรงเรียนในโครงการ ส่วนการใช้สื่อการเรียนการสอนและวิธีสอน ครูของโรงเรียนในโครงการนั้น โดยเฉลี่ยมีค่าสูงกว่าครูของโรงเรียนซึ่งอยู่นอกโครงการเล็กน้อยแต่สูงกว่า อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่า การจัดตั้ง ศวจ. และ ศวก. มีส่วนทำให้พฤติกรรมกรรมการสอนของครูดีขึ้น โดยเฉพาะมีการใช้สื่อการเรียนการสอนมากขึ้น มีวิธีการสอนและบรรยายภาคในห้องเรียนดีขึ้น (หน่วยศึกษานิเทศก์ สปจ. อุบลราชธานี. 2533 : 1-8) จะเห็นได้ว่า สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้เริ่มดำเนินการจัดทำโครงการ พัฒนารูปแบบการปรับปรุงคุณภาพการประถมศึกษา (ปัตตานี - ศรีสะเกษ) โดยจัดศูนย์วิชาการเป็นโครงการนำร่องขึ้น ใน ปี 2527 ผลการดำเนินงานทำให้การเลื่อนชั้นของนักเรียนเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2530 : ก.)

สำหรับกรุงเทพมหานครซึ่งมีหน้าที่ในการจัดการศึกษา ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2528 มาตรา 89 (21) (สำนักงานการศึกษา, 2528:347) ตามพระราชบัญญัติฉบับนี้กำหนดให้กรุงเทพมหานครมีอำนาจหน้าที่ในการจัดการศึกษา 2 ระดับ คือ ระดับประถมศึกษา มีสำนักงานการศึกษาเป็นหน่วยงานรับผิดชอบ และระดับอุดมศึกษาอยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานการแพทย์ โดยมีวิทยาลัยการแพทย์ (โรงพยาบาลกลางและวชิรพยาบาล) เป็นผู้ดำเนินการ

ในการแบ่งส่วนราชการทางด้านการศึกษานั้น กรุงเทพมหานครแบ่งส่วนราชการที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาออกเป็น 3 ส่วนได้แก่ สำนักการศึกษา สำนักงานเขต และโรงเรียนสำนักการศึกษา พระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการ และกำหนดอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ.2520 กำหนดให้สำนักการศึกษามีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของกรุงเทพมหานคร แต่ในทางปฏิบัติสำนักการศึกษาไม่มีอำนาจที่จะควบคุมเขตและโรงเรียน (โรงเรียนขึ้นตรงกับเขต) การใช้อำนาจต้องอาศัยอำนาจของปลัดกรุงเทพมหานคร หรือผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร สำนักการศึกษาจึงมีฐานะเป็นคณะกรรมการ โดยอาจจะมีการประสานงานกับเขตหรือโรงเรียนได้

สำนักงานเขตเป็นหน่วยงานขึ้นตรงต่อปลัดกรุงเทพมหานคร ผู้อำนวยการเขตจะเป็นผู้บังคับบัญชาศึกษาธิการเขต ผู้บริหารโรงเรียน ตลอดจนข้าราชการครูที่อยู่ในภายในเขต รวมทั้งควบคุมการปฏิบัติงานต่าง ๆ ของโรงเรียนให้เป็นไปตามนโยบายของสำนักการศึกษาและของกรุงเทพมหานคร ในแต่ละเขตจะมีงานศึกษาธิการ โดยมีศึกษาธิการเขตทำหน้าที่ช่วยเหลือผู้อำนวยการเขตในการบริหารการศึกษาโรงเรียน การจัดการประถมศึกษาของกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นการศึกษาภาคบังคับไม่สามารถจะคัดเลือกรักเรียนเข้าเรียนได้เหมือนสังกัดอื่น โดยจำเป็นต้องรับเด็กที่เหลือจากส่วนที่เข้าเรียนสังกัดอื่นแล้วทั้งหมด เนื่องจากนักเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร มีสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคมต้อยกว่านักเรียนประถมศึกษาในสังกัดอื่น จึงเป็นภาระของกรุงเทพมหานครที่จะช่วยเหลือนักเรียนบางส่วนที่ขาดแคลน พ.ศ.2529 นักเรียนทั้งหมด 233,321 คน สำนวณพบว่า มีนักเรียนขาดแคลนอาหารกลางวัน 30,177 คน ขาดแคลนเสื้อผ้า 36,698 คน และขาดแคลนทุนการศึกษา 16,545 คน ซึ่งกรุงเทพมหานครช่วยเหลือด้านอาหารกลางวันได้ 27,510 คน ด้านเสื้อผ้า 34,634 คน และด้านทุน ทั้งทุนรัฐบาล ทุนมูลนิธิโรงเรียน และทุนเอกชนหรือมูลนิธิอื่น ๆ 12,315 คน จะเห็นได้ว่า แม้ว่ากรุงเทพมหานครจะดำเนินการช่วยเหลือนักเรียนขาดแคลนอย่างเต็มที่ แต่มีงบประมาณจำกัด ทำให้การช่วยเหลือเป็นไปอย่างไม่ทั่วถึงโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน

ทั้งหมด 427 โรงเรียน โดยแบ่งเป็นขนาดใหญ่ 87 โรงเรียน ขนาดกลาง 131 โรงเรียน และขนาดเล็ก 209 โรงเรียน ขนาดของโรงเรียนภายในเขตแตกต่างกันมาก เขตห้วยขวางมีจำนวนนักเรียนต่อโรงเรียนหนาแน่นมากที่สุด ส่วนเขตหนองจอกมีความหนาแน่นของนักเรียนต่อโรงเรียนน้อยที่สุด สภาพโรงอาหาร โรงฝึกงาน และหอประชุมคล้ายกัน คือ มีทั้งเป็นอาคารเฉพาะถาวร อาคารเฉพาะชั่วคราว และใช้ร่วมกับอาคารเรียน โรงเรียนร้อยละ 15.46 ไม่มีโรงอาหาร ต้องใช้สถานที่นอกโรงเรียน เช่น วัด เป็นที่ประกอบและรับประทานอาหารของนักเรียน โรงเรียนที่มีโรงฝึกงานมีจำนวนทั้งหมด 190 โรงเรียน ส่วนมาก(ร้อยละ 33.49) เป็นอาคารเฉพาะถาวร ส่วนโรงเรียนที่มีห้องประชุมทั้งหมด 226 โรงเรียนนั้น ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 45.20) ใช้สถานที่ร่วมกับอาคารเรียนกรุงเทพมหานครมีสภาพเป็นที่ลุ่มมีน้ำท่วมขัง อย่างไรก็ตามโรงเรียนส่วนใหญ่มีทำเลที่ตั้งค่อนข้างเหมาะสม ไม่มีปัญหาเรื่องน้ำท่วมขังจนถึงกับกระทบกระเทือนต่อการเรียนการสอน ถ้าจะมีปัญหาก็คือเป็นบางส่วนบางพื้นที่เท่านั้น ในเขตชั้นนอกมีปัญหาด้านน้ำท่วมขังมากกว่าเขตชั้นใน แต่ก็ไม่รุนแรงจนมีผลเสียหายต่อการเรียนการสอนมากนัก นักเรียนส่วนใหญ่เดินทางมาโรงเรียนโดยสะดวก มีเพียงร้อยละ 8 ของโรงเรียนทั้งหมดเท่านั้นที่ตั้งอยู่ในตำแหน่งที่ไม่เหมาะสมต่อการเดินทางของนักเรียน การคมนาคมของโรงเรียนในเขตราชบุรีบูรณะ เพียงเขตเดียวที่ค่อนข้างไม่สะดวกต่อนักเรียนมากในการเดินทางมาโรงเรียน นอกจากปัญหาจากน้ำท่วมขังแล้ว โรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดกรุงเทพมหานครยังตั้งอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่ดีต่าง ๆ เช่น แหล่งโสเภณี บ่อนการพนัน โรงเรียนในบางเขต เช่น บางกอกใหญ่ ป้อมปราบฯ พญาไท มีปัญหาด้านนี้ค่อนข้างมาก โรงเรียนในเขตอื่น ๆ ได้รับผลกระทบกระเทือนจากปัญหาด้านนี้มากน้อยกระจายกันไป แต่โดยส่วนรวมโรงเรียนในกรุงเทพมหานครไม่ประสบปัญหานี้มากนักการขยายโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานครนั้น ส่วนใหญ่โรงเรียนอยู่ในสภาพที่ไม่สามารถขยายพื้นที่ออกไปได้ โรงเรียนในเขตห้วยขวาง ลัมพีนวงศ์ บางรัก คลองสาน และป้อมปราบศัตรูพ่าย ไม่สามารถขยายได้เลย โรงเรียนส่วน

ใหญ่ในเขตบางเขน ราชบุรีบูรณะ หนองจอก ลาดกระบัง และหนองแขม พอจะขยายได้บ้างโรงเรียนในเขตอื่น ๆ นอกจากนี้ขยายได้ไม่ถึงร้อยละ 50 ของจำนวนโรงเรียนในแต่ละเขต

จากการจัดการศึกษาของกรุงเทพมหานครดังกล่าวข้างต้น สำนักงานการศึกษาซึ่งอยู่ในฐานะที่เป็นส่วนกลาง สำนักงานเขตรับผิดชอบในพื้นที่เขตการปกครองและโรงเรียนซึ่งเป็นหน่วยปฏิบัติการที่ใกล้ชิดท้องถิ่นและตัวนักเรียนมากที่สุด การจัดการศึกษาของกรุงเทพมหานครที่ผ่านมายังไม่สามารถที่จะพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามความคาดหวังได้ถึงแม้ว่าระดับสำนักงานการศึกษาจะมีหน่วยศึกษานิเทศก์เป็นหน่วยงานสำคัญร่วมกับกองวิชาการในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตลอดมา แต่ก็ยังไม่บรรลุผลตามเป้าหมายและทั่วถึงทุกพื้นที่ ทั้งนี้เนื่องจากขาดแคลนบุคลากร วัสดุอุปกรณ์ ยานพาหนะ และมีอุปสรรคอื่น ๆ มากมาย สำนักงานเขต ซึ่งเป็นหน่วยงานที่อยู่ใกล้ชิดโรงเรียนที่สุด น่าที่จะดำเนินการพัฒนาการศึกษาทุกโรงเรียนในเขตนั้น ๆ ให้ดีขึ้นได้ แต่ความเป็นจริงสำนักงานเขต มีงานศึกษาธิการเขตไม่สามารถที่จะพัฒนาการศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากงานศึกษาธิการเขตมีโครงสร้างและอำนาจหน้าที่เพียงงานด้านธุรการทางการศึกษาเป็นส่วนใหญ่ ไม่มีฝ่ายวิชาการประจำเขตที่จะรับผิดชอบในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยเฉพาะด้านวิชาการโดยตรง รวมทั้งไม่มีองค์กรหรือคณะบุคคลที่จะมาร่วมกันดำเนินการพัฒนาด้านคุณภาพการศึกษาในแต่ละเขต จึงทำให้การพัฒนาการศึกษาในระดับโรงเรียนและเขตไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร ซึ่งได้ส่งผลให้คุณภาพการศึกษาของกรุงเทพมหานครด้อยไปด้วย จึงสมควรมีการดำเนินการจัดตั้งองค์กร รับผิดชอบงานด้านวิชาการของเขตโดยตรงนั้น เพื่อเสริมงานศึกษาธิการเขตให้สามารถพัฒนาการศึกษาในแต่ละเขตให้เกิดประสิทธิภาพ อันจะนำไปสู่การพัฒนาการศึกษาของกรุงเทพมหานครโดยส่วนรวม องค์กรและบุคลากรที่จัดตั้งขึ้นได้แก่ ศูนย์วิชาการเขต เป็นองค์กรหนึ่งประกอบด้วย คณะบุคคลที่มาจากการเลือกตั้ง และ/หรือ แต่งตั้งจากผู้บริหารโรงเรียนและครูอาจารย์ในเขตนั้น โดยแบ่งเป็นคณะกรรมการฝ่ายบริหารศูนย์วิชาการและมีคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ รับผิดชอบดำเนินการพัฒนาด้านที่ตนได้รับมอบหมาย เช่น ฝ่ายพัฒนาบุคลากร ฝ่าย

นวัตกรรมและเทคโนโลยี ฝ่ายกลุ่มประสบการณ์กลุ่มทักษะฝ่ายวัดผลและประเมินผล ฝ่ายกีฬา ฝ่ายกิจกรรมทางวิชาการ เป็นต้น รายละเอียดเกี่ยวกับศูนย์วิชาการให้เป็นไปตามระเบียบกรุงเทพมหานครว่าด้วยศูนย์วิชาการเขต ซึ่งจะต้องดำเนินการร่างขึ้นเพื่อการนี้ ทั้งนี้ศูนย์วิชาการเขตจะมีบทบาทและหน้าที่ที่สำคัญคือ การพัฒนาการศึกษาภายในเขตโดยประสานงานกับกลุ่มโรงเรียน เขต และสำนักการศึกษาอย่างใกล้ชิดต่อไป

จากผลของการแบ่งส่วนราชการในการบริหารการศึกษาในลักษณะดังกล่าวข้างต้น ทำให้เกิดผลเสียต่อการจัดการศึกษาของกรุงเทพมหานคร ดังนี้ (กองวิชาการสำนักการศึกษา. 2533 : 3)

1. คุณภาพการศึกษา ยังไม่สามารถพัฒนาไปสู่เป้าหมายของแผนพัฒนาการศึกษาของกรุงเทพมหานครได้
2. ยังมีความแตกต่างกัน ในด้านคุณภาพการศึกษาของแต่ละสำนักงานเขต และถึงแม้ว่าอยู่ในเขตเดียวกัน แต่ละโรงเรียนยังมีคุณภาพการศึกษาต่างกันอยู่มาก
3. กลุ่มโรงเรียนไม่สามารถพัฒนาวิชาการให้สำเร็จได้ เพราะผู้นำขาดอำนาจ และขาดการยอมรับซึ่งกันและกัน อีกทั้งการพัฒนาไม่ทั่วถึงทุกโรงเรียน
4. สำนักงานเขตขาดศึกษานิเทศก์ หรือนักวิชาการที่สามารถปฏิบัติงานสนองตอบปัญหา และความต้องการของแต่ละสำนักงานเขต ซึ่งจำเป็นต้องบริการและสนับสนุนครูอย่างใกล้ชิดในด้านวิชาการ
5. อัตราการตกซ้ำชั้นของนักเรียนร้อยละ 8.20 ซึ่งสูงกว่าเป้าหมายที่ต้องการให้ลดลงเหลือ ร้อยละ 5.5

เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวข้างต้น กรุงเทพมหานครจึงได้กำหนดให้มีการจัดตั้งศูนย์วิชาการระดับเขตขึ้นตามแผนพัฒนาการศึกษากรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2530-2534) โดยมุ่งหวังที่จะพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนใน 36 สำนักงานเขตให้มีประสิทธิภาพ และได้มาตรฐานทัดเทียมกัน มีการจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นเพื่อบริหารศูนย์วิชาการของแต่ละสำนักงานเขต คณะกรรมการดำเนินงานประกอบด้วย

บุคคลต่อไปนี้ คือ ศึกษาธิการเขตศึกษานิเทศก์เขต และหัวหน้าสถานศึกษา โดยเน้นการร่วมกันดำเนินงาน เพื่อพัฒนาการศึกษาด้านวิชาการของทุกกลุ่มโรงเรียนเป็นหลัก

การดำเนินงานของศูนย์วิชาการ สำนักการศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร จนถึงปัจจุบันได้ดำเนินงานมาครบกำหนดของแผนพัฒนาการศึกษาแล้ว แต่ยังไม่มีการประเมินผลโครงการมาก่อน ดังนั้นผู้วิจัยในฐานะผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของกรุงเทพมหานคร บริหารโรงเรียน เห็นว่าสมควรที่จะมีการประเมินผลโครงการ เพื่อให้ทราบถึงภาพสะท้อนที่ชัดเจนของศูนย์วิชาการในปัจจุบันว่าเป็นอย่างไร อันเป็นเครื่องมือให้เห็นผลสำเร็จ และข้อบกพร่องของศูนย์วิชาการ เพื่อจะได้ปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องและผลที่ได้จากการประเมิน จะเป็นแนวทางให้ผู้รับผิดชอบได้ตัดสินใจและปฏิบัติงานเกี่ยวกับศูนย์วิชาการ ได้อย่างถูกต้องอันเป็นแนวทางให้การดำเนินงานของศูนย์วิชาการในโอกาสต่อไปได้บรรลุเป้าหมายยิ่งขึ้น

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ประยุกต์การประเมินโครงการแบบจำลองชิป (CIPP Model) ของเคเน็ล แอล สตัฟเฟิลบีม (Danial L. Stufflebeam) มาเป็นหลักในการประเมิน

จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

เพื่อประเมินความสำเร็จของโครงการศูนย์วิชาการเขต สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร ใน 4 ด้าน ดังนี้

1. ด้านบริบท (Context) มีความเหมาะสมเพียงใด
2. ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) มีความเพียงพอเพียงใด
3. ด้านกระบวนการ (Process) ได้ปฏิบัติไปมากน้อยเพียงใด
4. ด้านผลผลิต (Product) มีความพึงพอใจในผลผลิตของโครงการ

มากน้อยเพียงใด

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้บริหารกรุงเทพมหานครนำไปใช้ในการพิจารณาปรับปรุงและพัฒนาศูนย์วิชาการต่อไป
2. เพื่อเป็นแนวทางให้แก่ครูผู้สอนในการนำไปใช้พัฒนาการเรียนการสอนในห้องเรียน
3. เพื่อให้ผู้บริหารการศึกษาและผู้เกี่ยวข้องได้นำไปใช้ในการพัฒนาการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ
4. เพื่อสนับสนุนความสามารถของนักเรียนให้พัฒนายิ่งขึ้น

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. การวิจัยครั้งนี้มุ่งประเมินผลโครงการศูนย์วิชาการเขต สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร ระหว่างปี พ.ศ.2530-2534 โดยใช้แบบจำลองชิป (CIPP Model) เป็นแนวทางการประเมินในด้านบริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิตของโครงการ

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

ประชากร ได้แก่ คณะกรรมการศูนย์วิชาการและครูหัวหน้ากลุ่ม
 ประสพการณ์ สังกัดสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร 36 ศูนย์วิชาการ จำนวน
 คณะกรรมการศูนย์ฯ 499 คน ครูหัวหน้ากลุ่มประสพการณ์ 1,200 คน รวม
 1,699 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้มาจากประชากรดังกล่าวข้างต้น โดยวิธีการสุ่มแบบ
 แบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) สุ่มมาจาก 8 เขตการศึกษา ได้
 คณะกรรมการศูนย์ฯ 264 คน ครูหัวหน้ากลุ่ม 291 คน รวม 555 คน

3. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

3.1 ตัวแปรอิสระ คือ สถานภาพทางตำแหน่งของผู้ตอบแบบสอบถาม

3.1.1 คณะกรรมการศูนย์วิชาการ

3.1.2 ครูหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ความคิดเห็นที่มีต่อโครงการศูนย์วิชาการเขต

ในด้าน

3.2.1 บริบท (Context)

3.2.2 ปัจจัยนำเข้า (Input)

3.2.3 กระบวนการ (Process)

3.2.4 ผลผลิต (Product)

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การประเมิน หมายถึง กระบวนการวัดที่มีการรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างมีระบบ เพื่อนำไปใช้ตัดสินความสำเร็จของโครงการ ในการวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบซิป (CIPP Model) ประกอบด้วยการประเมินองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ

1.1 การประเมินบริบทของโครงการ (Context) หมายถึง กระบวนการวัดเกี่ยวกับเนื้อหา วัตถุประสงค์ หลักการ ที่มีอยู่ในโครงการ

1.2 การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input) หมายถึง กระบวนการวัดเกี่ยวกับทรัพยากรที่ใช้ในการจัดการโครงการ ประกอบด้วย บุคลากร การจัดการ วัสดุอุปกรณ์ และงบประมาณ

1.3 การประเมินกระบวนการทำงาน (Process) หมายถึง กระบวนการวัดเกี่ยวกับการดำเนินงานเรื่องวิชาการ เรื่องกิจกรรม เรื่องพัฒนาบุคลากร และเรื่องประเมินผล ตลอดจนการวิจัย

1.4 การประเมินผลผลิต (Product) หมายถึง กระบวนการวัดผลผลิตของโครงการ โดยดูจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน และความพึงพอใจของครู

2. ศูนย์วิชาการเขต หมายถึง หน่วยงานที่สังกัดสำนักงานเขตต่าง ๆ ซึ่งทำหน้าที่พัฒนาคุณภาพการศึกษา มีคณะกรรมการ โดยการเลือกตั้งและ/หรือแต่งตั้งมาจากผู้บริหารโรงเรียน และครู อาจารย์ในเขตนั้น ๆ ปัจจุบันมี 36 ศูนย์วิชาการ

3. คณะกรรมการศูนย์วิชาการเขต หมายถึง กลุ่มบุคคลที่ร่วมกันดำเนินการเกี่ยวกับบริหารกิจกรรมของศูนย์ฯ ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน ศึกษาธิการเขตศึกษานิเทศก์เขต จำนวน 18 คน ได้มาโดยการเลือกตั้ง

4. ครูหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์ หมายถึง ครูผู้สอนที่ทำหน้าที่ประธานกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ ในโรงเรียนทั้งหมด 6 กลุ่มประสบการณ์ รวม 6 คน ในแต่ละโรงเรียนได้แก่ หัวหน้ากลุ่มทักษะภาษาไทย คณิตศาสตร์ สร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต สร้างเสริมลักษณะนิสัย การงานพื้นฐานอาชีพ และประสบการณ์พิเศษภาษาอังกฤษ

5. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ผลการสอบปลายปีของนักเรียนชั้น ป.2, ป.4, และ ป.6 ปีการศึกษา 2531-2534

6. ความพึงพอใจของครู หมายถึง ความพอใจของครูในความสำเร็จของโครงการศูนย์วิชาการเขต

7. ผลสำเร็จของโครงการ หมายถึง การวัดผลด้านการดำเนินงาน อุปสรรค และความสำเร็จในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ความเหมาะสมของเนื้อหา วัตถุประสงค์ และหลักการ ความเพียงพอของทรัพยากรที่ใช้ในโครงการ ได้แก่ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ และงบประมาณ การดำเนินงานมากน้อยของโครงการ และการพิจารณาถึงผลผลิตของโครงการ โดยพิจารณาจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน และความพึงพอใจของครู

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การศึกษาระดับประถมศึกษาเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มุ่งพัฒนาที่จะให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตให้พร้อมที่จะทำประโยชน์ ^{คือ}ให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิตได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง มีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ ทำงานเป็น และครองชีวิตอย่างสงบสุข (หลักสูตรประถมศึกษา ฉบับปรับปรุง. 2533 : 1) ซึ่งในการปฏิบัติได้บรรลุตามหลักสูตรหรือไม่ ย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ ที่สำคัญที่สุดเห็นจะได้แก่การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพดังที่ สตูปส์ และจอห์นสัน (Stoops and Johnson. 1967 : 5 - 6) กล่าวว่างานวิชาการเป็นงานหลักของโรงเรียน ส่วนงานด้านอื่นเป็นองค์ประกอบที่ช่วยให้การบริหารงานวิชาการดำเนินไปด้วยดีเท่านั้น เพราะงานวิชาการเป็นการพัฒนาคนโดยตรง และเป็นงานสร้างเสริมคุณสมบัติที่พึงประสงค์แก่ผู้เรียนตามที่สังคมและชาติต้องการ

สำหรับสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา ซึ่งเป็นภาคบังคับที่มีปริมาณมากกว่าร้อยละ 90 ของการจัดการศึกษาทั้งหมด เช่น มีบางส่วนที่จัดโดยเอกชน หรือจัดโดยองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น เป็นต้น โรงเรียนประถมศึกษา ที่อยู่ในความรับผิดชอบของ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาตินั้น มีจำนวนทั้งสิ้น 31,425 โรงเรียน มีนักเรียนในความดูแลทั้งสิ้น จำนวน 6,740,511 คน มีบุคลากรในสังกัด 396,901 คน มีสายการบริหารงานที่เชื่อมประสานกันตามระดับ คือระดับจังหวัด มีหน่วยงานที่เรียกว่า สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด เป็นผู้ดูแลรับผิดชอบ ในการจัดการประถมศึกษาจังหวัดหนึ่ง ๆ โดยมีหน่วยงานรองไปอีกในระดับอำเภอคือ สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 735 อำเภอ

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยใคร่นำเสนอเรียบเรียงในการนำเสนอส่วนนี้ ดังนี้

1. ศูนย์วิชาการเขต
2. ศูนย์วิชาการเขต สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร
3. การวิจัยที่เกี่ยวข้องกับศูนย์วิชาการเขต
4. การประเมินโครงการ
5. รูปแบบการประเมิน แบบจำลอง ชิปป (CIPP Model)
6. การวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินโครงการ

ศูนย์วิชาการเขต

ศูนย์วิชาการเขต มีหลายประเภทและหลายระดับ และถือเป็นหัวใจของงานวิชาการ ได้มีผู้ให้ความหมายรวม ๆ ไว้ คือ

เบสควิก (อำนาจ จันทรแป้น. 2521 : 19 ; อ้างอิงมาจาก Beskwick. 1972 : unpage) กล่าวว่า ศูนย์วิชาการเขตคือแหล่งวิชาการที่รวมทุกสิ่งทุกอย่างซึ่งอาจเป็นวัตถุสิ่งของหรือสิ่งเร้าแก่ผู้เรียน รวมทั้งหนังสือ วารสาร หนังสือพิมพ์ รูปภาพ แผ่นผัง แผนที่ รูปถ่าย ไมโครฟิล์ม สไลด์ फिल्मสตริป ภาพยนตร์ เทปบันทึกเสียง โปรแกรมวิทยุและโทรทัศน์ วีดีโอเทป แบบเรียนสำเร็จรูป โมเดล รวมทั้งบุคคลและวัตถุสิ่งของในชุมชน บางที่อาจรวมถึงสิ่งมีชีวิตในทางสัตววิทยา และพฤกษศาสตร์ด้วย สำหรับศูนย์วิชาการเขตตามแนวคิดของ โฮลเดอร์ (อำนาจ จันทรแป้น. 2521 : 18; อ้างอิงมาจาก Holder. 1974 : unpage) กล่าวว่า ศูนย์วิชาการเขตเป็นวิชาความรู้ ข้อมูล กิจกรรม ความคิด หรือรวมถึงทั้งหมดที่

กล่าวมา ซึ่งจะเป็นไปเพื่อพัฒนาความสามารถในการเรียนการสอน การคิด ความรู้จักวิเคราะห์ การสร้างสรรค์ และในงานวิชาการในเรื่องสื่อเป็นสิ่งสำคัญที่เป็นเครื่องสื่อสารระหว่างครูกับนักเรียนได้ดี และแนวคิดของ บุญเหลือ ทองเอี่ยม และ สุขสวัสดิ์ ภาษิต (2522 : 10) ได้ให้ความหมายของศูนย์วิชาการเขตว่า หมายถึง ศูนย์รวมของวัสดุวัตถุ (Audio Materials) ทัศนวัตถุ (Visual Materials) สิ่งพิมพ์ (Printed) เครื่องมือต่าง ๆ (Equipments) และเป็นสำนักงานของผู้บริหาร นอกจากนั้นยังเป็นสถานที่ให้บริการ ยืม ช่อม และบำรุงรักษาเครื่องมือ ตลอดจนเป็นแหล่งผลิตอุปกรณ์การสอนด้วย เช่นเดียวกับ สำเภา วรางกูร (2522 : 9) ได้ให้ความหมายศูนย์วิชาการเขตว่า คือ ศูนย์แห่งหน่วยงานที่ให้บริการเป็นส่วนกลางเกี่ยวกับวัสดุอุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอนให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับวัสดุ เครื่องมือ แหล่งที่มา ตลอดจนความเคลื่อนไหวต่าง ๆ เพื่อช่วยให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น หรือ ฉวีลักษณ์ บุญยกาญจน (2524 : 3) กล่าวว่า ศูนย์วิชาการเขต คือ หน่วยงานที่ทำหน้าที่รวมและให้บริการเกี่ยวกับอุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอน การศึกษาค้นคว้าทุกรูปแบบ ทั้งวัสดุตีพิมพ์และไม่ตีพิมพ์

กล่าวโดยสรุปจากความหมายต่าง ๆ ดังกล่าวมาแล้ว ศูนย์วิชาการเขต ก็คือหน่วยงานที่เป็นศูนย์รวมของวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนการสอนที่ได้จัดเก็บอย่างมีระบบพร้อมที่จะให้บริการ ยืม ช่อมแซม และผลิตอุปกรณ์การสอนต่าง ๆ สำหรับหน่วยงานและบุคคลที่เกี่ยวข้องสำหรับพัฒนาทางการเรียนการสอน

นอกจาก ที่ทำให้โครงการศูนย์วิชาการเขตประสบผลสำเร็จดังกล่าวแล้ว จุดมุ่งหมายของการจัดตั้งศูนย์วิชาการเขตก็เป็นสิ่งสำคัญยิ่ง เพราะทำให้ไม่หลงทางดัง ประญาหรือแนวคิดที่ว่าศูนย์วิชาการเขตก็คือ แหล่งที่จะช่วยในการเรียนการสอน เป็นการผสมผสานเอาสิ่งต่าง ๆ ที่ช่วยเสริมสร้างประสิทธิภาพทางการศึกษา และการพัฒนาหลักสูตรเข้าด้วยกัน โดยการเก็บรวบรวมสรรพวิทยาการที่จะเสริมสร้างคุณภาพทางการศึกษาให้มารวมอยู่ในแหล่งเดียวกัน โดยเน้นการวางแผนงานดำเนินการจัดทำอย่างมีระบบแบบแผนให้มากที่สุด

ส่วนสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้ดำเนินการตามโครงการพัฒนาคุณภาพการประถมศึกษา (2528 - 2531) โดยจัดให้มีศูนย์วิชาการ-เขต ใน 2 ระดับ คือ ศูนย์วิชาการเขตจังหวัดและศูนย์วิชาการเขตกลุ่มโรงเรียน โดยได้กำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการไว้ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2530 : 3)

1. เพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมกระบวนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยเน้นการมีส่วนร่วมและการปฏิบัติจริงของนักเรียนในกระบวนการเรียนการสอน
2. เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ และทัศนคติแก่ครูผู้สอนและครูวิชาการในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยใช้สื่อและซ่อมแซมให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรประถมศึกษา 2521 อันนำไปสู่กิจกรรมการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ
3. เพื่อพัฒนากระบวนการนิเทศ การจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับหลักสูตรประถมศึกษา 2521
4. เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนประถมศึกษาที่มีโอกาสที่จะได้รับประสบการณ์ตรงจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยความเสมอภาค และมีมาตรฐานการศึกษาที่ใกล้เคียงกัน
5. สนับสนุนการบริหารการประถมศึกษาในทุกระดับ ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ถึงแม้เราจะตั้งเป้าหมายไว้แล้วก็ตาม แต่วิธีการเดินไปสู่สิ่งกำหนดก็เป็นเรื่องยาก หน้าที่ของศูนย์วิชาการเขต หรือกำหนดกิจกรรมเป็นทิศทาง ดังที่ ศศิธร วงษ์เมตตา (2528 : 25) ได้กล่าวว่า หน้าที่ของศูนย์วิชาการเขตมักจะขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ของการจัดตั้ง ซึ่งรวบรวมได้หลายประการโดยศูนย์วิชาการเขตแต่ละแห่ง เช่น

1. ให้คำปรึกษาเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน การใช้แหล่งวัสดุการศึกษา
 2. อำนวยความสะดวกในด้านเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ ในการเรียนการสอน
 3. ผลิตวัสดุใหม่ ๆ ตามความต้องการของครูและนักเรียนหรือโรงเรียน
 4. ให้คำแนะนำในการจัดห้องสมุดและจัดทำอุปกรณ์การสอน
 5. เป็นแหล่งประสานงานด้านวิชาการและแหล่งรวบรวมสถิติต่าง ๆ
 6. เป็นศูนย์แลกเปลี่ยนหมุนเวียนวัสดุอุปกรณ์หรือเครื่องมืออื่น ๆ
 7. เป็นสถานที่เก็บรักษาและซ่อมแซมสื่อการเรียนการสอนทุกชนิด
 8. เป็นแหล่งอบรมทางวิชาการเพื่อให้มีความรู้ความสามารถทางอาชีพ
- ค.ขึ้น
9. ทำหน้าที่เช่นเดียวกับสื่อมวลชนในการเผยแพร่ความรู้ จัดประชุมต่าง ๆ
 10. จัดทำเอกสารเกี่ยวกับงานของศูนย์หรือคู่มือการใช้ศูนย์วิชาการเขต จะเห็นได้ว่าองค์กรประกอบต่าง ๆ ของศูนย์วิชาการเขตนั้น เป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนางานวิชาการ

ศูนย์วิชาการเขต สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร

ความเป็นมาของศูนย์วิชาการเขต

กรุงเทพมหานคร มีนโยบายที่จะทำการปรับปรุงการบริหารการศึกษาเพื่อให้มีประสิทธิภาพและเพื่อให้ส่งผลถึงคุณภาพทางการเรียนของนักเรียน ซึ่งเท่าเทียมเป็นการปรับปรุงการบริหารงานทางวิชาการนั่นเอง โดยแต่เดิมทำใน 2 ลักษณะ คือ การสนับสนุนช่วยเหลือของสำนักงานการศึกษาต่อโรงเรียนทางด้านวิชาการ เช่น การฝึกอบรมครู การจัดหาสื่อการเรียนการสอนให้แก่โรงเรียน การบริการทางด้าน

โสตทัศนศึกษา และการวัดผลการศึกษา เป็นต้น ส่วนอีกลักษณะคือ กลุ่มโรงเรียน ซึ่งจัดตั้งตามระเบียบของกรุงเทพมหานคร ว่าด้วยกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษาของ กรุงเทพมหานคร พ.ศ.2525 เป็นการรวมโรงเรียนใกล้เคียงกันเป็นกลุ่มเดียวกัน เพื่อช่วยเหลือกันทางวิชาการ

จากระบบ ดังกล่าว กรุงเทพมหานครพิจารณาว่ามีการขาดช่วงเกี่ยวกับ งานวิชาการในระดับสำนักงานเขต เพราะการจัดส่วนราชการของงานศึกษาธิการ มิได้เอื้อต่อการปฏิบัติงานทางวิชาการ (ไพรัช อรรถกामานนท์ และ พนมม ถาวรกิจ. 2534 : 8) ดังนั้น กรุงเทพมหานครจึงกำหนดนโยบายที่จะพัฒนางานในระดับเขต โดยบรรจุโครงการจัดตั้งศูนย์วิชาการเขตขึ้นในแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 3 (2530 - 2534) โดยเริ่มทดลองในปีแรกคือ พ.ศ. 2530 ที่สำนักงานเขตบางกะปิ เขตบางกอกน้อย เขตบางขุนเทียน เขตราชบุรีบูรณะ และในปีต่อ ๆ มาเริ่มขยาย การตั้งศูนย์วิชาการเขตจนครบ 24 สำนักงานเขต ภายในปี พ.ศ. 2534

หลักการการจัดตั้งศูนย์วิชาการเขต สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร (ไพรัช อรรถกामานนท์ และ พนมม ถาวรกิจ.(2534 : 4)

1. การกระจายอำนาจการบริหารงานวิชาการ ให้สำนักงานเขตและ โรงเรียนโดยส่วนและสำนักการศึกษาสนับสนุนด้านงบประมาณ
2. การระดมความคิด ศักยภาพของบุคลากรและทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อ ดำเนินการแก้ไขปัญหาและพัฒนาตนเอง เพื่อให้สามารถแก้ปัญหาและสนองความ ต้องการของเขตและโรงเรียนได้มากขึ้น
3. การพัฒนาคุณภาพผลผลิต โดยเน้นกระบวนการทำงานร่วมกันที่เรียกว่า คิวซี (Quality Control) อันเป็นกลุ่มของผู้ที่ทำงานร่วมกันเพื่อพัฒนาผลผลิตของ ตนเองให้ดียิ่งขึ้นอยู่เสมอ

ความหมายของศูนย์วิชาการ เขต

ศูนย์วิชาการ เขต คือ องค์กรที่รวมบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ หรือผู้นำในสังกัดสำนักงานเขตและบุคคลอื่นที่เชิญมา เพื่อดำเนินงานพัฒนาการเรียนการสอนในโรงเรียนทุกโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขต ให้พัฒนาไปพร้อม ๆ กันและดำเนินกิจกรรมอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ร่วมกันกำหนดไว้

จุดมุ่งหมายของการจัดตั้งศูนย์วิชาการ เขต

ความจำเป็นต้องจัดตั้งศูนย์วิชาการ เขตขึ้นเพราะ ตามโครงสร้างระบบบริหารการศึกษาในปัจจุบันของกรุงเทพมหานคร สำนักงานการศึกษาซึ่งมีหน้าที่ในการจัดการศึกษา ระดับประถมศึกษาของกรุงเทพมหานคร ไม่สามารถบริหารการศึกษาได้โดยตรง เพราะสายบังคับบัญชาของครูประถมศึกษาขึ้นตรงต่อผู้อำนวยการเขต และปลัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานการศึกษาเป็นเพียงหน่วยงานที่สนับสนุนและบริการด้านการศึกษา ส่วนในระดับสำนักงานเขต มีงานศึกษานิเทศก์เป็นงานที่ปฏิบัติด้านธุรการเกี่ยวกับการศึกษาของสำนักงานเขตเท่านั้น จากผลการจัดหน่วยงานเช่นนี้ จึงทำให้ภาพพจน์ในระดับกรุงเทพมหานครปรากฏดังนี้ คือ

1. คุณภาพการศึกษายังไม่สามารถพัฒนาไปสู่เป้าหมายของแผนพัฒนาการศึกษาของกรุงเทพมหานครได้
2. ยังมีความแตกต่างกันในด้านคุณภาพการศึกษาของแต่ละสำนักงานเขต และถึงแม้ว่าอยู่ใน เขต เดียวกันแต่ละโรงเรียนยังมีคุณภาพการศึกษาแตกต่างกันอยู่มาก
3. กลุ่มโรงเรียนไม่สามารถพัฒนาวิชาการให้สำเร็จได้ เพราะผู้นำขาดอำนาจและขาดการยอมรับซึ่งกันและกัน อีกทั้งการพัฒนาไม่ทั่วถึงทุกโรงเรียน
4. สำนักงานเขตขาดศึกษานิเทศก์ หรือนักวิชาการที่สามารถปฏิบัติงานสนองตอบปัญหา และความต้องการเฉพาะของแต่ละสำนักเขต ซึ่งจำเป็นต้องบริการและสนับสนุนครูอย่างใกล้ชิดในด้านวิชาการ

ศูนย์วิชาการเขตจึงตั้งขึ้นมาเพื่อช่วยแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าว โดยมีจุดมุ่งหมาย ดังนี้

1. เพื่อระดมผู้มีความรู้ความสามารถในการช่วยกันคิด วางแผน และดำเนินการพัฒนาทุกโรงเรียนให้ก้าวหน้าไปพร้อม ๆ กัน
 2. เพื่อสามารถแก้ปัญหาและพัฒนาได้ตรงกับความต้องการร่วมกัน และมั่นคง คือ มีการพัฒนาตนเองระหว่างการปฏิบัติงานร่วมกัน มีการใช้กระบวนการกลุ่ม และมีแรงผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาโดยกลุ่มบุคคลส่วนใหญ่
 3. เพื่อลดช่องว่างในการปฏิบัติงาน ซึ่งทำให้ผู้อำนวยการเขต หรือผู้ช่วยผู้อำนวยการเขต เข้ามามีบทบาทรับรู้ สนับสนุน และอำนวยความสะดวกให้งานสำเร็จมากขึ้น
- จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า จุดมุ่งหมายของศูนย์วิชาการเขต สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร เน้นเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพประถมศึกษาทางด้านวิชาการ เป็นสำคัญ

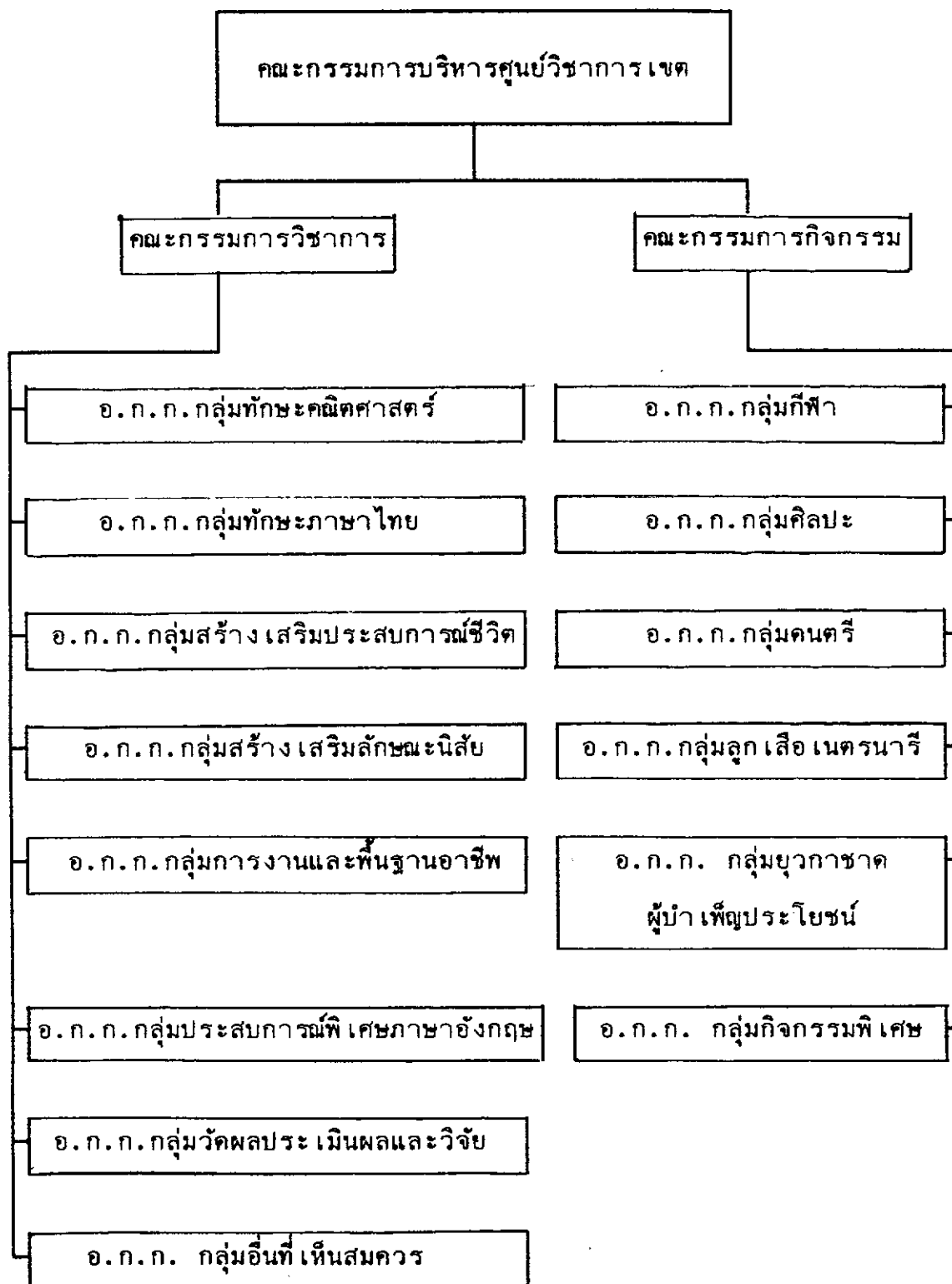
คณะกรรมการศูนย์วิชาการเขต

ศูนย์วิชาการเขตจะตั้งสำนักงานอยู่ที่งานศึกษาธิการของสำนักงานเขต หรืออยู่ที่โรงเรียนของประธานของศูนย์วิชาการเขต (ประธานคณะกรรมการดำเนินงาน) และการปฏิบัติงานจะทำในรูปคณะกรรมการโครงการ ซึ่งคณะกรรมการมี 2 ระดับใหญ่ ๆ ดังนี้

คณะกรรมการมี 2 ระดับใหญ่ ๆ คือ

1. ระดับสำนักงานการศึกษา เรียกว่ากรรมการบริหารโครงการศูนย์วิชาการเขต ระดับสำนักงานการศึกษา ซึ่งมีคณะกรรมการย่อยอีก 2 คณะ คือ คณะกรรมการวิชาการ และคณะกรรมการกิจกรรม ซึ่งมีผู้แทนของคณะกรรมการกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ และกรรมการกลุ่มกิจกรรมของระดับเขตเป็นกรรมการ มีหน้าที่กำหนดโครงการหรือกิจกรรมหลักให้ทุกศูนย์วิชาการเขต นำไปปฏิบัติให้เหมือนกันเพื่อให้เกิดผลตามแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร

โครงสร้าง ศูนย์วิชาการเขต กรุงเทพมหานคร

ที่มา : คู่มือปฏิบัติงานโครงการศูนย์วิชาการเขต ปี 2530-2534

2. ระดับเขต มีคณะกรรมการ 2 คณะคือ

2.1 คณะกรรมการอำนวยการศูนย์วิชาการระดับเขตมีผู้อำนวยการเขตเป็นประธาน มีหน้าที่อำนวยการ คือการบริหารสั่งการ อนุมัติหรือให้ความเห็นชอบแผนงานโครงการหรือกิจกรรม ควบคุม ดูแล สนับสนุนและติดตามผล

2.2 คณะกรรมการดำเนินงานศูนย์วิชาการเขตระดับเขต มีผู้บริหารโรงเรียนที่ได้รับเลือกตั้งเป็นประธาน มีหน้าที่ดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนงานโครงการ หรือกิจกรรมที่ได้รับความเห็นชอบ ให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กรรมการระดับกรุงเทพมหานครกำหนด และตามแผนงานและโครงการของศูนย์วิชาการเขตเอง โดยมีคณะกรรมการย่อยเรียกว่า คณะกรรมการฝ่ายมี 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายวิชาการ และฝ่ายกิจกรรม

2.2.1 ฝ่ายวิชาการแบ่งเป็น 2 กลุ่มด้วยกันคือ กลุ่มพัฒนา

(1) การเรียนการสอนในกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ

(มีกลุ่มวิชาทักษะคณิตศาสตร์ ภาษาไทย กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย กลุ่มการงานพื้นฐานอาชีพ และกลุ่มประสบการณ์พิเศษภาษาอังกฤษ)

(2) กลุ่มวัดผลประเมินผลและวิจัย

2.2.2 ฝ่ายกิจกรรม ดำเนินการจัดกิจกรรมที่กำหนดไว้ใน

ระดับเขตและระดับกรุงเทพมหานคร หรือกำหนดให้โรงเรียนปฏิบัติกิจกรรมเสริมต่าง ๆ ซึ่งถือว่าเป็นกิจกรรมหลักให้ปฏิบัติเหมือนกันทุกโรงเรียน กิจกรรมดังกล่าวที่อยู่ในฝ่ายกิจกรรมคือ กิจกรรมเกี่ยวกับกีฬา ศิลปะ ดนตรี ลูกเสือและเนตรนารี กลุ่มยุวภาษา และผู้นำเพื่อประโยชน์ และกลุ่มกิจกรรมพิเศษ นอกเหนือจากที่กล่าวแล้ว เช่น งานนิทรรศการ งานประเพณีหรือเทศกาลต่าง ๆ

หน้าที่ของกรรมการมี 2 ระดับ ดังได้กล่าวแล้วคือ ระดับสำนักการศึกษา และระดับเขต ซึ่งคณะกรรมการแต่ละคณะ มีอายุการปฏิบัติงาน 2 ปี ส่วนการได้มาของคณะกรรมการมีดังนี้

1. ในระดับเขต กรรมการแต่ละคณะมีทั้งกรรมการโดยตำแหน่ง และ คณะกรรมการที่แต่งตั้งจากตัวแทน ซึ่งมาจากการคัดเลือกหรือการเลือกตั้ง ตามแต่ สำนักงานเขตจะเห็นสมควร และมีกรรมการที่ปรึกษา เมื่อได้รายชื่อคณะกรรมการ แล้วให้ดำเนินการดังนี้

1.1 กรรมการที่ปรึกษาที่เป็นประธาน และบุคคลภายนอกให้เสนอ ชื่อให้สำนักงานการศึกษาดำเนินการ เสนอผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครลงนามแต่งตั้ง

1.2 กรรมการอำนวยการที่เป็นข้าราชการ ให้เสนอสำนักงานการศึกษา เพื่อจัดทำคำสั่งเสนอปลัดกรุงเทพมหานครแต่งตั้ง

1.3 กรรมการคณะอื่น ๆ ให้จัดทำคำสั่งเสนอผู้อำนวยการเขต แต่งตั้ง แล้วแจ้งให้สำนักงานศึกษาทราบ

2. ระดับสำนักงานการศึกษา เลือกตั้งจากกรรมการระดับเขต เมื่อได้ผู้แทน แล้ว เสนอปลัดกรุงเทพมหานครแต่งตั้ง สำหรับกรรมการที่เป็นที่ปรึกษามูลนิธิภายนอก ให้เสนอผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครแต่งตั้ง

ซึ่งงานของฝ่ายวิชาการกับฝ่ายกิจกรรมนั้น บางเรื่องแบ่งแยกกันยากทำให้มี การปฏิบัติงานก้าวถ่วงกันได้ เช่น งานเกี่ยวกับกีฬา ศิลปะ ดนตรี ลูกเสือ ยุวกาชาด เป็นต้น

ฝ่ายวิชาการจะมีหน้าที่ในการปฏิบัติงานด้านการวางแผน การดำเนินงาน การประเมินผลงานเกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนการสอน ทุกกลุ่มประสบการณ์ให้ได้ผล ดังนั้น ถ้าเป็นเรื่องของการสอนตามหลักสูตร เพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ของการเรียนรู้ การประชุมสัมมนาอบรมครู เรื่องการเรียนการสอน การจัดทำสื่อการเรียนการสอน ถือว่าเป็นกิจกรรมของฝ่ายวิชาการ

งานของฝ่ายกิจกรรม เป็นการพัฒนาเสริมนอกหรือการเรียนตามปกติ เพื่อ เสริมให้การเรียนการสอนตามปกติได้ผลดียิ่งขึ้น และเป็นการฝึกนิสัย พฤติกรรม และทักษะเฉพาะบางอย่าง เช่น การแข่งขันกีฬาเขต การจัดกีฬาในโรงเรียน การประกวดต่าง ๆ ทางด้านศิลปะ ระดับเขตหรือระดับสูงขึ้นไป หรือส่งเสริม

กิจกรรมในกลุ่มที่กำหนดไว้ในฝ่ายกิจกรรม ให้โรงเรียนในสังกัดปฏิบัติให้เหมือนกันทุกโรงเรียน และเพื่อให้งานมีประสิทธิภาพ จึงมีการประชุมกรรมการทุกคณะไว้ตลอดปี และแจ้งให้ทราบทั่วกัน การจัดการประชุมควรดำเนินการดังนี้

1. กำหนดจุดมุ่งหมายของการประชุมก่อนว่า

1.1 ให้ที่ประชุมรับทราบเรื่องอะไรบ้าง ควรเป็นเรื่องเกี่ยวกับการประชุมครั้งนี้

1.2 เรื่องที่ขอทราบความคิดเห็น หรือตัดสินใจจากที่ประชุมว่าเรื่องใดจะตัดสินใจดำเนินงานร่วมกันอย่างไร

2. จัดทำหนังสือเชิญประชุม โดยผู้อำนวยการเขตลงนามเชิญประชุม ถึงแม้ว่าจะเป็นการประชุมที่ผู้อำนวยการเขตมิได้เป็นประธานก็ตาม โดยมีหนังสือผู้บริหารโรงเรียนที่เกี่ยวข้อง ถ้าเชิญผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนหรือครู ก็ทำหนังสือถึงผู้บริหารโรงเรียนเช่นเดียวกัน

3. การทำระเบียบวาระการประชุมต้องทำโดยละเอียดทุกเรื่อง มีข้อมูลประกอบการพิจารณาอย่างกว้างขวาง ครอบคลุมเนื้อเรื่องที่เป็นข้อเสนอให้พิจารณา และเว้นว่างเป็นตอน ๆ ไว้ให้ผู้เข้าประชุมบันทึกมติการประชุมไว้เป็นหลักฐานทุกครั้ง

4. กำหนดเวลาแต่ละเรื่อง ว่าควรใช้เวลาพิจารณาอย่างไร และปิดหุ้ตามสถานการณ์ได้ตามสมควร

5. การประชุมคณะกรรมการดำเนินงาน ศึกษาธิการเขต ควรเข้าประชุมทุกครั้งในฐานะที่ปรึกษา และถ้าจะให้เกิดผลดีควรเชิญผู้อำนวยการเขตเข้าร่วมประชุมให้ความคิดเห็นด้วย

6. การประชุมระดับฝ่ายวิชาการ/กิจกรรม หรือระดับกลุ่มประสบการณ์/กิจกรรม ศึกษาธิการเขต ประธานศูนย์วิชาการเขต และเลขานุการคณะกรรมการดำเนินงานควรเข้าร่วมประชุมด้วยทุกครั้ง เพื่อรับทราบความเคลื่อนไหวรวมทั้งให้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ

7. ในระยะแรกระหว่างการจัดทำแผนและโครงการ ควรมีการประชุมบ่อยครั้ง เพื่อให้การจัดทำแผน/โครงการสำเร็จโดยเร็ว แต่ระยะปฏิบัติงานตามแผนและโครงการควรจัดให้มีการประชุม เดือนละครั้ง เพื่อปรึกษาหารือเกี่ยวกับการดำเนินงาน และรายงานผลงาน

8. ให้เลขานุการจัดทำบันทึกรายงานการประชุม และให้ที่ประชุมรับรองรายงานทุกครั้ง และเก็บรายงานการประชุมไว้เป็นหลักฐาน รายงานให้ประธานศูนย์วิชาการเขต ศึกษาธิการเขต และผู้อำนวยการเขตทราบผลการดำเนินการประชุม

งบประมาณ

ในระยะแรกของโครงการ คือ ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2530 - 2534 กรุงเทพมหานครสนับสนุนดังนี้

1. ในปีแรกของการจัดตั้งศูนย์วิชาการเขตของแต่ละเขต กรุงเทพมหานคร จัดสรรงบประมาณเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานของศูนย์วิชาการเขต ดังนี้

1.1 ค่าตอบแทน ซึ่งใช้จ่ายเป็นค่าตอบแทนวิทยากร ศูนย์วิชาการเขต ละ 1,500 บาท

1.2 ค่าใช้สอยเป็นค่าเลี้ยงน้ำผู้เข้าประชุม อบรม หรือสัมมนาที่ศูนย์วิชาการเขตจัดขึ้น หรือเป็นค่าจ้างเหมาจัดทำอุปกรณ์ที่ใช้ในพิธีต่าง ๆ ศูนย์วิชาการเขตละ 1,200 บาท

1.3 ค่าวัสดุสำหรับจัดอบรม ประชุมสัมมนา และค่าจัดทำสื่อการสอนต้นแบบ รวมทั้งวัสดุสำนักงาน ใช้เกณฑ์คำนวณโรงเรียนละ 1,000 บาท ถ้าศูนย์วิชาการเขตมีโรงเรียนในสังกัด 10 โรงเรียน จะได้รับ 10,000 บาท

ยอดงบประมาณดังกล่าวทุกศูนย์วิชาการเขต จะได้รับทุกปีจนถึงปีงบประมาณ 2534

2. ในปีี่สามของการจัดตั้งศูนย์วิชาการเขต จะได้รับงบประมาณสำหรับจัดซื้ออุปกรณ์ที่จำเป็นนอกเหนือจากข้อ 1 เป็นค่าวัสดุสำหรับผลิตสื่อการเรียนการสอนให้กับโรงเรียน และค่าวัสดุในการจัดนิทรรศการทางวิชาการ คือ

2.1 ค่าวัสดุในการผลิตสื่อการเรียนการสอน ใช้เกณฑ์คำนวณโรงเรียนละ 1,000 บาท

2.2 ค่าวัสดุในการจัดนิทรรศการทางวิชาการของศูนย์วิชาการเขต จะได้รับศูนย์วิชาการเขตละ 3,000 บาท และเพิ่มอีกตามจำนวนโรงเรียนละ 500 บาท เช่น ศูนย์วิชาการเขตหนึ่งมี 15 โรงเรียน จะได้รับงบประมาณ 3,000 บาท บวกอีก 7,500 บาท รวม 10,500 บาท

งบประมาณที่ได้รับในข้อ 2.1 และ 2.2 จะได้รับทุกปีจนครบ 4 ปี หรือ 24 ศูนย์วิชาการเขต

2.3 ค่าครุภัณฑ์ที่จำเป็น 1 ชุด ประกอบด้วย เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ 1 เครื่อง จอรับภาพแบบขาตั้งขนาด 70 นิ้ว จำนวน 1 จอ เครื่องฉายสไลด์ 1 เครื่อง พร้อมเทปชิงโครไนซ์ เครื่องฉายภาพยนตร์เสียง 16 มม. 1 เครื่อง วีดีโอ แบบเล่นและบันทึกได้ 1 เครื่อง เครื่องรับโทรทัศน์สี 1 เครื่อง เพื่อใช้ในการงานของศูนย์วิชาการเขตและบริการโรงเรียนในสังกัด

แผนและโครงการศูนย์วิชาการเขต

ด้านการดำเนินงานของโครงการต่าง ๆ ในศูนย์วิชาการเขต เริ่มอย่างมีขั้นตอนจาก

1. การกำหนด เป้าหมายของแผนและโครงการ

โดยหลักการในการพิจารณากำหนด เป้าหมายนั้นขึ้นอยู่กับ

1. ความต้องการของศูนย์วิชาการเขต
2. ความสามารถของบุคลากรในศูนย์วิชาการเขตนั้น ๆ
3. งบประมาณที่มีอยู่

4. เครื่องมือเครื่องใช้ที่จะต้องทำงานให้สำเร็จ

5. สถานการณ์หรือสภาวะแวดล้อม ความต้องการของสังคมว่า

ต้องการความรวดเร็วมากน้อยเพียงใด

การกำหนด เป้าหมายนั้นควรให้สามารถวัดได้ เพื่อประโยชน์ในการ ประเมินผลสาระสำคัญของเป้าหมายนั้น ควรแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ

1. เป้าหมายบังคับ ที่ทุกศูนย์วิชาการเขตต้องนำไปปฏิบัติ คือ เป้าหมายตามแผนพัฒนากรุงเทพมหานครด้านการศึกษา และแผนและโครงการของ สำนักงานการศึกษาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสำนักงานเขตและโรงเรียน

2. เป้าหมายที่ศูนย์วิชาการเขตกำหนดขึ้นตามสภาพปัญหาและ แนวทางการพัฒนาการศึกษาของตนให้ดีขึ้น

เป้าหมายบังคับ ให้ปฏิบัติตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไปจนถึงสิ้นปีงบประมาณ 2534

1. ลดอัตราการสอบตกปลายปีของนักเรียนให้เหลือไม่เกินร้อยละ 3
2. อัตราการซ้ำชั้นของนักเรียนทุกชั้นไม่เกินร้อยละ 6
3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน โดยเฉลี่ยสูงขึ้นกว่าเดิม และทุกโรงเรียนอยู่ในระดับทัดเทียมกัน

4. นักเรียนมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ มีคุณธรรม จริยธรรม วินัย รู้จักทำงานร่วมกันมีความรักชาติ ยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย

เป้าหมายที่ศูนย์วิชาการเขตกำหนดขึ้นดังตัวอย่างต่อไปนี้

1. เป้าหมายด้านวิชาการ

1.1 ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนมีความรู้เรื่องหลักสูตร การสอนในวิชาที่ตนรับผิดชอบ และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้เป็นอย่างดี คือ ตอบแบบสอบถามได้คะแนนร้อยละ 80 ขึ้นไป

1.2 ปรับปรุงการเรียนการสอนในกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ ตามลำดับความสำคัญของปัญหาจากมากไปหาน้อย โดยปรับปรุงในกลุ่มต่าง ๆ ดังนี้

- 1 กลุ่มทักษะคณิตศาสตร์
- 2 กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย

- 3 กลุ่มภาษาอังกฤษ
- 4 กลุ่มการงานพื้นฐานอาชีพ
- 5 กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต
- 6 กลุ่มทักษะภาษาไทย

1.3 ปรับปรุงการเรียนการสอนของนักเรียนเป็นกรณีพิเศษใน
ชั้น ป.3 ป.4 และ ป.5

1.4 ลดอัตราการซ้ำชั้นของนักเรียน ป.1 แต่ละโรงเรียนให้
เหลือไม่เกินร้อยละ 10

1.5 จัดตั้งศูนย์สื่อการเรียนการสอนทุกโรงเรียน เพื่อบริการ
แก่ครูในโรงเรียน

1.6 จัดอบรมครูสอนดนตรีนาฏศิลป์ 1 รุ่น

1.7 สัมมนาครูสอนจริยศึกษา

1.8 ประเมินผลโครงการ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
ทุกภาคเรียน และจัดพิมพ์เผยแพร่ให้ทุกโรงเรียนในสังกัด และสำนักงานการศึกษา

2. เป้าหมายด้านกิจกรรม

2.1 จัดนิทรรศการทางวิชาการ ระดับเขตอย่างน้อยปีละครั้ง

2.2 จัดการแข่งขันกีฬานักเรียนระดับโรงเรียนทุกโรงเรียน
และระดับเขตปีละครั้ง

2.3 จัดประชุมครูเพื่อซักซ้อมความเข้าใจการปฏิบัติงานตาม
แผนงานและโครงการของศูนย์วิชาการเขต ภาคเรียนละครั้ง

2.4 จัดอยู่ค่ายพักแรมของลูกเสือและยุวกาชาด ระดับ
โรงเรียนปีละครั้ง

2.5 สัมมนาผู้บริหารโรงเรียนและผู้ช่วยผู้บริหาร ปีละ 1 ครั้ง

2.6 จัดอบรมภารโรงทุกคนปีละ 1 รุ่น

2.7 ประกวดการจัดห้องเรียนปีละครั้ง

2.8 จัดอบรมนายหมู่ลูกเสือและหัวหน้าหน่วยยุวกาชาด 1 รุ่น

2.9 สัมมนาครูสอนลูกเสือและยุวกาชาด ปีละ 1 ครั้ง

2.10 จัดแนะแนวการศึกษาต่อ และการประกอบอาชีพของ
นักเรียนชั้น ป. 6 ระดับกลุ่มโรงเรียนปีละครั้ง

2.11 จัดทัศนศึกษา และค้างแรมปีละ 2 ครั้ง

2. การวางแผนงานและกำหนดโครงการของศูนย์วิชาการเขตระดับ เขต
การวางแผนหรือการกำหนดโครงการสำหรับปฏิบัติ ควรดำเนินการตาม
ขั้นตอนต่อไปนี้

1. ขั้นเตรียมการ ได้แก่ ขั้นการศึกษาหาข้อมูลที่เป็นปัญหาและข้อมูล
ที่สมควรพัฒนาให้ดีขึ้น ซึ่งสามารถดำเนินการได้ 2 ฝ่าย พร้อม ๆ กัน คือ ฝ่าย
วิชาการ และฝ่ายกิจกรรม ฝ่ายวิชาการมอบให้กลุ่มพัฒนาการเรียนการสอน โดยให้
กรรมการกลุ่มพัฒนาการเรียนการสอนแต่ละกลุ่มประสบการณ์ดำเนินการขั้นต้นว่า มี
ปัญหาในการเรียนการสอนอย่างไรบ้าง สมควรจัดให้มีการพัฒนาการเรียนการสอน
แต่ละกลุ่มประสบการณ์ให้ดีขึ้นอย่างไร ฝ่ายกิจกรรมก็มอบให้คณะกรรมการกลุ่มต่าง ๆ
ในสังกัดดำเนินการขั้นต้น เช่นเดียวกัน

ส่วนกรรมการกลุ่มวัดผล ประเมินผลและวิจัย ดำเนินการศึกษาหาข้อมูล
กว้าง ๆ เกี่ยวกับผลการสอบของโรงเรียนทุกโรงเรียนในสังกัด ผลการวิจัยที่
เกี่ยวข้อง กับเขต แนวทางการพัฒนาการศึกษาให้สัมพันธ์กับแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร
และแผนงานโครงการระดับสำนักการศึกษา

2. ขั้นการวางแผนหรือโครงการ เมื่อได้ข้อมูลแล้วก็นำข้อมูลมาจัด
ระเบียบเป็นหมวดหมู่ โดยจัดเป็นข้อมูลเกี่ยวกับการบริหาร การเรียนการสอนทุกกลุ่ม
วิชา และกิจกรรมต่าง ๆ และพิจารณาว่าข้อมูลที่ได้รับแต่ละหมู่แต่ละพวกนั้น ควรมี
โครงการใหญ่ ๆ อะไรบ้างที่จะดำเนินการแก้ไขปัญหา หรือพัฒนาให้เกิดผลดียิ่ง ๆ
ขึ้นไป แต่ละโครงการใหญ่ ๆ นั้น ควรทำอะไรบ้าง และในโครงการหนึ่งอาจมี
หลายกิจกรรมก็ได้ เพื่อเสริมกันให้บรรลุวัตถุประสงค์ หรือ เป้าหมายที่วางไว้

3. ขั้นการเขียนแผนและโครงการ มอบหมายให้ผู้ที่มีความรู้ความสามารถเหมาะสม เขียนตามแบบฟอร์มที่กรุงเทพมหานครกำหนดไว้ มีรายละเอียดต่าง ๆ ครบถ้วนสมบูรณ์

4. ขั้นพิจารณาตัดสินใจเลือกโครงการ จัดลำดับความสำคัญของโครงการ การพิจารณาค่าใช้จ่ายของแต่ละโครงการให้เหมาะสมกับงบประมาณที่ได้รับจากกรุงเทพมหานคร และงบประมาณที่ได้จากแหล่งอื่น มอบให้ฝ่ายเลขานุการแก้ไขให้สมบูรณ์ตามมติของที่ประชุมจัดพิมพ์แล้วรายงานคณะกรรมการอำนวยการเพื่อขอความเห็นชอบ

5. ขั้นปฏิบัติตามแผนและโครงการ ให้ผู้อำนวยการเขต สั่งการให้โรงเรียนปฏิบัติในส่วนที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน และกรรมการศูนย์วิชาการเขตแต่ละคณะปฏิบัติตามที่ระบุไว้ในโครงการ แล้วแจ้งให้สำนักการศึกษาทราบ นำเรียนปลัดกรุงเทพมหานคร และผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครต่อไป

6. ขั้นติดตามประเมินผล เป็นของฝ่ายวิชาการ ในกลุ่มวัดผลและประเมินผลต้องติดตามความก้าวหน้า รวมทั้งประสานกรรมการดำเนินงาน ประธานฝ่ายและประธานกลุ่มประสบการณ์หรือกลุ่มกิจกรรม ติดตามและรายงานความเคลื่อนไหวความก้าวหน้าในที่ประชุมศูนย์วิชาการเขตทุกเดือน

3. การติดตามและการประเมินผลการปฏิบัติงานของศูนย์วิชาการเขต แต่ละโครงการมี 2 ลักษณะด้วยกัน คือ

1. การติดตามประเมินผล เพื่อพัฒนาปรับปรุงการปฏิบัติงานเป็นการติดตามผลประเมินผลของคณะกรรมการดำเนินงาน คณะกรรมการฝ่ายวิชาการ คณะกรรมการฝ่ายกิจกรรม คณะกรรมการกลุ่มประสบการณ์และกลุ่มกิจกรรม รวมทั้งนิเทศงานไปพร้อม ๆ กัน เพื่อให้การปฏิบัติงานได้ผลสมความมุ่งหมาย หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้

2. การประเมินผลเพื่อรายงานความก้าวหน้า เพื่อทราบปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติตามโครงการ ได้แก่ คณะกรรมการกลุ่มวัดผลประเมินผลและ

วิจัย ซึ่งถือว่ากรรมการคณะนี้เป็นหูเป็นตาและเป็นศูนย์ข้อมูล ของคณะกรรมการดำเนินงาน ซึ่งจะต้องรายงานความก้าวหน้าให้ทราบเป็นระยะ ๆ

วิธีการดำเนินการติดตาม และประเมินผลโครงการอาจทำได้ 3 วิธี โดยเลือกอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายวิธีพร้อม ๆ กัน จะดียิ่งขึ้นแล้วแต่ลักษณะของโครงการ คือ

1. การติดตาม ณ สถานที่ปฏิบัติงาน โดยใช้แบบประเมิน แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือ
2. ตรวจสอบจากผลการเรียน
3. ใช้วิธีรายงานต่อที่ประชุมกรรมการ

จะเห็นได้ว่าศูนย์วิชาการเขตของกรุงเทพมหานครนั้น มุ่งเน้นงานพัฒนาวิชาการ โดยกรุงเทพมหานครให้การสนับสนุนในเรื่อง ระดมบุคลากร การวางแผนเป็นขั้นตอน การจัดวัสดุอุปกรณ์ และจัดสรรงบประมาณให้ โดยให้ศูนย์วิชาการเขตเป็นเครื่องมือพัฒนางานวิชาการของโรงเรียนให้มีมาตรฐานเดียวกัน

การวิจัยที่เกี่ยวข้องกับศูนย์วิชาการเขต

สันต์ วรศิริ (2520 : 32 - 35) ได้ทำการวิจัยเรื่องการจัดตั้งศูนย์โสตทัศนศึกษาและการศึกษาอุปสรรคของ การจัดตั้งโครงการโสตทัศนศึกษาของโรงเรียนมัธยมสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร จากการสอบถามความต้องการและความคิดเห็นของอาจารย์ใหญ่เกี่ยวกับโครงการโสตทัศนศึกษา สรุปได้ว่าทางโรงเรียนมีนโยบายจะใช้โสตทัศนวัสดุหรือเทคโนโลยีใหม่ ๆ ช่วยในการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น อาจารย์ใหญ่เห็นด้วยอย่างยิ่งกับการจัดให้มีสถานที่ผลิต เตรียมการใช้ เก็บรักษาโสตทัศนวัสดุอย่างเหมาะสม และเห็นด้วยว่าศูนย์โสตทัศนศึกษาเป็นหน่วยงานที่ส่งเสริมประสิทธิภาพในการเรียนการสอนของอาจารย์และนักเรียน ฝ่ายบริหารพยายามดำเนินการจัดอัตรากำลังงบประมาณให้ตามความสามารถของโรงเรียน

วรกิต วัคข้าวหลาม (2521 : 1) ได้ทำการวิจัยเรื่อง โครงการ จัดตั้งศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษาสำหรับวิทยาลัยครูมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า อาจารย์ในวิทยาลัยครูส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ดีต่อสื่อทัศนูปกรณ์ประกอบการสอน และไป รับการบริการจากแผนกโสตอยู่แล้ว วิทยาลัยมีโสตทัศนูปกรณ์เพียงพอแต่ไม่สามารถ ให้บริการแก่ครูโรงเรียนประถมศึกษาในชุมชนใกล้เคียงได้

มนัส บุญประกอบ (2522 : 87-92) ได้ทำการวิจัยเรื่อง โครงการ จัดตั้งศูนย์สื่อการศึกษาแบบคอนซอร์ดียม (Consordium) สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา ผลการวิจัยปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งผู้บริหารและอาจารย์มีความเห็น ว่า สมควร มากในการจัดตั้งศูนย์วิชาการเขตกลุ่มโรงเรียน งานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้จัดทำราย ละเอียดโครงการจัดตั้งศูนย์สื่อการศึกษาแบบคอนซอร์ดียมสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา ให้ด้วย

นิพนธ์ สุขปรีดี (2524 : 22-23) วิจัยพบว่า ศูนย์วัสดุการศึกษาใน โรงเรียนทำให้นักเรียนสนใจในบทเรียนมากขึ้น แต่ประสบปัญหาเรื่องเงินทุน ขาด กำลังสนับสนุนและขาดกำลังใจ

ฉวีลักษณ์ บุญกาญจน และคนอื่น ๆ (2524 : 1-102) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การวิจัยเพื่อจัดตั้งศูนย์วิชาการเขตส่วชนบท โดยได้ศึกษาทดลองผลิตสื่อการสอนที่มีคุณภาพ ในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตในหน่วยพืชและสัตว์ ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 แล้วจัดตั้งศูนย์ผลิตชุดการสอน เพื่อนำ ออกบริการเป็นการหมุนเวียนไปตามโรงเรียนในท้องถิ่นชนบทของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยปรากฏว่า ได้รับผลสำเร็จด้วยดี

ทรรศनिया กัลยาณมิตร และคนอื่น ๆ (2525 : 95) ได้ดำเนินการ วิเคราะห์เกี่ยวกับขอบเขตและหน้าที่การให้บริการสิ่งพิมพ์ และวัสดุต่าง ๆ ตลอดจน ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการของศูนย์บริการสื่อการสอนของสถาบันฝึกหัดครู และสรุป เป็นแนวทางว่าควรมีโครงสร้าง องค์ประกอบและค่าใช้จ่าย ภายในศูนย์บริการ สื่อการสอนดังกล่าว

ศศิธร วงษ์เมตตา (2528 : บทคัดย่อ) ทำการวิจัยเรื่องการดำเนินงานศูนย์วิชาการเขตกลุ่มโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยนาท โดยศึกษาการดำเนินงานศูนย์วิชาการเขตกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา ตามทัศนะของครูผู้สอน ผู้บริหารโรงเรียน ผู้บริหารที่ไม่สังกัดสถานศึกษาและศึกษานิเทศก์ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งสามกลุ่มมีทัศนคติที่เห็นด้วยในระดับสูงต่อแนวทางการดำเนินงานศูนย์วิชาการเขตกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษาในด้านทรัพยากรการบริหาร และกระบวนการบริหารอย่างสอดคล้องกัน ดังนั้น รูปแบบในการดำเนินงานศูนย์วิชาการเขตกลุ่มโรงเรียน จึงควรมุ่งเน้นองค์ประกอบที่สำคัญสองประการ คือ ทรัพยากรการบริหารอันประกอบด้วยบุคลากรงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และอาคารสถานที่ และกระบวนการบริหารอันประกอบด้วยการวางแผน การจัดองค์การ การให้บริการ การประสานงาน การติดตามและประเมินผล โดยคำนึงถึงหลักการมาตรฐานของศูนย์วิชาการเขตสภาพแวดล้อมในการจัดการศึกษาและความเป็นไปได้

ประเสริฐ บุญเลิศ (2531 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาปัญหาและความต้องการในการดำเนินงานศูนย์วิชาการเขตกลุ่มโรงเรียน ตามทัศนะของประธานกลุ่มหัวหน้าสำนักงาน และครูวิชาการสำนักงาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า ประธานกลุ่ม หัวหน้าสำนักงาน และครูวิชาการสำนักงานมีปัญหาการผลิตสื่อ การบริการสื่อ การวางแผน การนิเทศ ติดตาม ควบคุมกำกับอยู่ใน "ระดับปานกลาง" ส่วนปัญหาการประสานงาน และงานด้านบุคลากรอยู่ใน "ระดับมาก" และมีความต้องการเกือบทุกด้านอยู่ใน "ระดับมาก" ยกเว้นความต้องการด้านบุคลากรเพียงด้านเดียวที่มีความต้องการ อยู่ใน "ระดับมากที่สุด"

กำพล กระจมล (2531 : 118) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาสถานภาพและ ปัญหาการบริหารศูนย์วิชาการ เขตกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการ ประถมศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัญหาการบริหารศูนย์วิชาการเขตของเจ้าหน้าที่ศูนย์วิชาการเขต มี ดังนี้ ด้านงบประมาณ คือ ไม่มีงบเบิกจ่ายเป็นค่ายานพาหนะในการนำสื่อการสอน ไปบริการตามโรงเรียนต่าง ๆ ภายในกลุ่ม ด้านอาคารสถานที่ คือ ขาดอาคารที่ อำนวยความสะดวกในการบริการสื่อการสอนไปตามโรงเรียนต่าง ๆ ด้านการบริการ สื่อการสอน คือ มีสื่อการสอนไม่เพียงพอสำหรับบริการ ด้านการผลิตสื่อการสอน คือ ขาดวัสดุที่จะนำมาใช้ในการผลิตสื่อ ด้านบุคลากร คือ เจ้าหน้าที่ศูนย์วิชาการเขตไม่ สามารถออกบริการสื่อการสอนตามโรงเรียนต่าง ๆ ในกลุ่มได้ ด้านการวางแผน คือ ไม่สามารถกำหนดนโยบาย เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนในการดำเนินงาน

เมื่อพิจารณาปัญหาโดยรวม การบริหารศูนย์วิชาการเขตมีปัญหา ด้านงบประมาณมากที่สุด

2. การใช้บริการสื่อการสอนมีปัญหามากที่สุด คือ สื่อการสอนที่มีอยู่ใน ศูนย์วิชาการเขตไม่เพียงพอแก่ความต้องการของครูผู้สอน สื่อการสอนที่ครูต้องการ มากที่สุดคือ ของจริง ชุดการสอน ชุดทดลอง และเครื่องโรเนียว ครูต้องการรับ บริการเพิ่มเติมจากศูนย์วิชาการเขตมากที่สุด คือ จัดทำคู่มือแนะนำการใช้เครื่องมือ ทางเทคโนโลยีทางการศึกษา

3. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการบริการศูนย์วิชาการเขต คือ เจ้าหน้าที่ศูนย์วิชาการเขต มีความคิดเห็นว่า การบริหารศูนย์วิชาการเขตควรเป็น เอกเทศ มีงบประมาณ และบุคลากรให้เพียงพอแก่การผลิตและการบริการสื่อการสอน ครูผู้สอน เห็นว่า ศูนย์วิชาการเขตควรมีสื่อการสอนหลาย ๆ ชุดไว้บริการ และมีการแนะนำ นิเทศติดตามผลการใช้สื่อการสอนของครูอย่างใกล้ชิด ผู้บริหารโรงเรียน เห็นว่า การบริหารศูนย์วิชาการเขต ควรมุ่งเน้นทางด้านการผลิตสื่อการสอนมากที่สุด โดยเฉพาะสื่อการสอนที่ผลิตได้ ควรสอดคล้องกับหลักสูตร สะดวกในการใช้ และ ตรงกับความสนใจของผู้เรียน

ทวีศักดิ์ ไชยมาโย (2532 : 90) ได้ศึกษาเรื่อง สภาพการปฏิบัติงาน ปัญหาความต้องการ และความคิดเห็นที่มีต่อการปฏิบัติงานของหัวหน้าสำนักงานและครูวิชาการสำนักงานกลุ่มโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครพนม ผลการวิจัยพบว่า เห็นด้วยในระดับมากในด้านการปฏิบัติงานตามอำนาจและหน้าที่ แต่มีขวัญและกำลังใจอยู่ในระดับต่ำ

เทพา สำเริง (2532 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของศึกษานิเทศก์ บุคลากรศูนย์วิชาการเขต และบุคลากรในโรงเรียนเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์วิชาการเขตในโครงการพัฒนาคุณภาพการประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า เห็นด้วย ครุในระดับมากในเรื่องภารกิจและหลักการของศูนย์วิชาการเขต แต่มีปัญหาในเรื่องสรรหาบุคลากรเพื่อการบริหาร

วรจิตร มังคละแสน (2532 : 85) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาการดำเนินงานของศูนย์วิชาการเขตกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า ศูนย์วิชาการเขตส่วนใหญ่ได้ทำการศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหา และนโยบายของกลุ่มโรงเรียนตามบทบาทหน้าที่ ด้วยวิธีการสัมมนาการสัมภาษณ์ และการศึกษาเอกสาร และรายงานที่เกี่ยวข้อง แต่มีบางศูนย์วิชาการเขตยังไม่มี การปฏิบัติ สาเหตุเพราะบุคลากรมารับงานใหม่ และงบประมาณไม่เพียงพอ ด้านการวางแผนงานและโครงการ มีการทำแผนงานการผลิตสื่อการเรียนการสอน แผนงานการจัดหาวัสดุอุปกรณ์เข้าห้องสมุด และศูนย์การเรียนการสอน แผนงานการพัฒนาบุคลากรในกลุ่มโรงเรียน แต่มีบางศูนย์วิชาการเขตยังไม่มี การปฏิบัติ สาเหตุเพราะบุคลากรมารับงานใหม่ งบประมาณไม่พอ และระเบียบปฏิบัติไม่ชัดเจน ด้านการดำเนินงานตามแผนงานและโครงการมีการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ด้วยการผลิตชุดการสอน ให้บริการเครื่องฉายสไลด์ และมีการประสานงานโดยตรงกับศูนย์วิชาการจังหวัดด้วยการยืมสื่อต้นแบบ แต่มีบางศูนย์วิชาการเขตยังไม่มี การปฏิบัติ สาเหตุมาจากบุคลากรมารับงานใหม่ และงบประมาณไม่เพียงพอ

ด้านการนิเทศติดตามผลได้รับการนิเทศจากสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ และ
 นิเทศโรงเรียนภายในกลุ่มด้วยวิธีการประชุมสัมมนา ด้านการประเมินผล และ
 รายงานผล มีการประเมินผลเมื่อเสร็จสิ้นโครงการ และประเมินผลเมื่อเสร็จสิ้น
 ปีการศึกษาแล้ว เผยแพร่ผลงานในที่ประชุมกลุ่มโรงเรียน

ปัญหาที่พบส่วนใหญ่ คือ ข้อจำกัดในการศึกษาและการวิเคราะห์ข้อมูลระยะ
 เวลาปฏิบัติงานมีน้อย งบประมาณไม่พอ มีข้อจำกัดเรื่องความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้อง
 การผลิตสื่อไม่ตรงกับความต้องการของผู้ใช้ และปัญหาความสนใจของครูในการใช้
 สื่อการเรียนการสอน

สรุป จะเห็นว่าได้งานวิจัยเกี่ยวกับศูนย์วิชาการเขตในหลายระดับ ผลการ
 วิจัยแต่ละระดับต้องการที่จะให้จัดตั้งศูนย์วิชาการเขตขึ้น เพราะเห็นว่ามีประโยชน์
 ต่อการส่งเสริมประสิทธิภาพในการเรียนการสอนมาก นอกจากนี้ผลการวิจัยได้เสนอ
 รูปแบบโครงสร้างการดำเนินงานศูนย์วิชาการเขตที่จะทำให้ศูนย์วิชาการเขตสามารถ
 ดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยังพบปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานศูนย์
 วิชาการเขตในด้านบุคลากร งบประมาณ การให้บริการอีกด้วย

การประเมินโครงการ

เป็นที่ทราบกันว่าโครงการศูนย์วิชาการเขตแต่ละสถาบันประสบผลสำเร็จมาก
 น้อยเพียงใดก็ควรได้มีการประเมินโครงการ เพื่อได้นำไปปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพ
 ยิ่งขึ้น ดังที่ สมหวัง พิริยานุวัฒน์ (2524 : 3) ให้ความหมายว่า การประเมินเป็น
 การตรวจดูว่าโครงการที่ดำเนินไปนั้น มีความก้าวหน้าไปแค่ไหน มีปัญหาในการปฏิบัติ
 อย่างไร บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ อันจะเป็นข้อมูลสำหรับช่วยในการตัดสินใจ
 ของฝ่ายบริหาร" และการประเมินเป็นการตัดสินคุณค่าสิ่งหนึ่งสิ่งใด หรือ เป็นกระบวนการ
 การให้ได้มาซึ่งสารสนเทศ สำหรับตัดสินคุณค่าของโปรแกรมการศึกษา ผลผลิต
 กระบวนการ และจุดมุ่งหมายของโครงการ หรือทางเลือกต่าง ๆ ที่ออกแบบเพื่อนำ

ไปปฏิบัติให้บรรลุจุดหมาย สอดคล้องกับ วัลลภ กันทรพัญ์ (2525 : 1) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การดำเนินงานใด ๆ ก็ตามถ้ามีการวางแผนล่วงหน้า มีการติดตาม และมีการประเมินผลแล้วทำให้ได้รับความสำเร็จ ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ และสมพร แสงชัย และ สุนทร เกิดแก้ว (2530 : 3) ได้ให้ความหมายของการประเมินว่า "การประเมินเป็นการตรวจดูว่าโครงการที่ดำเนินไปนั้น มีความก้าวหน้าไปแค่ไหน มีปัญหาในการปฏิบัติอย่างไร บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ อันจะเป็นข้อมูลสำหรับช่วยในการตัดสินใจของฝ่ายบริหาร"

สำหรับการให้ความหมาย การประเมินจาก ต่างประเทศก็ยังให้ความสำคัญถึงการนำข้อมูลเหล่านั้นเพื่อใช้ในการตัดสินใจ ดังที่ เคปปา (เยาวดี ราชชัยกุล. 2519 : 90 ; อ้างอิงมาจาก Kappa. n.d.) ให้ความหมายไว้ว่า "การประเมิน คือกระบวนการกำหนดข้อมูลที่ต้องการ แล้วทำการรวบรวมข้อมูลนั้น ตลอดจนนำข้อมูลไปใช้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ภายใต้ข้อมูลที่กำหนดให้"

เบคฮาร์ด และ เฮนนิส (เพ็ญศิริ ค่านชนะ. 2523 : 17; อ้างอิงมาจาก Beckhard and Hannis. 1974) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การประเมินคือการวางแผนล่วงหน้าอย่างมีระบบ การรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์กิจกรรมต่าง ๆ ภายใต้ความรับผิดชอบที่การพัฒนาองค์กรจำเป็นต้องวัด ส่วน เวอร์เธนและแซนเดอร์ส (Worthen and Sanders. 1973 : 129) ได้ให้ความหมายของการประเมินว่า "การประเมินหมายถึง กระบวนการของการวิเคราะห์และเก็บรวบรวมข้อมูล อันเป็นข่าวสารที่ให้ประโยชน์สำหรับการตัดสินใจคุณค่าผลผลิตวิธีการและแนวทางเลือกต่าง ๆ สำหรับการตัดสินใจ"

จากความหมายการประเมินผลที่กล่าวมาแล้ว จะเห็นว่าการประเมินหรือการประเมินผลมีจุดเน้นที่การรวบรวมข้อมูลอย่างมีระบบ เพื่อนำไปใช้ตัดสินใจคุณค่าของโครงการ

ความหมายของโครงการ

โครงการ หมายถึง แผนหรือเค้าโครงการที่กำหนดไว้ (ราชบัณฑิตยสถาน. 2528 : 99) นอกจากนี้ได้มีผู้ให้ความหมายแตกต่างออกไปบ้าง โดยส่วนใหญ่เน้นในแง่ของกลุ่มกิจกรรมหรืองานที่ต้องการดำเนินการ ดังเช่น โครงการ หมายถึง ระบบแผนงานที่จัดทำขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาในด้านต่างๆ ทั้งทางการศึกษาและอื่น ๆ เมื่อพิจารณาแล้วโครงการจะมีลักษณะที่เป็นระบบโดยประกอบด้วย ปัจจัย กระบวนการและผลผลิต (สมบัติ สุวรรณพิทักษ์. 2526 : 8) หรือ หมายถึง แผนย่อยซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของแผนงาน หรือ เป็นกลุ่มของกิจกรรมที่จะดำเนินการในระยะเวลาที่กำหนด เพื่อให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของแผนงานที่ได้ระบุไว้ (สมหวัง พิริยานูวัฒน์. 2527 : 13) จึงอาจกล่าวได้ว่า โครงการหมายถึง ผลรวมที่เกิดจากกิจกรรมที่ได้จัดวางไว้ในโครงการนั้น ๆ วางแนวความคิด การจัดกิจกรรมที่จะดำเนินการอย่างมีระบบ ระเบียบ มีงบประมาณ และระยะเวลาดำเนินการ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ (นิศา ชูโต. 2527 : 6) หรือ โครงการถือเป็นสิ่งกำหนดแนวทางในการดำเนินงานที่มีวัตถุประสงค์เด่นชัด มีกิจกรรมที่นำไปสู่วัตถุประสงค์ดังกล่าวอย่างเหมาะสม มีการจัดสรรทรัพยากรทางด้านแรงงาน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ เวลาอย่างประหยัด และมีประสิทธิภาพ (กฤษฎา กรุดทอง. 2530 : 26)

จะเห็นได้ว่าลักษณะทั่วไปของโครงการเกิดจากความพยายามที่จะจัดกิจกรรมหรือดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ เพื่อบรรเทาหรือขจัดปัญหาและความต้องการทั้งในสภาวะปัจจุบันและอนาคต เช่น โครงการสนองความต้องการ โครงการตามนโยบายเร่งด่วน

ความหมายของการประเมินโครงการ

การประเมินผลโครงการเป็นกระบวนการหนึ่งที่จะช่วยในการให้ข้อมูล หรือ การตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินงานของโครงการ ดังที่ โกวิท ประวาลพฤกษ์ (2523 : 7) กล่าวว่า การประเมินเป็นโครงการ คือ นำเอาผลการประเมินมาใช้ในการปรับปรุงโครงการ การประเมินจึงจำเป็นต้องทำเป็นระยะ เช่น 3 เดือน 6 เดือน เพื่อจะได้ผลตามที่คาดหมายหรือไม่ หรือการประเมินโครงการ หมายถึง การพิจารณากำหนดคุณค่าของสิ่งนั้น ๆ นั้นเอง ถ้าโครงการนั้นยังมีคุณค่า แต่มีข้อบกพร่องอยู่ก็แก้ไขปรับปรุง แล้วใช้ต่อไป แต่ถ้าไม่คุ้มค่าก็ยกเลิก (โชติ เพชรชื่น. 2526 : 72) อย่างไรก็ตาม การประเมินโครงการอาจหมายถึง กระบวนการที่ก่อให้เกิดสารสนเทศในการปรับปรุงโครงการ และสารสนเทศในการตัดสินใจผลสัมฤทธิ์ของโครงการ (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. 2527 : 15) เป็นที่ยอมรับกันว่า การประเมินโครงการเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการบริหารโครงการ มิใช่ถือว่าเป็นเครื่องมือที่ผู้บริหารหรือบุคคลอื่นใช้จับผิดการปฏิบัติงานของผู้ทำโครงการอีกต่อไปแล้ว หากแต่ว่าการประเมินโครงการเป็นกระบวนการที่ให้ข้อมูลย้อนกลับซึ่งสามารถนำมาใช้ในการปรับปรุงการดำเนินงานโครงการให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทำให้ทราบข้อบกพร่อง จุดเด่น จุดด้อย ของโครงการและทราบว่าโครงการได้บรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายเพียงใด และที่สำคัญก็คือ ช่วยให้ได้ข้อมูลที่จำเป็นสำหรับการนำไปใช้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการได้ทั้งปัจจุบันและอนาคต (สมบัติ สุวรรณพิทักษ์. 2530 : 15)

จะเห็นได้ว่า การประเมินโครงการเป็นกระบวนการที่จัดทำขึ้นมาอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลความจริง (Fact) ที่เชื่อถือได้ และที่สำคัญคือการเพิ่มประสิทธิภาพ (Efficiency) และประสิทธิผล (Effectiveness)

วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

โดยหลักการแล้ววัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ มักจะพัฒนามาจากความต้องการหรือความสนใจของบุคคล หรือองค์การที่เกี่ยวข้องกับโครงการนั้น ๆ ในการดำเนินงานประเมินโครงการประชุมหรือโครงการใด ๆ ก็ตาม สามารถสรุปวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายได้ ดังนี้ (กรรณา ตติยรัตนารักษ์. 2524 : 11)

1. จุดมุ่งหมายทั่วไป เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะ เสนอผู้บริหารเพื่อตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการอย่างถูกต้อง เหมาะสม

2. จุดมุ่งหมายเฉพาะ เพื่อ

2.1 ประเมินความสอดคล้องระหว่างเป้าหมายและจุดมุ่งหมายของโครงการกับหลักการและเหตุผล ความต้องการตลอดจนปรัชญาอันควร เป็นแหล่งที่มาของเป้าหมายและจุดมุ่งหมายของโครงการ

2.2 ประเมินความเหมาะสมของทรัพยากรหรือปัจจัยเบื้องต้น ที่มีอยู่ว่ามีโอกาสบรรลุจุดมุ่งหมายเพียงใด

2.3 ประเมินความเหมาะสม ของการทำแผนงานหรือโครงการ และจุดเด่นจุดด้อยของการดำเนินงาน

2.4 การประเมินผลสัมฤทธิ์ของโครงการ

รูปแบบของการประเมินโครงการ

รูปแบบในการประเมินโครงการนั้นมีอยู่หลายรูปแบบ บางรูปแบบอาจมีความคล้ายคลึงกันมาก กล่าวคือ ต่างก็มุ่งเน้นให้ความสำคัญของโครงการ ณ จุดเดียวกัน เช่น ให้ความสำคัญที่ผลิตผลของโครงการ ในขณะที่อีกหลายรูปแบบให้ความสำคัญในทุกส่วนของโครงการอย่างเท่าเทียมกัน ทั้งนี้เนื่องมาจากการปรับปรุงหรือพัฒนา รูปแบบอื่นที่มามีอยู่ก่อนแล้ว และอีกประการหนึ่งอาศัย เทคนิคเชิงระบบ (System

Approach) เข้ามาเกี่ยวข้อง เพราะโดยหลักการแล้วระบบกิจกรรมใดก็ตาม จะต้องประกอบด้วยปัจจัยและผลผลิต ซึ่งทั้งสามส่วนจะต่อเนื่องกันไปตามลำดับ จึงจะเรียกว่า "ระบบ"

โกวิท ประวาลพุกษ์ (2523 : 7 - 12) ได้เสนอแนวทางในการประเมินโครงการออกเป็น 4 ตอน ตามระยะเวลาของโครงการตั้งแต่ยังมิได้เริ่มลงมือปฏิบัติจนถึงเวลาสิ้นสุดโครงการ ซึ่งมีรายละเอียดและแนวทางดังต่อไปนี้

1. ตัวโครงการ เป็นการประเมินความเหมาะสม ความสม เหตุสมผล ของโครงการ เพื่อตรวจสอบว่า โครงการนี้มีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงใด การประเมินจึงมุ่งตรวจสอบความสอดคล้องกันขององค์ประกอบส่วนต่าง ๆ ได้แก่ การศึกษาถึงความจำเป็นของปัญหาทรัพยากรที่เป็นความต้องการของโครงการ วิธีดำเนินการเทคนิควิธีการต่าง ๆ ได้แก่ มีจุดอ่อนอย่างไรบ้าง ตลอดจนความชัดเจนของเป้าหมายและจุดประสงค์ของโครงการ

การประเมินตัวโครงการนี้มักจะกระทำก่อนที่จะลงมือปฏิบัติจริง เทคนิควิธีการวิเคราะห์โครงการที่ใช้ในการประเมินตัวโครงการ นอกจากจะจัดทำตามรายการดังกล่าวแล้ว ยังนิยมใช้วิธีการวิเคราะห์ความสม เหตุสมผลของโครงการ จัดทำเป็นตารางวิเคราะห์โครงการ ที่เรียกว่า ตารางวิเคราะห์โครงการ (Logical Framework)

2. สภาพ เมื่อเริ่มต้นโครงการ การประเมินนี้จัดทำเมื่อจะเริ่มต้นหรือในขณะที่เริ่มดำเนินการตามโครงการ มุ่งที่จะตรวจสอบใน 2 ลักษณะด้วยกัน คือ การตรวจสอบความพร้อมสำหรับเริ่มโครงการ ประเมินว่า ทรัพยากรมีพร้อมหรือไม่ บุคลากรที่จำเป็นได้มาหรือไม่ เป็นต้น ส่วนอีกลักษณะหนึ่ง คือ การตรวจสอบสภาพแวดล้อมของโครงการ เช่น สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของท้องถิ่น ทัศนคติของชุมชนต่อโครงการ เป็นต้น

3. การดำเนินโครงการ เป็นการตรวจสอบวิธีปฏิบัติงานของบุคคล และองค์การที่มีส่วนในการลงมือปฏิบัติงาน เริ่มตั้งแต่ความเข้าใจ ทัศนคติของผู้บริหาร

และผู้ร่วมโครงการที่มีต่อโครงการนั้น ไปจนกระทั่งผลอันเกิดจากการปฏิบัติงาน เทคนิควิธีการตรวจสอบหลักฐาน เอกสารต่าง ๆ การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ และการสังเกตในการปฏิบัติงานจริง

4. สภาพเมื่อสิ้นสุดโครงการ การประเมินผลนี้จัดทำเมื่อโครงการสิ้นสุดลงแล้ว เป็นการประเมินโครงการในลักษณะรวบยอด โดยส่วนใหญ่จะมีลักษณะคล้ายคลึงกันกับการประเมินสภาพ เมื่อเริ่มต้นโครงการ เพียงแต่ในส่วนความพร้อมก็เปลี่ยนเป็นผลผลิตของโครงการ ซึ่งได้แก่ผลิตผลตามที่กำหนดไว้ในจุดประสงค์ของโครงการ และผลิตผลอันเป็นผลพลอยได้จากโครงการ

การวิจัยของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้จัดประเภทของการประเมินไว้ว่า ให้พิจารณาจากเกณฑ์หลาย ๆ ประการ ในที่นี้จะ เป็นการจัดประเภทการประเมิน โดยอาศัยลักษณะพฤติกรรมของการประเมินเป็นหลัก ซึ่งแบ่งได้ 3 กลุ่ม (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2524 : 1 - 2)

1. รูปแบบที่ยึดจุดมุ่งหมายเป็นหลัก (Goal Attainment Model) แบบจำลองนี้เน้นจุดมุ่งหมาย เป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์เป็นหลัก รูปแบบที่อยู่ในกลุ่มนี้ได้แก่ รูปแบบของ ไทเลอร์ (Tyler's Model) การประเมินตามรูปแบบนี้มีลักษณะเป็นการประเมินในระบบปิด กล่าวคือ สนใจผลหรือส่วนประกอบเฉพาะที่จะใช้เพื่อประเมินจุดมุ่งหมายเท่านั้น ไม่คำนึงถึงผลอย่างอื่น ลักษณะสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ เป็นการประเมินผลรวมสรุป (Summative Evaluation) ที่เน้นผลสุดท้าย มีประโยชน์ต่อการปรับปรุงโครงการน้อยมาก

2. รูปแบบการตัดสินคุณค่า (Judgemental Model) เป็นรูปแบบที่ต้องอาศัยคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญในการตัดสินคุณค่า โดยอาศัยเกณฑ์ภายในและเกณฑ์ภายนอกเกณฑ์ภายใน ได้แก่ กระบวนการต่าง ๆ ที่จะช่วยให้วัตถุประสงค์บรรลุผลส่วนเกณฑ์ภายนอก ได้แก่ ผลของการบรรลุวัตถุประสงค์ ดังนั้น ถ้าเป็นการประเมินผลิตผล ก็จัดว่าเป็นแบบจำลอง ประเมินโดยใช้เกณฑ์ภายนอก รูปแบบที่ใช้การตัดสินโดยยึดเกณฑ์เป็นหลัก ได้แก่ แบบจำลองของสเตก (Stake's Model) และแบบจำลองของโพรวัส (Provus's Model)

3. รูปแบบที่ช่วยในการตัดสินใจ (Decision Model) เป็นแบบที่สร้างขึ้นเพื่อช่วยในการตัดสินใจ รูปแบบประเภทนี้ คือ แบบจำลอง ชิป (CIPP Model) ของแดเนียล แอล สตัฟเฟิลบีม (Daniel L. Stufflebeam)

สุเทพ อ่วมเจริญ (2530 : 11-12) ได้นำเสนอความคิดกว้าง ๆ ของรูปแบบการประเมิน บางรูปแบบดังนี้

1. รูปแบบมุ่งเป้าประสงค์ (Goal Base Model) เป็นโมเดลมีการยึดจุดมุ่งหมายเป็นหลักมีแนวคิดว่าการประเมินเป็นกระบวนการที่กำหนดความมากน้อยของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เกิดขึ้น ซึ่งมาจากความเห็น ของ ไทเลอร์ ที่ว่า "การประเมิน คือ การเปรียบเทียบพฤติกรรมเฉพาะอย่าง (Performa) จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมที่วางไว้" การประเมินที่เน้นจุดมุ่งหมายตามแนวคิดของ ไทเลอร์ มีรูปแบบต่าง ๆ กันคือ

1.1 รูปแบบทวินัย (Discrepan Model) : Provus, 1971

1.2 รูปแบบเน้นจุดมุ่งหมายการเรียนการสอน (Instructional Objectives) : Popham 1975

1.3 รูปแบบสมยอมกัน (Contentance Model) : Stake, 1967

2. รูปแบบนอกเป้าประสงค์ (Goal Free Model) : Scriven
สคริฟเวน เสนอว่า การประเมินไม่จำเป็นต้องอ้างอิงวัตถุประสงค์อย่างเดียว ควรประเมินผลอื่น ๆ ที่เกิดจากโครงการด้วย

3. รูปแบบสนองตอบ (Responsive Model) เป็นรูปแบบการประเมินที่เน้นผลที่เกิดขึ้นว่าสอดคล้องกับความต้องการของสังคม ชุมชน มากน้อยเพียงใด

4. รูปแบบความชำนาญการ (Connoisseurship Model) อีเซอร์ (Eiser) เน้นการประเมินที่การตัดสินใจคุณค่า รูปแบบการประเมินนี้อาศัยความชำนาญและประสบการณ์ของมนุษย์เป็นเครื่องตัดสิน การรวบรวม วิเคราะห์ ตัดสิน ให้ความรู้ให้คุณค่า อยู่ในตัวผู้เชี่ยวชาญ รูปแบบการประเมินนี้ใช้มากในด้านศิลปะ

5. รูปแบบสิ่งนำเข้า-กระบวนการ-สิ่งออก (Input-Process-Output)
รูปแบบของการประเมินนี้ จะตอบคำถามว่า จุดอ่อนจุดแข็งของโครงการอยู่ที่ไหน

วัตถุประสงค์ของโครงการได้รับการตอบสนองมากน้อยเพียงไร และเป้าหมายของโครงการได้รับการตอบสนองมากน้อยเพียงไร

6. รูปแบบเนื้อหา-สิ่งนำเข้า-กระบวนการ-ผลผลิต (Context-Input-Process-Product) ในบางครั้งเรียกว่า รูปแบบเพื่อการตัดสินใจ มีแนวคิดว่าการประเมินคือ การรวบรวม วิเคราะห์ และแปลความหมายเพื่อช่วยให้ผู้ตัดสินใจทำการตัดสินใจอย่างฉลาด รูปแบบนี้มี 2 โมเดล คือ (1) แอลคิน (Alkin : CSE) และ (2) สตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam : CIPP)

สมบัติ สุวรรณพิทักษ์ (2530 : 24 - 25) ได้กล่าวถึงรูปแบบประเมินโครงการที่สำคัญและยอมรับมี 3 กลุ่มใหญ่ ได้แก่

1. รูปแบบการประเมินที่เน้นการวินิจฉัย หรือการตัดสินใจ (Judgmental Evaluation Models) เป็นรูปแบบการประเมินที่เป็นกระบวนการของการกำหนดและวินิจฉัยคุณค่าของโครงการ โดยอาศัยเกณฑ์จากภายในและเกณฑ์จากภายนอก ได้แก่ รูปแบบการประเมินของสคริเวน (Scriven) และ สเต็ค (Stake) และ โพรวัส (Provus)

2. รูปแบบการประเมินที่เน้นจุดมุ่งหมาย (Objective-Center Evaluation Models) เป็นรูปแบบการประเมินที่เน้นการตรวจสอบผลที่เกิดจากโครงการว่าสามารถบรรลุจุดมุ่งหมายที่ได้กำหนดไว้ล่วงหน้ามากน้อยเพียงใด ได้แก่ รูปแบบการประเมินของไทเลอร์ (Tyler) และครอนบัค (Cronbach)

3. รูปแบบการประเมินที่เน้นการตัดสินใจ (Decision-oriented Evaluation Models) เป็นรูปแบบการประเมินที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อการได้มาซึ่งข้อมูลและข่าวสารต่าง ๆ เพื่อช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการของผู้บริหาร ได้แก่ รูปแบบการประเมินของ สตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) และอัลคิน (Alkin)

รูปแบบการประเมิน แบบจำลอง ชิป (CIPP Model)

แดเนียล แอล สตัฟเฟิลบีม และคนอื่น ๆ (Danial L. Stufflebeam) แห่งมหาวิทยาลัยโอไฮโอโอ สเตท สหรัฐอเมริกา ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการประเมินซึ่งเรียกกันว่า ชิป โมเดล (CIPP Model) ซึ่งเป็นรูปแบบการประเมินที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย สตัฟเฟิลบีม ได้เสนอแนวความคิดในการประเมินอย่างมีระบบแบบแผนที่ชัดเจน และสามารถนำไปใช้ในการประเมินโครงการต่าง ๆ ได้อย่างกว้างขวาง จนเราอาจจะกล่าวได้ว่าเกือบจะไม่มีนักประเมินคนใดที่ไม่รู้จัก ชิป โมเดล

แบบจำลองประเภทนี้ไม่เพียงแต่ประเมินว่า บรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่เท่านั้นแต่ยังเป็นการประเมินเพื่อให้รายละเอียดต่าง ๆ เพื่อช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการอีกด้วย โดยเฉพาะการประเมินผลโครงการประชุม ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบการประเมินความก้าวหน้าเพื่อบ่งชี้จุดเด่น จุดด้อยของการประชุม เพื่อนำผลไปปรับปรุงกิจกรรม แผนการประชุมได้ทันที่ และมีการประเมินรวมสรุปหลังโครงการประชุมสิ้นสุดแล้ว เพื่อบ่งชี้ผลสัมฤทธิ์ของโครงการประชุมแบบจำลองที่เหมาะสม ที่จะใช้เป็นกรอบความคิดในการประเมินแบบชิป จึงเป็นที่นิยมใช้ ทั้งนี้เพราะนักประเมินจะได้ข้อดี ข้อบกพร่อง และประสิทธิภาพของโครงการที่จะประเมินได้เป็นอย่างดี ซึ่งนับได้ว่าเป็นการรับข่าวสารแบบสะสม ช่วยในการตัดสินใจของผู้บริหารเป็นอย่างมาก ทั้งยังเป็นแบบจำลองที่เข้าใจง่าย สะดวกในการปฏิบัติ จึงเป็นที่นิยมกว้างขวาง

คำว่า CIPP เป็นคำที่ย่อมาจากคำว่า Context หมายถึง บริบท Input หมายถึง ปัจจัยนำเข้า Process หมายถึง กระบวนการ และ Product หมายถึง ผลผลิต ซึ่งทำให้เราสามารถวิเคราะห์ได้ว่าแนวคิดของ สตัฟเฟิลบีม ได้ยึดหลักการสำคัญของการวิเคราะห์ระบบนั่นเอง

สตัฟเฟิลบีม ให้คำนิยามการประเมินว่า เป็นกระบวนการของการบรรยาย การเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสาร ตลอดจนการจัดเตรียมข้อมูลต่าง ๆ

เพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจหาทางเลือกที่เหมาะสม จากความหมายดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า การประเมินจะมีส่วนสำคัญ 2 ประการ คือ ส่วนที่เกี่ยวกับการกำหนดคุณค่า และส่วนที่เกี่ยวกับการตัดสินใจ

จากความหมายของการประเมินตามทัศนะของ สตีฟ เฟลลิม ทำให้เห็นว่าการประเมินมีลักษณะที่สำคัญ 4 ประการ คือ

1. จุดมุ่งหมายที่สำคัญของการประเมินก็คือ การจัดหาข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ในการตัดสินใจ คุณค่าของการประเมินจะมีมากน้อยเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับว่าข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมมานั้นสามารถที่จะนำไปใช้ประโยชน์ให้ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจได้นำไปใช้มากน้อยเพียงใด

2. การประเมินเป็นกระบวนการที่เป็นวัฏจักร อันได้แก่ กระบวนการที่มีความต่อเนื่องที่ครบวงจร

3. กระบวนการวิธีการประเมินจะประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญ ๆ 3 ขั้นตอน คือ การบรรยายข้อมูล การเก็บรวบรวม การวิเคราะห์ข้อมูล ตลอดจนการจัดเตรียมข้อมูล เพื่อเสนอให้กับผู้บริหารนำไปใช้ในการตัดสินใจ

4. การบรรยายข้อมูล และการจัดเตรียมข้อมูล เป็นกิจกรรมที่จะต้องทำร่วมกันระหว่างนักประเมินกับผู้บริหาร ส่วนการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นกิจกรรมที่ต้องอาศัยเทคนิค ส่วนมากเป็นหน้าที่ของนักประเมินแต่เพียงฝ่ายเดียว

สตีฟ เฟลลิม ได้เสนอลักษณะของการตัดสินใจที่สอดคล้องกับความคิดในเรื่องการประเมิน โดยแบ่งประเภทของการตัดสินใจออกเป็น 4 อย่าง คือ

1. การตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผน (Planning Decisions) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดจุดมุ่งหมาย เรียกอีกอย่างว่า เป็นผลที่คาดหวัง (Intended Ends)

2. การตัดสินใจเกี่ยวกับโครงสร้าง (Structuring Decisions) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการเลือกวิธีการที่เหมาะสม เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า เป็นวิธีการที่คาดหวัง (Intended Means)

3. การตัดสินใจเกี่ยวกับการปฏิบัติการหรือการดำเนินงาน (Implementing Decisions) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการดำเนินงานและการควบคุม กระบวนการวิธีการที่นำมาใช้ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า เป็นวิธีการที่เกิดขึ้นจริง (Actual Means)

4. การตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินงานเมื่อสิ้นสุดโครงการ (Recycling Decisions) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการตรวจสอบการบรรลุ ความสำเร็จของโครงการ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ผลที่เกิดขึ้นจริง

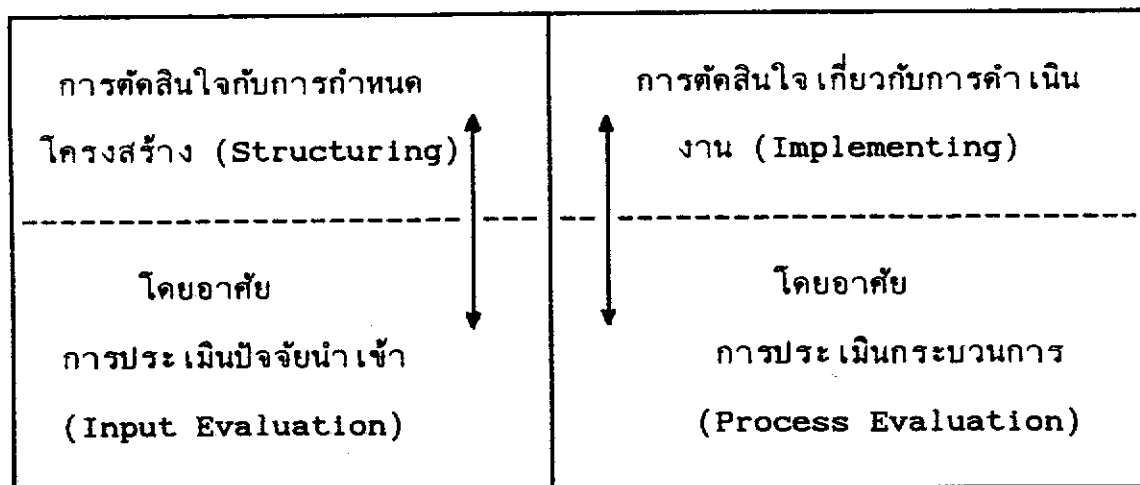
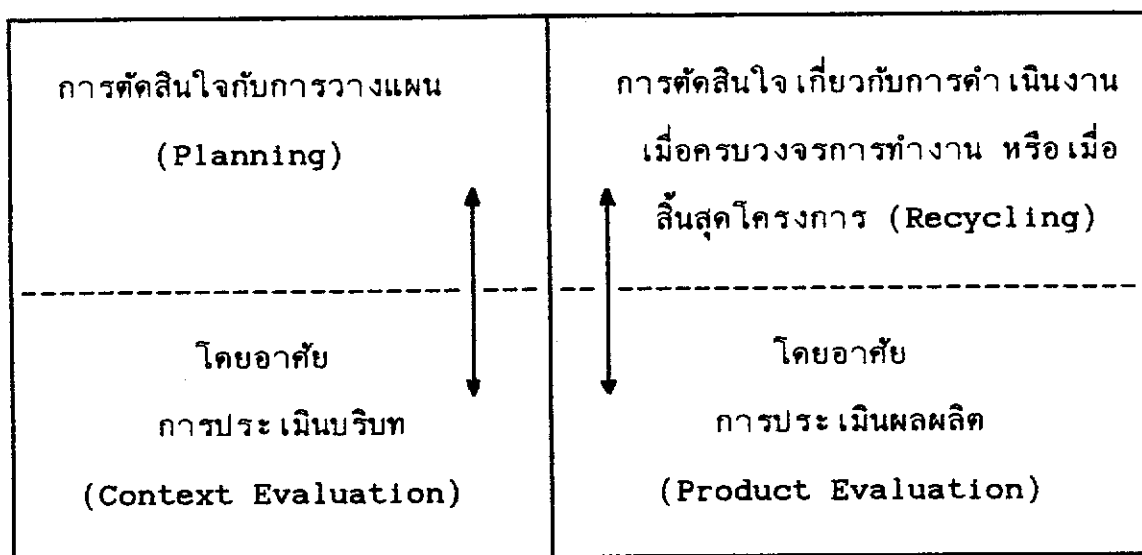
ประเภทของการตัดสินใจตามแนวคิดของ สตัฟเฟิลบีม

คาดหวัง (Intended)	เกิดขึ้นจริง (Actual)
1. การตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อกำหนด จุดมุ่งหมาย (Planning Decisions)	3. การตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินงาน เมื่อสิ้นสุดโครงการ โดยมีจุดมุ่งหมาย เพื่อการตัดสินใจการบรรลุความสำเร็จ (Recycling Decisions)
2. การตัดสินใจเกี่ยวกับการกำหนด โครงสร้าง โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อ การเลือกวิธีการที่เหมาะสม (Structuring Decisions)	4. การตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินงาน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการดำเนินงาน การควบคุม การกลั่นกรองกระบวนการ (Implementing Decisions)

สตัฟเฟิลบีม(Stufflebeam) ได้พัฒนาแนวคิดของวิธีการประเมินโดยอาศัย ลักษณะของการแบ่งประเภทของการตัดสินใจ 4 แบบ คือ การตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผน การตัดสินใจเกี่ยวกับการกำหนดโครงสร้าง การตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินงาน และการตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินงานเมื่อครบวงจรการทำงาน หรือ

เมื่อสิ้นสุดโครงการ (Planning, Structuring, Implementing, Recycling) โดยชี้ให้เห็นว่า ในการตัดสินใจในส่วนใดก็แล้วแต่จำเป็นที่จะต้องอาศัยข้อมูลที่ได้จากการใช้กระบวนการประเมินมาช่วยในการตัดสินใจ ด้วยเหตุนี้ สตีฟเฟิลบีม จึงได้เสนอรูปแบบของการประเมินที่สอดคล้องกับประเภทของการตัดสินใจทั้ง 4 ประเภทดังกล่าวมาแล้วข้างต้น นักประเมินควรจะต้องทำการประเมิน 4 ด้าน คือ การประเมินบริบท (Context Evaluation) การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) และการประเมินผลผลิต (Product Evaluation)

แสดงความสัมพันธ์ระหว่างประเภทของการตัดสินใจกับการประเมิน

จากรูปแสดงให้เห็นว่า ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผนจำเป็นจะต้องอาศัยการประเมินบริบท ส่วนการตัดสินใจเกี่ยวกับการกำหนดโครงสร้างจำเป็นจะต้องใช้การประเมินปัจจัยเบื้องต้นมาช่วยในการตัดสินใจ และในด้านการตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินงาน การประเมินกระบวนการ จึงมีบทบาทสำคัญในการให้ข้อมูลที่จะนำไปใช้ในการตัดสินใจในเรื่องดังกล่าว นอกจากนี้แล้ว การประเมินผลผลิตก็มีส่วนสำคัญในการตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินงานเมื่อครบวงจรของการทำงานแล้ว หรือเมื่อสิ้นสุดโครงการแล้ว สำหรับรายละเอียดของการประเมินแต่ละด้านมีดังนี้

1. การประเมินบริบท (Context Evaluation)

การประเมินบริบทเป็นการประเมินเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อเท็จจริงเกี่ยวกับหลักการ และเหตุผลในการนำไปพิจารณาจุดมุ่งหมายของโครงการ การประเมินในขั้นนี้พยายามที่จะกำจัดจุดมุ่งหมายที่ไม่เกี่ยวข้องออกไป ได้แก่ การพิจารณาเป้าหมายทั่วไป และจุดมุ่งหมายเฉพาะ ว่ามีความสอดคล้อง และเกี่ยวข้องกันเพียงใดในแต่ละโครงการ โดยทำการวิเคราะห์ปัจจัยต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการ ตลอดจนการจัดเก็บข้อมูลต่าง ๆ มาเพื่อระบุปัญหาความต้องการ วิธีการของการประเมินบริบท ประกอบด้วยการอธิบาย และเปรียบเทียบและพิจารณาสภาพของโครงการ ข้อสรุปจากการประเมินบริบทจะเป็นการระบุคุณลักษณะต่าง ๆ ที่สำคัญ ในการกำหนดจุดมุ่งหมาย

สำหรับ โกวิท ประวาลพฤษษ์ (2525 : 15 - 17) ได้กล่าวว่า การประเมินบริบท เป็นการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการในการจัดการศึกษาอย่างใดอย่างหนึ่ง ความต้องการดังกล่าวนี้หมายถึง ความขัดแย้งกันระหว่างสภาพการณ์ที่เป็นอยู่จริงกับสภาพการณ์ที่พึงปรารถนา การประเมินบริบทนี้เป็นการวิเคราะห์จุดมุ่งหมายของหลักสูตร เพื่อเป็นการลดความต้องการ หรือลดความขัดแย้งระหว่างสภาพการณ์ที่เป็นจริงกับสภาพการณ์ที่พึงปรารถนา ซึ่งเน้นจุดมุ่งหมายเช่นกัน

นอกจากนี้ สมหวัง พิริยานุวัฒน์ ได้กล่าวถึง การประเมินบริบทว่า มีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อการได้มาซึ่งหลักการและเหตุผลที่จะนำไปใช้ในการกำหนดวัตถุประสงค์ ประสงค์ของโครงการ โดยจะเน้นในด้านความสัมพันธ์ที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ความต้องการ และเงื่อนไขที่เป็นจริงต่าง ๆ นอกจากนี้ยังช่วยในการวินิจฉัยปัญหา เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานที่จะเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจ การประเมินบริบทนี้มีจุดเด่น ๆ ที่สำคัญมากมาย จัดเป็นการวิเคราะห์ขนาดใหญ่เป็นตัวกำหนดขอบเขตของการประเมินการบรรยาย และการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม นอกจากนี้ยังช่วยให้ทราบถึงตัวแปรที่เกี่ยวข้องและมีความสำคัญสำหรับการบรรลุเป้าหมาย และการจัดเรียงลำดับปัญหาให้สอดคล้องกับความต้องการของสถานการณ์

วิธีการประเมินบริบทมี 2 วิธี คือ

1. Contingency Mode เป็นการประเมิน เพื่อหาโอกาสและแรงผลักดันภายนอกระบบ เพื่อให้ได้ข้อมูลมาพัฒนา ส่งเสริมโครงการให้ดีขึ้น โดยใช้การสำรวจปัญหาภายในอย่างกว้าง ๆ

2. Congruence Mode เป็นการประเมินโดยการเปรียบเทียบระหว่างปฏิบัติจริง กับวัตถุประสงค์ที่วางไว้ การประเมินแบบนี้ทำให้เราทราบว่าวัตถุประสงค์ใดบ้างที่ไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า การประเมินบริบทจะได้มาซึ่งข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับระบบ เพื่อประโยชน์สำหรับผู้บริหาร ในการประเมินบริบทโดยทั่วไป ควรจะ使用方法ประเมินทั้ง 2 แบบ เพราะ Congruence จะเป็นการตรวจสอบความถูกต้องของวัตถุประสงค์ ในขณะที่ Contingency ใช้ในการเพื่อการปรับปรุง

ในแนวคิดนี้ได้ตรงกับแนวคิดของ ไทเลอร์ (Tyler) หรือที่เรียกว่า Tyler's Model โดยเรียกว่า "Triple P's Model" ย่อมาจาก Philosophy Purpose Process คือ ปรัชญาและจุดมุ่งหมายของโครงการต่าง ๆ ที่จำเป็นต้องทราบเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินโครงการ และนอกจากนี้ยังมีนักประเมินชื่อ เคปปา (Phi Delta Kappa) ได้เสนอ Context Evaluation ว่า เป็นการ

ประเมินวัตถุประสงค์ หรือจุดมุ่งหมายต่าง ๆ ที่มีอยู่ในโครงการเป็นหลัก จุดมุ่งหมายดังกล่าวจะช่วยให้โครงการต่าง ๆ สามารถนำไปปฏิบัติได้

ไทเลอร์เน้นความสำคัญของการประเมินที่ยึดวัตถุประสงค์เป็นหลัก โดยมีแนวคิดที่ว่าโครงการจะประสบความสำเร็จหรือไม่ ก็ได้จากผลของโครงการตรงตามจุดมุ่งหมายหรือไม่ ฉะนั้น ไทเลอร์ จึงใช้วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมเป็นเกณฑ์ โดยมีจุดมุ่งหมายการประเมินเพื่อตัดสินใจว่า วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมใดที่ประสบความสำเร็จ และวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมใดที่ไม่ประสบความสำเร็จ ซึ่งจะได้คงไว้ หรือปรับปรุงแก้ไขต่อไป นอกจากนี้ยังเน้นขั้นตอนการประเมินโครงการโดยให้ กำหนดจุดมุ่งหมายที่แท้จริงของโครงการที่จะประเมิน แล้วเขียนเป็นจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม และจัดเนื้อหา/กิจกรรมของโครงการประเมินให้มีความสอดคล้องกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมที่กำหนด

สคริฟเวน (Scriven) ได้กล่าวถึง การประเมินว่าเป็นการตัดสิน โดยการประเมินเพื่อการตัดสินคุณค่าของโครงการ และการประเมินเพื่อการปรับปรุง จะเน้นบทบาทของโครงการและใช้ข้อมูลอย่างพินิจพิจารณา แต่อย่างไรก็ตามความคิดของ สคริฟเวน เป็นเพียงแนวคิดหลาย ๆ ด้านที่มีประโยชน์ต่อการประเมินเท่านั้น โดยยึดหลักการค้นหาจุดมุ่งหมายที่แท้จริงของโครงการว่าคืออะไร และลำดับความสำคัญของจุดมุ่งหมาย แล้วเลือกจุดมุ่งหมายที่สำคัญ ๆ ไปประเมิน และกำหนดเกณฑ์ในการประเมินผลจุดมุ่งหมายแต่ละข้อ

ส่วน แอลคิน (Alkin) ก็มีแนวคิดว่าการประเมินต้องมีการตัดสินใจ ฉะนั้นจึงเป็นกระบวนการที่ได้มาซึ่งสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ และได้กล่าวถึงการประเมินระบบ (System assessment) เป็นการประเมินเกี่ยวกับระบบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับโครงการ โดยเฉพาะจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ ตลอดจนกระบวนการต่าง ๆ ในการดำเนินการของโครงการ และการประเมินแต่ละส่วนของระบบนั้นจะใช้เทคนิควิธีต่างกัน

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า Context Evaluation ได้เน้นไปที่วัตถุประสงค์ของเนื้อหาโครงการ สำหรับการประเมินศูนย์วิชาการเขตนครครั้งนี้ ได้ประเมินบริบทของโครงการว่า เหมาะสมมากน้อยเพียงใด ตรงตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์หรือไม่

2. การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation)

การประเมินปัจจัยนำเข้า เป็นการประเมินเพื่อให้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับปัจจัยต่าง ๆ มาใช้ ในอันที่จะทำให้โครงการนั้นบรรลุผลสัมฤทธิ์ตามจุดหมายที่กำหนดไว้ วิธีในการประเมินในขั้นนี้ จึงเกี่ยวกับการสืบให้รู้ถึงธรรมชาติของสิ่งต่าง ๆ ที่จะอำนวยความสะดวกแก่โครงการ ตลอดจนยุทธวิธีต่าง ๆ ที่จะทำให้จุดหมายต่าง ๆ ของโครงการบรรลุผลสัมฤทธิ์ ผลการประเมินในขั้นนี้จะช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับการคัดเลือก การวางแผนวิธีดำเนินการให้มีความเหมาะสมกับเป้าหมายของโครงการ สิ่งที่จะควรจะทำในขั้นตอนการประเมินนี้ได้แก่ การวางแผนการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล ตลอดจนถึงการให้ข้อเสนอแนะที่จำเป็นในการตัดสินใจที่เกี่ยวกับการใช้ปัจจัยอะไรจากแหล่งไหน และควรจะใช้อย่างไรจึงจะทำให้โครงการนั้นบรรลุตามจุดหมาย

การประเมินปัจจัยนำเข้านี้จะช่วยให้ได้ข้อมูลที่จะตัดสินใจได้ว่า ควรตั้งวัตถุประสงค์เชิงปฏิบัติอย่างไร ใช้อัตราค่าจ้างเท่าใด รูปแบบของคำถามที่ใช้ถาม ได้แก่ วัตถุประสงค์กำหนดวิธีดำเนินการหรือไม่ จะประสบความสำเร็จหรือไม่คำถามเหล่านี้จะแสดงถึงความสำคัญของการประเมินข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยเบื้องต้น เพื่อที่จะได้เป็นตัวกำหนดยุทธวิธีเพื่อให้การดำเนินงานสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

โกวิท ประวาลพฤษย์ (2525 : 3) กล่าวว่า การประเมินปัจจัยนำเข้า เป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับแหล่งสืบค้นและกุศโลบาย เพื่อที่จะให้เป้าหมายและจุดหมายของโครงการบรรลุผล ข้อเสนอแนะที่รวบรวมได้ระหว่างขั้นตอนการประเมินนี้จะช่วยในการตัดสินใจ เลือกแหล่งสืบค้นและกุศโลบายที่มีประสิทธิภาพ อันจะทำให้เป้าหมายของโครงการบรรลุและเป็นที่ยอมรับ

การประเมินปัจจัยนำเข้ามีจุดมุ่งหมายเพื่อได้ข้อมูลที่น่ามาใช้ในการกำหนดวิธีการของการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อให้การดำเนินงานของโครงการสามารถบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในทางปฏิบัติมักจะต้องมีการระบุและการประเมินสิ่งต่อไปนี้

- 2.1 ความสามารถของหน่วยงานที่รับผิดชอบ
- 2.2 ยุทธวิธีที่นำมาใช้เพื่อการบรรลุจุดหมายของโครงการ
- 2.3 วิธีการต่าง ๆ ที่ใช้ในการดำเนินการตามยุทธวิธีที่เลือกสรรไว้แล้ว

สตีฟเฟิลบีม ได้ให้ข้อคิดว่า วิธีการประเมินปัจจัยนำเข้ามีอยู่มากมาย และผิดแผกแตกต่างกันออกไป ตามลักษณะของการกำหนดสิ่งที่จะให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และลักษณะของข้อมูลที่มีอยู่ว่ามีอยู่มากมายเท่าไร เพียงใด โดยปกติการประเมินแบบนี้อาจจะทำได้โดย การใช้คณะกรรมการ การอาศัยเอกสาร หรือการวิจัยที่มีผู้ได้ทำไว้แล้ว หรืออาจจะใช้การจ้างผู้เชี่ยวชาญมาทำงาน ตลอดจนการใช้วิธีการวิจัยนำร่องเชิงทดลอง (Pilot Experimental Project)

อย่างไรก็ดี สิ่งที่สำคัญในการประเมินปัจจัยนำเข้าก็คือ ผลของการประเมินจะต้องให้ข้อมูลที่ทำให้ทราบว่า ในการที่จะบรรลุจุดมุ่งหมายนี้จำเป็นต้องอาศัยความช่วยเหลือจากภายนอกหรือไม่ และจะต้องใช้วิธีการอะไร จะใช้ของเดิมที่มีอยู่ หรือใช้วิธีที่คิดค้นขึ้นมาใหม่ และจะใช้แบบแผนการดำเนินงานอย่างไร เหล่านี้เป็นต้น

ซึ่งในการประเมินปัจจัยนำเข้านี้ตรงกับแนวคิดการประเมินของ เคปปา (Kappa) ที่ได้กำหนดปัจจัยนำเข้าที่เกี่ยวกับระบบโครงสร้าง ระบบของการบริหาร ในการดำเนินโครงการ และยังได้ตรงกับแนวคิดของ สเตค (Stake) ได้กล่าวว่า การประเมิน ผู้ประเมินจะต้องเก็บข้อมูลที่แท้จริงให้ได้ ในการประเมินจึงต้องมีความมุ่งหมายว่านำข้อมูลมาเพื่ออะไร และข้อมูลที่ต้องการคือ ข้อมูลที่ใช้เพื่ออธิบาย และเพื่อการตัดสินใจ ซึ่งได้แก่ข้อมูลที่เกี่ยวกับปัจจัยเบื้องต้น บางท่านเรียกว่า สิ่งนำ (Intended Antecedents) เพื่อใช้ในการดำเนินงาน เช่น บุคลากร ความสนใจ ความตั้งใจ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม โบลา (Bhola) เสนอแบบประเมิน

"The 3-S Model" (The Simulation-Specific-Strategy Model) โดยได้แบ่งการประเมินออกเป็นขั้นต่าง ๆ โดยพูดถึง ปัจจัยนำเข้า (Input) ได้แก่ สิ่งที่ป้อนเข้าไปในระบบของการเปลี่ยนแปลง เช่น คน, วัตถุ, เครื่องมือ ฯลฯ

ดังนั้น ในเรื่องของปัจจัยนำเข้า (Input) สำหรับการประเมินโครงการ ศูนย์วิชาการเขต ได้เน้นไปที่ จำนวนบุคลากร, วัสดุอุปกรณ์ และการเงิน ว่าจะมีความเพียงพอและเหมาะสมเพียงใด

3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation)

การประเมินกระบวนการเป็นการประเมินขณะที่โครงการเริ่มต้น และดำเนินการอยู่ จุดมุ่งหมายของการประเมินในขั้นนี้ เพื่อระบุว่ามีข้อบกพร่องเกี่ยวกับวิธีดำเนินงานอะไรบ้าง เฉพาะปัจจัยต่าง ๆ ของกระบวนการดำเนินงานที่ได้กำหนดไว้ในแบบแผนของโครงการ การประเมินในขั้นนี้ต้องการที่จะอธิบายปรากฏการณ์ และกิจกรรมต่าง ๆ ในกระบวนการดำเนินงานของโครงการว่า มีอะไรบ้างที่ยังบกพร่องอยู่ ผลการประเมินจะช่วยให้สามารถวิเคราะห์กระบวนการดำเนินงานเพื่อแยกส่วนที่ดี และส่วนที่เสียออกจากกัน อย่างไรก็ตาม การประเมินกระบวนการเป็นการปรับปรุง แก้ไขดำเนินงานในขั้นตอนต่าง ๆ ของโครงการเพื่อช่วยในการตัดสินใจ ในการคาดคะเนเหตุการณ์ขณะดำเนินงาน และเอาชนะความยุ่งยากในวิธีต่าง ๆ ของโครงการนั้น

การประเมินกระบวนการ เมื่อการวางแผนโครงการได้รับการยอมรับแล้ว ขั้นตอนต่อไปก็คือ การดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้ ในระหว่างที่กำลังดำเนินการนี้ การประเมินกระบวนการจะมีบทบาทสำคัญในเรื่องการให้ข้อมูลย้อนกลับเป็นระยะ ๆ เพื่อการตรวจสอบการดำเนินงานของโครงการโดยทั่วไป การประเมินกระบวนการมีจุดมุ่งหมาย 3 ประการ คือ

3.1 เพื่อการหาข้อบกพร่องของโครงการในระหว่างที่มีการปฏิบัติการ หรือการดำเนินงานตามแผนนั้น

3.2 เพื่อการหาข้อมูลต่าง ๆ ที่จะนำมาใช้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินงานของโครงการ

3.3 เพื่อการเก็บข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากการดำเนินงานของโครงการ

ยุทธวิธีในการประเมินกระบวนการ มี 3 วิธี

1. แสดงให้เห็นหรือกระตุ้นเตือนถึงศักยภาพของทรัพยากรที่ทำให้เกิดความสำเร็จหรือความล้มเหลวในโครงการ ซึ่งอาจจะเป็นสิ่งต่อไปนี้ เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล วิธีการสื่อสาร การให้เหตุผล เป็นต้น

2. เกี่ยวกับโครงการและการตัดสินใจก่อนวางแผน ผู้ตัดสินใจจะต้องมีการเตรียมวางแผนไว้ล่วงหน้า และต้องเป็นแผนที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของโครงการให้มากที่สุด ต้องมีการกำหนดตารางเฉพาะในการบริหารโครงการ ซึ่งโครงการทุกโครงการจะต้องมีการตัดสินใจจำนวนมากตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น การได้วางแผนในการตัดสินใจก่อนช่วยให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายได้ดีขึ้น

3. ยุทธวิธีในการประเมินกระบวนการ จะบอกลักษณะสำคัญใหญ่ ๆ ของโครงร่าง โครงการ ทำให้ทราบว่าทำไมวัตถุประสงค์จึงบรรลุหรือไม่บรรลุผล และต้องมีการปรับยุทธวิธีให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไปด้วย

คุณค่าของการประเมินกระบวนการไม่ได้อยู่ที่ว่าความสัมพันธ์กับการประเมินอื่น ๆ เท่านั้น แต่อยู่ที่

1. การประเมินกระบวนการขึ้นอยู่กับผลประเมินบริบท และการประเมินปัจจัยเบื้องต้น คือ ถ้าสามารถประเมินสภาวะแวดล้อมและปัจจัยเบื้องต้นได้ดีมาก การจัดการโครงการก็มีความมั่นใจมากขึ้นในการเลือกการดำเนินการ และถ้าปรากฏความขัดแย้งน้อยก็ต้องมีการประเมินกระบวนการมากขึ้นนั่นคือ ถ้ากำหนดวัตถุประสงค์คลุมเครือ โครงการนั้นอาจจะ เป็นหัวข้อของปัญหาและบางครั้ง เป็นเหตุของความ

ล้มเหลว ซึ่งการประเมินบริบทและปัจจัยเบื้องต้นจะช่วยชี้ให้เห็นและแก้ปัญหาแล้ว

ตั้งแต่ต้น แต่ถึงการทำตามกระบวนการจำเป็นต้องมีข้อมูลย้อนกลับโดยต่อเนื่องเกี่ยวกับว่า ทำอย่างไรโครงการนั้นจะทำหน้าที่ได้สมบูรณ์ที่สุด

2. การประเมินกระบวนการมีความสำคัญมากกว่าการประเมินผลผลิต การประเมินกระบวนการและการประเมินผลผลิตจะขึ้นต่อกันและกัน คือ การประเมินกระบวนการจะเข้าไปมีส่วนในการแปลความสิ่งที่เกิดขึ้น และถ้าต้องการเปลี่ยนแปลงกระบวนการจะไม่สามารถตกลงใจได้โดยไม่ทราบว่ากระบวนการนั้นให้ผลอย่างไรบ้าง การตัดสินใจหรือออกแบบโครงสร้างใหม่ หรือกระบวนการใหม่ จึงต้องอาศัยสารสนเทศจากการประเมินกระบวนการ ถ้ากล่าวโดยสรุป การประเมินกระบวนการเป็นกระบวนการที่มีจุดมุ่งหมาย เพื่อการหาข้อมูลที่น่ามาใช้ในการตัดสินใจในด้านการดำเนินงานของโครงการ (Implementing Decisions)

ในการประเมินกระบวนการนี้นักประเมินชื่อ โปรวัส (Provus) กล่าวว่า กระบวนการของโครงการ (Program Process) เป็นการประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้นมา ส่วนจากการดำเนินโครงการ เพื่อนำไปปรับปรุงการดำเนินงาน ในขั้นนี้ผู้ประเมินมุ่งหาคำตอบว่า โครงการบรรลุวัตถุประสงค์ย่อยที่จะนำไปสู่วัตถุประสงค์ขั้นสุดท้ายได้เพียงใด ภายใต้เงื่อนไขใด และบรรลุจุดมุ่งหมายเพียงใด และของ โบลา (Bhola) หมายถึง วิธีดำเนินงาน จัดการ หรือจัดกิจกรรม ว่ามีขั้นตอนอย่างไรในระบบเปลี่ยนแปลง ส่วน สเตก (Stake) ได้กล่าวว่า กระบวนการหรือการปฏิบัติ (Intened Transactions) ได้แก่ การพิจารณาถึงปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในโครงการ เช่น ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน นักเรียนกับนักเรียน เป็นต้น ในขณะเดียวกัน เคปปา (Kappa) ได้กล่าวว่า กระบวนการเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในโครงการ และ ไทเลอร์ (Tyler) ได้กล่าวว่า กระบวนการคือ เนื้อเรื่องกระบวนการของโครงการ ระบบบริหาร บริการ การดำเนินการต่าง ๆ ที่จะทำให้กระบวนการของโครงการ เป็นไปอย่างดี

ดังนั้น ในเรื่องของกระบวนการ สำหรับการประเมินศูนย์วิชาการได้เน้นไปที่ ด้านวิชาการ ด้านกิจกรรม ด้านบุคลากร และด้านประเมินผลว่า ได้ปฏิบัติมากน้อยและเหมาะสมเพียงใด

4. การประเมินผลผลิต (Product Evaluation)

การประเมินผลผลิตของโครงการเป็นการประเมินในส่วนที่เป็นผลลัพธ์ของโครงการ ผลลัพธ์ที่ได้นี้มีความเกี่ยวข้องกับโครงการเพียงใด วิธีการประเมินในขั้นนี้จึงเป็นการเปรียบเทียบระหว่างผลลัพธ์ที่ได้กับผลลัพธ์ที่เราคาดหวังว่าจะได้จากโครงการ การประเมินผลผลิตนี้จะช่วยให้ผู้บริหารโครงการสามารถตัดสินใจว่า ควรจะดำเนินการต่อไป บกเลิก ปรับปรุงแก้ไข หรือเปลี่ยนแปลงจุดมุ่งหมายเสียใหม่ อย่างไรก็ตาม นักประเมินจะต้องเลือกรูปแบบการประเมินให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายและธรรมชาติของสิ่งที่จะประเมินผล บางครั้งอาจจะนำรูปแบบ การประเมินหลายรูปแบบมาประยุกต์ใช้และดัดแปลงให้เหมาะสมกับโครงการที่จะประเมินก็ได้ อนันต์ ศรีโสภะ (2529 : 58)

ส่วน โกวิท ประวาลพฤษ์ (2525 : 5) กล่าวว่า การประเมินผลผลิตเป็นการประเมินเป้าหมายของโครงการว่าเกิดผลสัมฤทธิ์มากน้อยเพียงไร การวัดตามเป้าหมายจะต้องเป็นไปอย่างถูกวิธีการและเหมาะสม ผู้บริหารโครงการสามารถใช้ข้อมูลที่ได้ทำการตัดสินใจว่า ควรจะใช้โครงการนี้ต่อไปหรือควรปรับปรุงขยายในแง่ใดหรือไม่

นอกจากนี้ สมหวัง พิริยานูวัฒน์ (2533 : 16) ได้กล่าวถึง การประเมินผลผลิตไว้ว่า มีจุดมุ่งหมายไม่ใช่แค่เพียงการตรวจสอบดูว่า ผลที่เกิดขึ้นเมื่อสิ้นสุดโครงการนั้นเป็นไปตามจุดมุ่งหมาย หรือตามที่คาดหวังไว้หรือไม่ แต่ยังรวมทั้งการประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้นในระหว่างที่กำลังดำเนินการของโครงการด้วย และวิธีการของการประเมินผลผลิตมีดังนี้ คือ

1. กำหนดจุดมุ่งหมายในลักษณะที่เป็นนิยามปฏิบัติการ
2. ตรวจสอบผลที่เกิดขึ้นกับจุดมุ่งหมายที่กำหนด
3. เปรียบเทียบผลการวัดที่ได้รับ เกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ก่อนแล้ว
4. แปลผลโดยพิจารณาถึงข้อมูลที่ได้จากการประเมินผลบริบทปัจจัย

เบื้องต้น และกระบวนการ

นอกจากนี้ การประเมินผลผลิต มีจุดหมายเพื่อวัดและแปลความหาของความสำเร็จ ไม่เฉพาะเมื่อสิ้นสุดวัฏจักรของโครงการเท่านั้น แต่ยังมีความจำเป็นยิ่งในระหว่างการปฏิบัติตามโครงการด้วย ระเบียบวิธีทั่ว ๆ ไปของการประเมินผลผลิต จะรวมสิ่งต่อไปนี้ไว้ด้วยกัน คือ การดูว่าการกำหนดวัตถุประสงค์นั้นนำไปใช้ได้หรือไม่ เกณฑ์ในการวัดที่สัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของการทำกิจกรรมคืออะไร เปรียบเทียบผลที่วัดมาได้ด้วยมาตรฐานสัมบูรณ์ (Absolute Criteria) หรือมาตรฐานสัมพัทธ์ (Relative Criteria) ที่กำหนดไว้ก่อน และทำการแปลความหมายถึงเหตุของสิ่งที่เกิดขึ้น โดยอาศัยรายงานจากบริบท ปัจจัยเบื้องต้น และกระบวนการร่วมด้วย

เกณฑ์นั้นอาจเป็นได้ทั้ง Instrumental Criteria หรือ Congruence Criteria ซึ่ง Scriven ได้ชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างของเกณฑ์ทั้งสอง ดังนี้

1. มาตรฐานเครื่องมือ (Instrumental Criteria) จะสัมพันธ์กับความสำเร็จที่อยู่ในระดับปานกลาง และมีส่วนช่วยให้เกิดสัมฤทธิ์ผลตามวัตถุประสงค์ในที่สุด เช่น ก่อนที่แบบสอบจะถูกสร้างขึ้น รูปแบบของแบบสอบและคำถามจำนวนมากในแบบสอบนั้นจะต้องได้รับการจัดทำขึ้นก่อน หรือก่อนที่นักเรียนจะสามารถอ่านคำว่า cake ได้อย่างเข้าใจ เขาจะต้องมีประสบการณ์เกี่ยวกับสิ่งที่เป็นความหมายของคำมาก่อน

2. มาตรฐานที่กำหนด (Congruence Criteria) เป็นเกณฑ์เกี่ยวกับเงื่อนไขเบื้องต้นที่ถูกกำหนดไว้ ซึ่งอาจเป็นอัตราการตกออกของโรงเรียน ๆ หนึ่งที่ขึ้นอยู่กับถูกลดลงให้ได้ระดับที่กำหนดไว้ โดยกลุ่มนักเรียนจะต้องได้รับคะแนนจาก

แบบสอนที่ระบุมากกว่า หรือเท่ากับจำนวนที่กำหนด หรือจะต้องนำแผนการสอนใหม่เข้าไปใช้ในโรงเรียนนั้น การระบุเกณฑ์แบบนี้ขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้ตัดสินใจ โดยเฉพาะ

เท่าที่ผ่านมา การประเมินผลมีความหมายเพียงส่วนที่เป็นการประเมินผลผลิตเท่านั้นถึงแม้ว่า จะมีการประเมินแบบอื่นที่ต่างจากการประเมินผลผลิต แต่การประเมินเหล่านี้ก็ยังคงมีความสัมพันธ์คล้ายคลึงกันมาก

ทั้งการประเมินสภาวะแวดล้อมและการประเมินผลผลิต จะประเมินสิ่งที่มีอยู่ว่าบรรลุเป้าหมายใดอย่างมีระบบ โดยที่การประเมินสภาวะแวดล้อมจะพิจารณาระบบโดยส่วนรวมและการประเมินผลผลิต พิจารณาความพยายามเปลี่ยนแปลงในระบบ ดังนั้น การประเมินสภาวะแวดล้อมจึงแสดงที่สิ่งจำเพาะในรูปที่การประเมินผลผลิตจะนำไปใช้ในภายหลัง (สิ่งที่แสดงอย่างเจาะจงนั้นจะเป็นเกณฑ์สำหรับตัดสินความสำเร็จขั้นสุดท้ายของผลผลิต)

การประเมินปัจจัยและการประเมินผลผลิตสามารถที่จะแยกให้เห็นได้ง่าย สำหรับการประเมินปัจจัยจะเกิดขึ้นก่อนดำเนินการเปลี่ยนแปลงโครงการ และการประเมินผลผลิตจะเกิดขึ้นในระหว่างและหลังโครงการ ในขณะที่การประเมินบริบทกำหนดสิ่งจำเพาะสำหรับการประเมินผลผลิต การประเมินปัจจัยแสดงสิ่งจำเพาะสำหรับการประเมินกระบวนการ

การตัดสินใจโดยใช้การประเมินปัจจัยเป็นพื้นฐาน โดยเฉพาะสำหรับการวางแผนการประเมินผลผลิต ขั้นตอนที่สำคัญที่สุดในการประเมินปัจจัย คือ การประเมินความเหมาะสมของกระบวนการที่เลือก และแผนการประเมินผลผลิตซึ่งสามารถประยุกต์เข้าเป็นส่วนหนึ่งของระเบียบปฏิบัติได้

การประเมินผลผลิตจะสืบสาวสิ่งที่มีอยู่ว่า ได้บรรลุวัตถุประสงค์ไปแล้วหรือกำลังจะบรรลุ แต่การประเมินกระบวนการจะประเมินสิ่งที่มีอยู่ว่า ระเบียบการนั้นได้รับการกระทำไปตามที่ตั้งใจไว้หรือไม่ การประเมินทั้ง 2 ชนิด จะให้ข้อมูลย้อนกลับสำหรับการควบคุมและพัฒนาการเปลี่ยนแปลงระเบียบปฏิบัติในกระบวนการ การประเมินกระบวนการทำให้สามารถที่จะลงความเห็นได้ว่า การนำระเบียบปฏิบัติไป

ทำจริงนั้น ตรงหรือไม่กับแบบที่วางไว้ และการประเมินผลผลิตช่วยให้ตกลงใจได้ว่า วัตถุประสงค์นั้นบรรลุหรือไม่ สารนิเทศทั้งสองชนิดร่วมกันจะแสดงให้เห็นอย่างหนักแน่น ถึงสาเหตุได้มากกว่าอันใดอันหนึ่งโดยลำพัง ในการตัดสินใจว่าระเบียบปฏิบัตินั้นควร ดำเนินต่อไป โดยมีการแก้ไขหรือว่าจะต้องกลับไป เริ่มต้นใหม่ทั้งหมด ถึงแม้จะเพิ่ม หน้าที่ในการควบคุมโครงการเข้ามาด้วย การประเมินทั้งสองก็ยังคงอำนวยความสะดวก และช่วยอธิบายถึงผลที่ได้จากโครงการอยู่

การที่การประเมินผลผลิตรายงาน ว่า วัตถุประสงค์นั้นมีผลสัมฤทธิ์หรือไม่นั้น การประเมินกระบวนการจะแสดงให้เห็นถึงรากฐานสำหรับการแปลความหมาย เหตุผล สำหรับสิ่งที่ได้มานั้น คือ ถ้าไม่ปรากฏผลสัมฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์ก็จำเป็นจะต้องรู้ว่า ระเบียบปฏิบัติที่ตั้งใจไว้นั้นได้ถูกนำไปปฏิบัติจริงหรือไม่ การประเมินกระบวนการจะ ให้สารนิเทศสำหรับทำความเข้าใจในข้อนี้ และถ้าปรากฏผลสัมฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์ ก็มีความจำเป็นที่จะต้องมีการบรรยายถึงระเบียบปฏิบัติที่ทำให้เกิดผล เช่นนั้นออกมา

วัฏจักรรอบนอกแทนกลไกการประเมินสถานะแวดล้อมอย่างมีระบบ ที่จัด เตรียมข้อมูลเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทั้ง Congruence และ Contingency กลไกนี้ จะวิเคราะห์รวบรวมและนำเสนอสารนิเทศสำหรับระบบ เพื่อการตัดสินใจครั้ง สุดท้ายว่าจะเปลี่ยนแปลงระบบนั้น หรือจะดำเนินการต่อไปตามกระบวนการเดิม เพราะมันจะช่วยกำหนดว่าวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ ถ้าการประเมินบริบทชี้ให้เห็นว่า ไม่มีความแตกต่างระหว่างสิ่งที่ต้องการและสิ่งที่เกิดขึ้น หรือระหว่างสิ่งที่ เป็นไปแล้ว และสิ่งที่ควรจะเป็นเราก็จะวางใจที่จะดำเนินการไปตามกระบวนการ ที่วางเอาไว้แล้ว แต่ถ้าการประเมินสถานะแวดล้อมชี้ให้เห็นถึงข้อบกพร่องหรือความ ไม่เหมาะสมของบางช่วงที่ต้องได้รับการแก้ไขก็จะเป็นเหตุให้เกิดการตัดสินใจที่จะ เลือกการเปลี่ยนแปลงที่เหมาะสมต่อไปนี้ เช่น

1. การเปลี่ยนแปลงที่คงที่ (Homeostatic Change) จะขึ้นอยู่กับ การตัดสินใจที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเล็กน้อยในส่วนที่บุคลากรในแผนงานเองมีความ เข้าใจในสารนิเทศที่ตรงประเด็นในระดับสูง

2. การเปลี่ยนแปลงที่เพิ่มขึ้น (Incremental Change) จะขึ้นอยู่กับ การตัดสินใจที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเล็กน้อย โดยมีความเข้าใจในสารนิเทศที่ ตรงประเด็นในตอนแรกในระดับต่ำ

3. การเปลี่ยนแปลงที่ฉับพลัน (Neomobilistic Change) จะขึ้นอยู่กับ การตัดสินใจที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงมาก โดยมีความเข้าใจในสารนิเทศที่ ตรงประเด็นในตอนแรกในระดับต่ำ

การเลือกใช้การประเมินใจจากนั้นจะขึ้นอยู่กับชนิดของการเปลี่ยนแปลงอัน เป็นผลจากการตัดสินใจวางโครงการ ถ้าเป็นการเปลี่ยนแปลงแบบ Homeostatic ก็อาศัยเพียงสารนิเทศ จากการวิจัยหรือจากวรรณคดีที่เกี่ยวข้อง และการประเมิน บริบทเท่านั้น ก็เพียงพอที่จะทำการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงสร้างและการนำการ เปลี่ยนแปลงนั้นเข้าไปในแผนงาน แต่ถ้าเป็นการเปลี่ยนแปลงแบบ Neomobilistic หรือ Incremental กลไกประเมินภายหลังจำเป็นต้องนำมาใช้อย่างแรกก็คือ การ ประเมินปัจจัย เพื่อแสดงและประเมินยุทธวิธี และระเบียบการที่จะก่อให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงที่ต้องการซึ่งทั้งนี้ต้องผ่านการทดลองก่อน เพราะยุทธวิธีพวกนี้เป็น นวัตกรรม และยังไม่มี การตรวจสอบที่เพียงพอ ก่อนที่จะนำเข้ามาไว้ในแผนงาน ต่อ จากนั้นการประเมินกระบวนการ และการประเมินผลผลิตจะถูกนำเข้ามาเกี่ยวข้องกับ การตัดสินใจในการทดลองนั้น โดยการประเมินกระบวนการนี้ จะชี้ให้เห็นถึง ประสิทธิภาพของวิธีการทดลอง การประเมินผลผลิตจะ เข้ามามีบทบาทร่วมในการที่ จะปรับปรุงยุทธวิธีหรือระเบียบการนั้น

จะเห็นได้ว่า บทบาทที่สำคัญของการประเมินผลผลิต ได้แก่ การให้ข้อมูลที่จะนำมาใช้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการว่าจะทำต่อไป หรือว่าจะหยุดดำเนินการแต่เพียงเท่านี้ หรือว่าควรที่จะมีการปรับปรุงในกิจกรรมใด หรือว่าจะนำไป เชื่อมโยงกับขั้นตอนใดของโครงการอื่น

ซึ่งสอดคล้องกับทัศนะของ สเตค (Stake) ว่า ผลผลิต เป็นผลผลิตของ โครงการซึ่งอาจเป็นความรู้ ความสามารถ ผลสัมฤทธิ์ ทัศนคติ ซึ่งอาจอยู่ในรูปที่ สังเกตเห็นได้ หรือสามารถทดสอบวัดได้ ถึงแม้จะต้องใช้เวลาจึงจะเห็นผลที่เกิดขึ้น

ได้และ โบลา (Bhola) กล่าวว่า ผลผลิต คือ สิ่งที่ได้ออกมาเมื่อสิ้นสุดกระบวนการ เช่น การเรียนรู้ ผลผลิตทางการเกษตร กำลังคนที่มีทักษะ และโปรวัส (Provas) ได้กล่าวว่า ผลผลิตของโครงการ (Program Product) เป็นการประเมินผลสุดท้ายที่เกิดขึ้นจากโครงการ ผู้ประเมินจะต้องตอบคำถามให้ได้ว่า โครงการนั้น ๆ บรรลุวัตถุประสงค์ขั้นสุดท้ายหรือไม่ ไทเลอร์ (Tyler) กล่าวว่า ผลผลิต คือ นักเรียนที่ผลิตออกไปจากโรงเรียน มองในแง่พฤติกรรมที่เปลี่ยนไปทั้งในแง่ปัญญา คุณภาพ จริยธรรม พฤติกรรม และทักษะ

จากรูปแบบการประเมินโครงการดังกล่าวมาแล้วนั้น บางรูปแบบจะมีความคล้ายคลึงกันในด้านรูปแบบและการประเมิน และมุ่งเน้นให้ความสำคัญในบางส่วนของโครงการหรือทุกส่วนของโครงการ เช่น แบบจำลองของ ไทเลอร์ (Tyler's Model) ที่เน้นในด้านผลิตผลเป็นการประเมินที่แคบ เพราะดูเฉพาะผลสำเร็จสุดท้ายเท่านั้น (อินทร์ ศรีคุณ. ม.ป.ป. : 2) หรือแบบจำลองของ สเตก (Stake's Model) ที่เป็นรูปแบบการตัดสินคุณค่าของโครงการ โดยอาศัยผู้เชี่ยวชาญกำหนดเกณฑ์มาตรฐานในการประเมินช่วยให้เห็นความสัมพันธ์ภายในระหว่างข้อมูลทั้งหลาย แต่ตัวแบบของการประเมินยังไม่มีวิธีการรวบรวมข้อมูลที่เหมาะสมเท่าที่ควร ซึ่งอาจนำไปสู่การจัดแย้งภายในโครงการและขัดแย้งกับด้านคุณค่า สำหรับแบบจำลองชิป (CIPP Model) ของ สตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) เป็นแบบประเมินที่เน้นการตัดสินใจและช่วยในการพัฒนาโครงการ ทั้งนี้เพราะนักประเมินจะได้ข้อดี ข้อบกพร่อง และช่วยในการพัฒนาโครงการ รวมทั้งรายละเอียดแบบสะสม ช่วยในการตัดสินใจของผู้บริหาร ลักษณะเป็นการประเมินความก้าวหน้า เพื่อนำชี้จุดเด่นจุดด้อยของโครงการ (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2524 : 53)

การวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินโครงการ

สมหวัง พิริยานุวัฒน์ และวราภพร วิเชียรวงศ์ (2520 : 72 - 73) ได้ใช้แบบจำลองชิป ประเมินโครงการประชุมปฏิบัติการเรื่อง การประเมินผลการเรียนของนิสิต เมื่อ วันที่ 5 - 7 สิงหาคม 2520 กลุ่มประชากรได้แก่คณาจารย์ คณะต่าง ๆ ใน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 40 คน วิธีผลการประเมินใช้สังเกตการประชุมแบบมีส่วนร่วม สัมภาษณ์คณาจารย์ผู้เข้าประชุม ประธานอนุกรรมการและการศึกษาเอกสาร ผลการประเมินปรากฏว่า วัตถุประสงค์ของโครงการประชุมครั้งนี้มีความเหมาะสม ทรัพยากรที่เอื้อต่อการประชุมมีเพียงพอ การดำเนินกิจกรรมการประชุมส่วนใหญ่ เป็นไปตามที่กำหนดไว้ ผลของการประชุมทำให้ผู้เข้าร่วมประชุม เข้าใจจุดมุ่งหมาย หลักการและระบบการประเมินผลการเรียนของนิสิต และได้รับประสบการณ์ในการวิเคราะห์ พัฒนาแบบสอบสัมฤทธิ์ผล พร้อมทั้งเห็นความสำคัญและมีความกระตือรือร้นในการที่จะปรับปรุงผลการเรียนของนิสิตให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ประคินันท์ อุปรมัย (2521 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเชิงประเมินระบบหลักสูตรจิตวิทยาการศึกษาในวิทยาลัยครู โดยใช้รูปแบบที่ดัดแปลงมาจากแบบจำลอง ชิป และแบบจำลองการประเมินผลความไม่สอดคล้องกัน (Discrepancy Evaluation Model) ผลการประเมินพบว่า แบบจำลองโครงสร้างระบบหลักสูตรจิตวิทยาการศึกษา ส่วนมาตรฐานในวิทยาลัยประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ประการ คือ จุดมุ่งหมาย เนื้อเรื่อง กระบวนการจัดประสบการณ์ทางจิตวิทยาการศึกษา และวิธีการประเมินผล ในส่วนของหลักสูตรมาตรฐานไม่สอดคล้องกับหลักสูตร ส่วนประกอบ องค์ประกอบต่าง ๆ ของโครงสร้างมาตรฐานบางองค์ประกอบสอดคล้องกับองค์ประกอบของหลักสูตรส่วนประกอบการศึกษาเชิงประเมินผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตร พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาด้านพุทธิสัย (Cognitive Domain) บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรจิตวิทยาการศึกษา ส่วนด้าน

ทัศนพิสัย (Affective Domain) บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรน้อย และด้านทักษะ
พิสัย (Psychomotor Domain) บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรปานกลาง

สมหวัง พิริยานุวัฒน์ และคนอื่น ๆ (2522 : 74-77) ได้ใช้แบบจำลอง
ชิป ประเมินผลหลักสูตรครุศาสตร์ศึกษบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กลุ่มตัวอย่างได้แก่ นิสิตปริญญาเอก สาขาจิตวิทยาการศึกษา
จำนวน 18 คน ผลการประเมินปรากฏว่า ในด้านวัตถุประสงค์และเนื้อหาสาระ
หลักสูตรสอดคล้องกันดี แต่รายวิชาของจิตวิทยาการศึกษาน้อยและกระจายเกินไป
ด้านคุณภาพของนิสิตส่วนใหญ่มีความรู้ ความสามารถในการสาขาเฉพาะทางจิตวิทยาการ
ศึกษาและการแนะแนว ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับปริญญาตรีและโท อยู่ใน
ระดับปานกลาง แต่ความรู้ความสามารถทางภาษาอังกฤษและความถนัดเชิงวิชาการ
ยังอยู่ในระดับที่ไม่น่าพอใจ ส่วนภาระของอาจารย์ผู้สอนได้ปฏิบัติงานสอนมากกว่า
เกณฑ์ในอุดมคติ บางท่านทำหน้าที่ควบคุมวิทยานิพนธ์และออกนิเทศในระดับปริญญาตรี
ด้วย การค้นคว้าวิจัยเพื่อบุกเบิกความรู้ในศาสตร์น้อยมาก ยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่
ควร วิธีการสอบคัดเลือกไม่เหมาะสม ระบบอาจารย์ที่ปรึกษายังไม่มียมีประสิทธิภาพ
ในด้านกระบวนการเรียนการสอน ทั้งอาจารย์และนิสิตยังไม่ทราบถึงปรัชญาของ
การบัณฑิตศึกษาอย่างเด่นชัด กระบวนการสอบของอาจารย์ยังมีประสิทธิภาพต่ำ ใน
ด้านเทคนิคการสอนตกไป ส่วนด้านผลิตผลของหลักสูตร ผลิตคุชฌีบัณฑิต ต่ำกว่าแผน
ร้อยละ 85 รุ่นแรกเป็นผู้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับปริญญาเอกค่อนข้างสูง

ลักขณา บรรพกาญจน์ (2523 : 90) ได้ประเมินผลโครงการอบรมครู
ประจำการที่ไม่มีวุฒิ โดยใช้แบบจำลองชิป เป็นแบบในการประเมินกลุ่มตัวอย่างได้แก่
ครูประจำการที่เข้าอบรมวิชาชุดครุวิทยาาสตร์ 400 ชั่วโมง ระดับประกาศนียบัตร
วิชาการศึกษา รุ่นที่ 4 จำนวน 77 คน และคณาจารย์ที่ให้การอบรม จำนวน 5 คน
เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชา
ชุดครุวิทยาาสตร์ แบบสังเกตการสอน และแบบประเมินประสิทธิภาพการสอนของ
อาจารย์ผลการประเมินพบว่า วัตถุประสงค์ของโครงการกับนโยบายทางการศึกษา
ของประเทศ และของกรมการฝึกหัดครูสอดคล้องกัน เพราะตามแผนการศึกษาชาติ

2520 ต้องการให้การปรับปรุงและขยายการฝึกและอบรมครู เพื่อปฏิบัติหน้าที่ในชนบท กว้างขวางยิ่งขึ้น สอดคล้องกับนโยบายของการศึกษาของกรมการฝึกหัดครูที่ต้องการ สนับสนุนให้มีการฝึกอบรมครูประจำการ เพื่อเป็นการเพิ่มวิทยฐานะ และปรับปรุง วิธีการสอนของครูความต้องการ และความคาดหวังของครูประจำการ สอดคล้องกับ วัตถุประสงค์ของโครงการทุกข้อ ทว่าขาดการเฝ้าอำนวยการจัดอบรมโครงการ ด้านการวางแผนดำเนินงานสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และประสบผลสำเร็จตาม วัตถุประสงค์ของโครงการ การประเมินผลหลังสิ้นสุดโครงการแล้ว ครูประจำการ ที่เข้ารับการอบรมครั้งนี้สามารถผ่านการวัดผลคิดเป็นร้อยละ 97.40 ต่างจากเกณฑ์ ของโครงการที่ตั้งไว้ร้อยละ 100 เล็กน้อย นับว่าบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ

วชิระ น้ำเพชร (2525 : บทคัดย่อ) ได้ประเมินโครงการการประชุม สัมมนาผู้แทนศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม เพื่อการจัดตั้งชมรมส่งเสริมกิจกรรมการ เล่นดนตรีไทย โดยใช้แบบจำลอง ชิป เช่นกัน กลุ่มประชากรในการวิจัยประเมิน โครงการครั้งนี้ คือ ผู้แทนศูนย์ส่งเสริมพัฒนาวัฒนธรรม คณะกรรมการดำเนินการ ประชุมสัมมนาและคณะวิทยากร รวม 80 คน เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสอบถามแบบ สังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ และแบบติดตามผล ผลของการประเมินปรากฏว่า วัตถุประสงค์ของโครงการการประชุมสัมมนาสอดคล้องกับนโยบายวัฒนธรรมแห่งชาติ นโยบายสำนักคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติและความต้องการ ความคาดหวังของ ผู้เข้าร่วมประชุมสัมมนาด้านทรัพยากรเพียงพอในการดำเนินการจัดการประชุมสัมมนา อย่างมีประสิทธิภาพ การดำเนินงาน การประชุมสัมมนาเป็นไปตามแผนที่วางไว้ทุก ขั้นตอน ส่วนผลผลิตของโครงการนั้นยังไม่บรรลุเป้าหมายของโครงการ กล่าวคือ ชมรมส่งเสริมกิจกรรมการเล่นดนตรีไทยที่จัดตั้งขึ้นในศูนย์ส่งเสริมวัฒนธรรม ยังมี จำนวนต่ำกว่าเกณฑ์อยู่มาก

คณะกรรมการร่วมระหว่างกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานประมาณ คณะกรรมการศึกษาแห่งชาติ และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่ง ชาติ (2527 : 179-193) ได้ใช้แบบจำลอง ชิป ประเมินโครงการโรงเรียน มัธยม คมภ.2 กลุ่มตัวอย่างได้แก่ โรงเรียนในกลุ่ม คมภ.2 และโรงเรียน

นอกโครงการ ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ศิษย์เก่า ผู้นำชุมชน และผู้บริหารสถานศึกษาในระดับสูง เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสำรวจ แบบสังเกต สัมภาษณ์ สอบถามและแจกเอกสารต่าง ๆ สรุปผลการประเมินได้ว่าการประเมินผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของโครงการ คมภ.2 นั้น โดยส่วนรวมหลังจากที่ได้พัฒนาโครงการแล้ว จัดว่ามีคุณภาพดีกว่าโรงเรียนที่มีชื่อเสียงระดับกลางในกรุงเทพมหานคร แต่ยังคงต่ำกว่าโรงเรียนที่มีชื่อเสียงในระดับดีของกรุงเทพมหานครทั้งในด้านความประพฤติ และอุปกรณ์การสอน การประเมินผลกระทบของโครงการ คมภ.2 ที่มีต่อคุณภาพของการศึกษาในชนบท ต่อการพัฒนาการศึกษาโดยส่วนรวม และต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศนั้น บุคลากรในโครงการ คมภ.2 มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน บุคลากรมีประสบการณ์ในการพัฒนาโรงเรียนเป็นแบบอย่างแก่โรงเรียนอื่นได้มาก โดยเฉพาะในด้านการวัดผลประเมินผลการเรียนการสอนและการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม และบริการชุมชนทั้งทางด้านวิชาการและวัสดุ ส่วนด้านข้อมูลในการดำเนินงานโครงการ คมภ.2 เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวางแผน และการดำเนินงานได้สรุปเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายของโครงการจากเป้าหมายจากการเรียนการสอน โดยเปรียบเทียบกับโรงเรียนที่นอกโครงการพบว่า เมื่อพัฒนาโครงการแล้วผลที่จะได้สูงกว่าโรงเรียนนอกโครงการในด้านปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงานของโรงเรียนและของโครงการนั้นจะมีปัญหาทางด้านที่หักอาศัยของบุคลากร อุปกรณ์ การเงิน และด้านการฝึกอบรมบุคลากรยังไม่เพียงพอหรือเหมาะสมในปัญหาของโครงการนั้น มีปัญหาจากเรื่องงบประมาณสมทบจากรัฐบาลไทยไม่ได้กำหนดเวลา ทำให้งานด้านก่อสร้างล่าช้ากว่าแผนที่กำหนดไว้

จากเอกสารและงานวิจัยดังกล่าวจะเห็นว่า การนำแบบจำลอง ชิป มาใช้ในการประเมินโครงการ เป็นวิธีการที่ต้องอาศัยระบบแบบแผนในการรวบรวมข้อมูลหลักฐาน และเหตุผลประกอบในการพิจารณาว่าเหมาะสมหรือไม่เพียงใด โดยอาศัยการวิเคราะห์ระบบและองค์ประกอบที่ประเมิน 4 ด้าน คือ ด้านบริบท (Context) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ด้านกระบวนการ (Process) และด้านผลิตผล

(Product) (พจน์ สะเพียรชัย. 2525 : 2) เพราะทำให้ทราบว่าโครงการที่มี
อยู่นั้นได้วางวัตถุประสงค์ไว้เหมาะสมหรือไม่ วิธีการดำเนินโครงการมีขั้นตอนใดที่
ต้องได้รับการปรับปรุง มีปัญหาหรืออุปสรรคเพียงใด และผลผลิตที่ได้เป็นไปตาม
วัตถุประสงค์ที่วางไว้หรือไม่ ควรที่จะต้องแก้ไขหรือปรับปรุงอย่างไร โดยเฉพาะ
การได้มาซึ่งข้อมูลอย่างละเอียดคนนั้นจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับ
โครงการ ในการที่จะตัดสินใจ แก้ไข ปรับปรุง หรือล้มเลิกโครงการ

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การวิจัยเรื่องนี้มุ่งประเมินผลโครงการศูนย์วิชาการเขต สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร โดยมีวิธีดำเนินการศึกษา ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล
3. วิธีสร้างเครื่องมือ
4. การหาคุณภาพของเครื่องมือ
5. วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล
6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ รวมทั้งหมด 3,061 คน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1.1 คณะกรรมการศูนย์ฯ สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน 427 คน ศึกษาธิการเขต 36 คน ศึกษาพิเศษเขต 36 คน รวม 499 คน จาก 8 เขตการศึกษา

1.2 ครูหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์ สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร จำนวน 2,562 คน จากโรงเรียน 427 โรงเรียน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ รวมทั้งหมด 555 คน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ คณะกรรมการศูนย์วิชาการเขต จำนวน 264 คน และ ครูหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์ 291 คน จำนวน โดยมีวิธีสุ่มตัวอย่างตามลำดับดังนี้

2.1 คณะกรรมการศูนย์ฯ ประกอบด้วยศึกษานิเทศก์เขต ผู้บริหารโรงเรียน ศึกษานิเทศก์เขต ได้มาโดยวิธีสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) จากเขตการศึกษาของกรุงเทพมหานคร มีทั้งหมด 8 เขตการศึกษา โดยใช้สัดส่วนการสุ่มตัวอย่างของ เครจี และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) ในการกำหนดกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งได้คณะกรรมการศูนย์วิชาการ จำนวน 264 คน แบ่งเป็นผู้บริหาร 200 คน ศึกษานิเทศก์เขต 32 คน ศึกษานิเทศก์เขต 32 คน รายละเอียดดังตาราง 1

ตาราง 1 แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างของคณะกรรมการศูนย์วิชาการเขต
สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร

เขตการศึกษา	ผู้บริหารโรงเรียน		ศึกษานิเทศก์เขต		ศึกษานิเทศก์เขต		รวมกลุ่มตัวอย่าง
	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง	
1	56	27	9	8	9	8	43
2	39	18	5	4	5	4	26
3	51	22	6	5	6	5	32
4	68	31	2	2	2	2	35
5	57	28	3	3	3	3	34
6	55	26	5	4	5	4	34
7	48	23	3	3	3	3	29
8	53	25	3	3	3	3	31
รวม	427	200	36	32	36	32	264

2.2 ครูหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์ ได้มาโดยวิธีสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi Stage Random Sampling) โดยใช้จากเขตการศึกษา และจำนวนโรงเรียนของกรุงเทพมหานครเป็นขั้นของการสุ่ม ได้จำนวนศูนย์วิชาการ จำนวนโรงเรียน และจำนวนครูหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์ ตามสัดส่วนของเกรจิ และมอร์แกน โดยมีวิธีการดังนี้

ขั้นที่ 1 สุ่มศูนย์วิชาการในแต่ละเขต

ขั้นที่ 2 สุ่มจำนวนโรงเรียนในแต่ละศูนย์วิชาการเขต สุ่มจำนวนโรงเรียน ได้ 200 โรงเรียน

ขั้นที่ 3 สุ่มครูหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์ จากโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง ได้ครูหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์ 291 คน รายละเอียดดังตาราง 2

ตาราง 2 แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างของครูหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์

เขต การ ศึกษา	ศูนย์วิชาการ		จำนวนโรงเรียน		จำนวนครูหัวหน้า กลุ่มประสบการณ์	
	ประชากร	กลุ่ม ตัวอย่าง	ประชากร	กลุ่ม ตัวอย่าง	ประชากร	กลุ่ม ตัวอย่าง
1	9	8	56	27	162	39
2	5	4	39	18	108	26
3	6	5	51	22	132	32
4	2	2	68	31	186	45
5	3	3	57	28	168	41
6	5	4	55	26	156	38
7	3	3	48	23	138	34
8	3	3	53	25	150	36
รวม	36	32	427	200	1200	291

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับ ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิตของโครงการที่ผู้วิจัย สร้างขึ้น นอกจากนี้ได้ใช้ตารางรวบรวมผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน จากรายงานสถิติ การศึกษาของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร

ลักษณะ เครื่องมือ

แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านบริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิตของโครงการฯ ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้จะแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบ ลักษณะของแบบสอบถาม เป็น แบบข้อความถามและมีคำตอบให้เลือกตอบ โดยให้ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง [] ที่ตรงกับความเป็นจริง

ตัวอย่าง

ข้อ 0. ท่านมีสถานภาพใด

ครูหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์ สปช.

- [] ครูหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์ สปช.
- [] ครูหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์ สอน.
- [] ครูหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์ กพอ.
- [] ครูหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์ ภาษาไทย
- [] ครูหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์ คณิตศาสตร์
- [] ครูหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์ ภาษาอังกฤษ

คณะกรรมการศูนย์ฯ

- [] ผู้บริหารโรงเรียน
- [] ศึกษาธิการเขต
- []ศึกษานิเทศก์เขต

ตอนที่ 2 ถามความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิตของโครงการฯ แบบสอบถามมีเป็นประโยคข้อความ ประกอบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จากมากที่สุด ถึงน้อยที่สุด โดยเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องตัวเลขหลังข้อความที่ต้องการ ซึ่งมีระดับความสำคัญของตัวเลข 5-1 ดังนี้

5	หมายถึง	มากที่สุด
4	หมายถึง	มาก
3	หมายถึง	ปานกลาง
2	หมายถึง	น้อย
1	หมายถึง	น้อยที่สุด

ตัวอย่าง

2.1 ถามด้านบริบท (Context) ว่ามีความเหมาะสมเพียงใด

รายการ		ความเหมาะสม				
		5	4	3	2	1
0	มีการนำปัญหาต่างๆ มาดำเนินการร่วมกัน					
1	ให้ศูนย์เป็นแหล่งปรึกษาทางวิชาการ					

2.2 ถามความเพียงพอที่มีต่อปัจจัยนำเข้า (Input) ว่ามีความเพียงพออยู่ระดับใด

รายการ		ความเพียงพอ				
		5	4	3	2	1
0	วัสดุอุปกรณ์สำนักงานมีเพียงพอ					
1	มีสื่อการเรียนการสอนบริการให้เพียงพอ					

2.3 ตามระดับการปฏิบัติของกระบวนการ (Process) ว่ามีการปฏิบัติ
มากน้อยเพียงใด

รายการ		ระดับปฏิบัติ				
		5	4	3	2	1
0	จัดนิทรรศการทางวิชาการ ปีละ 1 ครั้ง					
1	จัดอบรมสัมมนาในเทศบาลภายใน					

2.4 ตามความคิดเห็นเกี่ยวกับผลผลิต (Output) ว่ามีความพึงพอใจ
มากน้อยเพียงใด

รายการ		ความพึงพอใจ				
		5	4	3	2	1
0	ครูพอใจในมาตรฐานครูดีเด่น					
1	นักเรียนมีมาตรฐานทางการเรียนดีขึ้น					

ตัวอย่าง : คำถามปลายเปิด

นอกเหนือจากข้อคำถามปลายปิดข้างต้น ท่านมีความคิดเห็นเพิ่มเติม ดังนี้

1. ด้านบริหาร

.....

2. ด้านปัจจัยนำเข้า

.....

3. ด้านกระบวนการ

.....

4. ด้านผลผลิต

.....

วิธีสร้างเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือสำหรับใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อใช้ประเมินโครงการศูนย์วิชาการ สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าเรื่องราวจากเอกสาร หนังสือ วารสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับศูนย์วิชาการ
2. ศึกษารูปแบบของการประเมินจากแบบจำลอง ชิป (CIPP Model) ของ แดเนียล แอล สตัฟเฟิลบีม (Danial L. Stufflebeam) โดยศึกษาค้นคว้าองค์ประกอบในการประเมินทั้ง 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านบริบท (Context) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ด้านกระบวนการ (Process) และด้านผลผลิต (Product) แล้วนำมาประยุกต์ใช้ในการสร้างเครื่องมือ
3. นำผลที่ได้จากการศึกษาในข้อ 1 และ 2 มาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

การหาคุณภาพของเครื่องมือ

1. หาความเที่ยงตรงทางเนื้อหาของแบบสอบถาม นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นพร้อมทั้งนิยามศัพท์เฉพาะไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 7 คน และคณะกรรมการที่ปรึกษาปัญญานิพนธ์ พิจารณาเนื้อหาของแบบสอบถาม
2. การหาความเที่ยงตรง ค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถาม โดยนำแบบสอบถามที่ได้ทำการปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try-out) กับคณะกรรมการศูนย์ฯ และครูหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์ของสำนักงานเขตจอมทองที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ จำนวนคณะกรรมการศูนย์ฯ 12 คน ครูหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์ 66 คน รวม 78 คน แล้วนำผลมาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนก โดยใช้เทคนิค 25 เปอร์เซนต์ กลุ่มสูง-กลุ่มต่ำ นำข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนกที่มีความแตกต่างทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .05 มาใช้เป็นเครื่องมือ

3. หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ (Reliability) โดยวิธีคำนวณค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบัก (α -Coefficient) (Cronbach. 1970 : 161) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม เท่ากับ .9882

วิธีดำเนินการเก็บข้อมูล

1. ขอนหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย ถึงผู้อำนวยการสำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากโรงเรียน โดยให้ทางสำนักการศึกษาจัดส่งแบบสอบถามไปที่แต่ละ เขตที่กลุ่มตัวอย่างสังกัดอยู่ จากนั้น เขตจะนำส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่างแต่ละโรงเรียน และนำส่งกลับสำนักการศึกษา และมีแบบสอบถามบางส่วนที่ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามด้วยตนเองและนำกลับด้วยตนเอง

2. นำแบบสอบถามมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม แล้ววิเคราะห์ข้อมูล

ในการทำวิจัยผู้วิจัยได้จัดส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 555 ชุด
ได้รับกลับมา 504 ชุด คิดเป็นได้รับกลับมา ร้อยละ 90.81 ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

ตาราง 3 การส่งแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่าง

เขต	ผู้บริหารโรงเรียน		ศึกษาธิการเขต		ศึกษานิเทศก์เขต		ครู		รวม		ได้รับ
	ส่งไป	รับกลับ	ส่งไป	รับกลับ	ส่งไป	รับกลับ	ส่งไป	รับกลับ	ส่งไป	ส่งกลับ	ร้อยละ
1	27	25	8	6	8	6	39	36	82	73	89.02
2	18	17	4	2	4	4	26	24	52	47	90.38
3	22	20	5	2	5	4	32	31	64	57	89.06
4	31	29	2	1	2	2	45	42	80	74	92.50
5	28	25	3	2	3	3	41	38	75	68	90.66
6	26	23	4	3	4	3	38	38	72	67	93.05
7	23	21	3	3	3	1	34	32	63	57	90.48
8	25	22	3	2	3	2	36	35	67	61	91.04
รวม	200	182	32	21	32	25	291	276	555	504	90.81

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ เพื่อใช้ในการประเมินผลโครงการ ผู้วิจัยได้ใช้สถิติต่อไปนี้

1. สถิติการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่

1.1 หาค่าอำนาจจำแนก โดยใช้สูตร t-test โดยใช้เทคนิค 25 เปอร์เซ็นต์ หากกลุ่มสูง กลุ่มต่ำ (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2531 : 139)

$$t = \frac{\bar{X}_H - \bar{X}_L}{\sqrt{\frac{S_H^2}{N_H} + \frac{S_L^2}{N_L}}}$$

เมื่อ	t	แทน	ค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบ
	$\bar{X}_H$	แทน	คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มสูง
	$\bar{X}_L$	แทน	คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มต่ำ
	S_H^2	แทน	คะแนนความแปรปรวนของกลุ่มสูง
	S_L^2	แทน	คะแนนความแปรปรวนของกลุ่มต่ำ
	N_H	แทน	จำนวนของกลุ่มตัวอย่างในกลุ่มสูง
	N_L	แทน	จำนวนของกลุ่มตัวอย่างในกลุ่มต่ำ

1.2 หาค่าความเชื่อมั่น โดยคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา
(α -Coefficient) ของ ครอนบัค (Cronbach) (พวงรัตน์ ทวีรัตน์.
2531 : 132)

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left[1 - \frac{\sum S_1^2}{S_2^2} \right]$$

เมื่อ α แทน สัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น
 n แทน จำนวนข้อคำถาม
 S_1^2 แทน ผลรวมของคะแนนความแปรปรวนของ
 ข้อสอบแต่ละข้อ
 S_2^2 แทน คะแนนความแปรปรวนทั้งฉบับ

2. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

2.1 หาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

โดยใช้สูตร

2.1.1 ค่าเฉลี่ย

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

$\bar{X}$ แทน ค่าเฉลี่ย
 $\sum X$ แทน ผลรวมคะแนนทั้งหมด
 N แทน จำนวนของกลุ่มตัวอย่าง

2.1.2 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

$$S.D. = \sqrt{\frac{N\sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N-1)}}$$

S.D.	แทน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
X^2	แทน	ผลรวมของคะแนนยกกำลังสอง
$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
N	แทน	จำนวนของกลุ่มตัวอย่าง

บทที่ 4

การวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการนำเสนอข้อมูล เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันผู้วิจัยใช้สัญลักษณ์ในการแสดงผลการวิเคราะห์ ดังต่อไปนี้

$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ย
S.D.	แทน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
N	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์เป็น 4 ตอน ดังนี้

- ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านบริบท (Context)
- ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านปัจจัยนำเข้า (Input)
- ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านกระบวนการ (Process)
- ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านผลผลิตของโครงการ (Product)
- ตอนที่ 5 ผลการวิเคราะห์ความสำเร็จของโครงการ
- ตอนที่ 6 วิเคราะห์ข้อมูลปลายเปิดจากแบบสอบถาม

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลด้านบริบท (Context)

ในการวิเคราะห์ข้อมูลด้านบริบท ผู้วิจัยวิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นของคณะกรรมการศูนย์วิชาการเขต และครูหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์ เพื่อดูความเหมาะสมของเนื้อหา วัตถุประสงค์ และหลักการของโครงการ รายละเอียดดังตาราง 4

ตาราง 4 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของคณะกรรมการศูนย์ฯและครูกลุ่มประสบการณ์ที่มีต่อด้านบริบทของโครงการ

ข้อ	รายการ	คณะกรรมการ		ครูหัวหน้ากลุ่ม	
		ศูนย์ฯ		ประสบการณ์	
		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
1	คัดเลือกผู้มีความสามารถในด้านต่าง ๆ ทางวิชาการและกิจกรรมของแต่ละโรงเรียนมาเป็นคณะกรรมการ	3.99	.89	3.76	.90
2	มีการนำปัญหาต่าง ๆ มาดำเนินร่วมกัน	3.70	.94	3.43	.99
3	เพื่อลดความแตกต่างของคุณภาพการศึกษาระหว่างโรงเรียนในศูนย์วิชาการ	3.65	.85	3.41	.88
4	การบริหารศูนย์วิชาการเป็นแบบประชาธิปไตย	3.76	.92	3.57	.93
5	ศูนย์วิชาการมีอิสระที่จะแก้ปัญหาและพัฒนาตนเองได้	3.59	.99	3.46	.89
6	ให้ศูนย์ฯ เป็นแหล่งปรึกษาทางวิชาการ	3.68	.97	3.61	1.06
7	ส่งเสริมให้มีผู้นำกลุ่มโรงเรียนซึ่งเกิดจากการยอมรับซึ่งกันและกัน	3.75	.88	3.71	.99

ตาราง 4 (ต่อ)

ข้อ	รายการ	คณะกรรมการ		ครูหัวหน้ากลุ่ม	
		ศูนย์ฯ		ประสบการณ์	
		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
8	สนองตอบต่อปัญหาและความต้องการของสำนักงานเขตและโรงเรียน	3.65	.94	3.58	.91
9	การลดช่องว่างในการปฏิบัติงานระหว่างโรงเรียนและสำนักงานเขต	3.69	.93	3.46	.93
10	การระดมความคิด ทรัพยากร และศักยภาพของบุคลากรมาใช้ในศูนย์วิชาการ	3.79	.96	3.55	1.00
ค่าเฉลี่ย		3.73	.76	3.56	.75

จากตาราง 4 พบว่า ในด้านบริบทนั้นคณะกรรมการศูนย์ฯ เห็นว่า เนื้อหา วัตถุประสงค์ และหลักการของโครงการ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 3.73$) ส่วนครูหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์เห็นว่ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.56$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อจะเห็นว่า ความคิดเห็นของคณะกรรมการศูนย์ฯ โดยส่วนใหญ่ทุกข้อเห็นว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับสูง ยกเว้น การลดความแตกต่างของคุณภาพการศึกษา และศูนย์วิชาการมีอิสระที่จะแก้ปัญหาและพัฒนาตนเองได้ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนความคิดเห็นของครูหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์ โดยส่วนใหญ่ทุกข้อเห็นว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นในเรื่อง

การคัดเลือกผู้มีความสามารถในด้านต่าง ๆ ทางวิชาการและกิจกรรมของแต่ละโรงเรียนมาเป็นคณะกรรมการศูนย์ฯ, ส่งเสริมให้มีผู้นำกลุ่มโรงเรียน ซึ่งเกิดจากการยอมรับซึ่งกันและกัน และการสนองตอบต่อปัญหาและความต้องการของสำนักงานเขตและโรงเรียน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับสูง

ตาราง 5 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นโดยภาพรวมของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 ที่มีต่อความเหมาะสมในด้านบริบทของโครงการ

ข้อ	รายการ	$\bar{X}$	S.D.
1	คัดเลือกผู้มีความสามารถในด้านต่าง ๆ ทางวิชาการและกิจกรรมของแต่ละโรงเรียนมาเป็นคณะกรรมการ	3.87	.90
2	มีการนำปัญหาต่าง ๆ มาดำเนินร่วมกัน	3.55	.98
3	เพื่อลดความแตกต่างของคุณภาพการศึกษา ระหว่างโรงเรียนในศูนย์วิชาการ	3.52	.88
4	การบริหารศูนย์วิชาการเป็นแบบประชาธิปไตย	3.66	.93
5	ศูนย์วิชาการมีอิสระที่จะแก้ปัญหาและพัฒนา ตนเองได้	3.52	.94
6	ให้ศูนย์ฯ เป็นแหล่งปรึกษาทางวิชาการ	3.64	1.02
7	ส่งเสริมให้มีผู้นำกลุ่มโรงเรียนซึ่งเกิดจาก การยอมรับซึ่งกันและกัน	3.73	.95
8	สนองตอบต่อปัญหาและความต้องการของ สำนักงานเขตและโรงเรียน	3.61	.92
9	การลดช่องว่างในการปฏิบัติงานระหว่าง โรงเรียนและสำนักงานเขต	3.57	.94

ตาราง 5 (ต่อ)

ข้อ	รายการ	$\bar{X}$	S.D.
10	การระดมความคิด ทรรศนภาพ และศักยภาพ ของบุคลากรมาใช้ในศูนย์วิชาการ	3.66	.99
ค่าเฉลี่ย		3.63	.76

จากตาราง 5 พบว่า เมื่อพิจารณาโดยรวมความคิดเห็นทั้ง 2 กลุ่มเห็นว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.63$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ความคิดเห็นของคณะกรรมการศูนย์ฯ และครูกลุ่มประสบการณ์โดยรวมเห็นว่า ส่วนใหญ่ทุกข้อ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้น เรื่องการคัดเลือกผู้มีความสามารถในด้านต่าง ๆ ทางวิชาการ และกิจกรรมของแต่ละโรงเรียนมาเป็นคณะกรรมการ, และเรื่องส่งเสริมให้มีผู้นำกลุ่มโรงเรียนซึ่งเกิดจากการยอมรับซึ่งกันและกัน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับสูง

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลด้านปัจจัยนำเข้า (Input)

ในการวิเคราะห์ข้อมูลด้านปัจจัยนำเข้า ผู้วิจัยวิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นของคณะกรรมการศูนย์วิชาการเขต และ ครูหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์ เพื่อดูความเพียงพอของปัจจัยนำเข้าของโครงการ รายละเอียดดังตาราง 6

ตาราง 6 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของ คณะกรรมการศูนย์ฯและครูกลุ่มประสบการณ์ที่มีต่อความเพียงพอในด้านปัจจัยนำเข้า

ข้อ	รายการ	คณะกรรมการ		ครูหัวหน้ากลุ่ม	
		ศูนย์ฯ		ประสบการณ์	
		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
1	มีวิทยากรมาอบรมให้ความรู้ตรงกับความต้องการของโรงเรียน	3.25	1.04	3.03	1.03
2	จำนวนบุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ในศูนย์วิชาการ	3.16	.96	2.98	.86
3	บุคลากรมีความรู้ความสามารถเหมาะสมที่จะดำเนินงานในศูนย์วิชาการ	3.30	.97	3.13	.88
4	สถานที่ที่ใช้จัดตั้งศูนย์วิชาการมีความเหมาะสม	2.98	1.11	3.04	.96
5	สถานที่ที่ใช้ดำเนินกิจกรรมของศูนย์วิชาการมีความเป็นสัดส่วน	2.80	1.18	2.96	1.04
6	การจัดสถานที่ภายในศูนย์วิชาการมีความสะดวกสบาย เหมาะสมที่จะใช้เป็นสำนักงาน	2.84	1.09	3.00	.95
7	วัสดุอุปกรณ์สำนักงานในศูนย์วิชาการมีเพียงพอ	2.86	1.03	2.90	.94

ตาราง 6 (ต่อ)

ข้อ	รายการ	คณะกรรมการ		ครูหัวหน้ากลุ่ม	
		ศูนย์ฯ		ประสบการณ์	
		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
8	วัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอนสนับสนุนให้กับโรงเรียนอย่างเพียงพอ	2.86	.99	2.80	.97
9	จัดให้มีเอกสารทางด้านวิชาการอย่างเพียงพอ	2.94	.95	2.85	.92
10	มีการร่วมมือกันทางวัสดุอุปกรณ์ระหว่างโรงเรียนในศูนย์วิชาการ	2.94	.97	2.91	.97
11	มีสื่อการเรียนการสอนบริการให้กับโรงเรียน	2.74	.98	2.65	1.02
12	งบประมาณใช้จ่ายภายในศูนย์เพียงพอ	2.67	.96	2.71	.97
13	งบประมาณสนับสนุนกิจกรรมของศูนย์เพียงพอ	2.84	1.05	2.77	.96
ค่าเฉลี่ย		2.94	.78	2.90	.71

จากตาราง 6 พบว่า ในด้านปัจจัยนำเข้านั้นคณะกรรมการศูนย์ฯ เห็นว่า มีความเพียงพอ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.94$) และครูหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์ เห็นว่า มีความเพียงพออยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.90$) เช่นกัน

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ทุกข้อทั้ง 2 กลุ่มมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง แต่คณะกรรมการศูนย์ฯ มีความคิดเห็นว่าการมีวิทยากรมาอบรมให้ความรู้ตรงกับความต้องการของโรงเรียนเห็นว่า มีค่าสูงสุด ส่วนเรื่องงบประมาณค่าใช้จ่ายภายในศูนย์ฯ มีความเพียงพอมีค่าต่ำสุด ส่วนครูหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์เห็นว่า การมีวิทยากรมาอบรมให้ความรู้ตรงกับความต้องการของโรงเรียนเห็นว่า มีค่าสูงสุด และเรื่องงบประมาณค่าใช้จ่ายภายในศูนย์ฯ มีความเพียงพอมีค่าต่ำสุด เช่นกัน

ตาราง 7 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นโดย
ภาพรวมของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 ที่มีต่อความเพียงพอในด้านปัจจัยนำเข้า

ข้อ	รายการ	$\bar{X}$	S.D.
1	มีวิทยากรมาอบรมให้ความรู้ตรงกับความต้องการของโรงเรียน	3.13	1.04
2	จำนวนบุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ในศูนย์วิชาการ	3.07	.91
3	บุคลากรมีความรู้ความสามารถเหมาะสมที่จะดำเนินงานในศูนย์วิชาการ	3.20	.92
4	สถานที่ที่ใช้จัดตั้งศูนย์วิชาการมีความเหมาะสม	3.01	1.03
5	สถานที่ที่ใช้ดำเนินการของศูนย์วิชาการมีความเป็นสัดส่วน	2.89	1.11
6	การจัดสถานที่ภายในศูนย์วิชาการมีความสะดวกสบาย เหมาะสมที่จะใช้เป็นสำนักงาน	2.93	1.02
7	วัสดุอุปกรณ์สำนักงานในศูนย์วิชาการมีเพียงพอ	2.88	.98
8	วัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอนสนับสนุนให้กับโรงเรียนอย่างเพียงพอ	2.83	.98
9	จัดให้มีเอกสารทางด้านวิชาการอย่างเพียงพอ	2.89	.94
10	มีการร่วมมือกันทางวัสดุอุปกรณ์ระหว่างโรงเรียนในศูนย์วิชาการ	2.92	.97
11	มีสื่อการเรียนการสอนบริการให้กับโรงเรียน	2.69	1.00

ตาราง 7 (ต่อ)

ข้อ	รายการ	$\bar{X}$	S.D.
12	งบประมาณใช้จ่ายภายในศูนย์เพียงพอ	2.69	.97
13	งบประมาณสนับสนุนกิจกรรมของศูนย์เพียงพอ	2.80	1.00
ค่าเฉลี่ย		2.92	.74

จากตาราง 7 พบว่า เมื่อพิจารณาโดยรวมความคิดเห็นทั้ง 2 กลุ่ม ตัวอย่างเห็นว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.92$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ทุกข้อมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะเรื่อง ความเพียงพอของบุคลากรมีความรู้ความสามารถเหมาะสมที่จะดำเนินงานในศูนย์วิชาการ มีค่าสูงสุด ส่วนเรื่อง ความเพียงพอของการมีสื่อการเรียนการสอนบริการให้กับโรงเรียน และความเพียงพอของงบประมาณสนับสนุนกิจกรรมของศูนย์ มีค่าต่ำสุด

ตอนที่ 3 วิเคราะห์ข้อมูลด้านกระบวนการ (Process)

ในการวิเคราะห์ข้อมูลด้านกระบวนการ ผู้วิจัยวิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นของคณะกรรมการศูนย์วิชาการเขต และครู หัวหน้ากลุ่มประสบการณ์ เพื่อดูการปฏิบัติมากน้อยด้านกระบวนการ รายละเอียด ดังตาราง 8

ตาราง 8 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของ คณะกรรมการศูนย์และครูกลุ่มประสบการณ์ที่มีต่อการปฏิบัติในด้านกระบวนการ

ข้อ	รายการ	คณะกรรมการ ศูนย์ฯ		ครูหัวหน้ากลุ่ม ประสบการณ์	
		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
1	การปฏิบัติงานมีการปรึกษาร่วมกัน	3.70	.94	3.43	.91
2	มีการแบ่งฝ่ายการรับผิดชอบงานอย่างชัดเจน	3.79	.98	3.49	.91
3	มีการตรวจสอบและปรับปรุงงานทุกครั้งที่ จัดทำแผนงานใหม่	3.40	.92	3.21	.87
4	มีการสั่งการและมอบหมายงานอย่างมี ประสิทธิภาพ	3.50	.92	3.25	.87
5	คณะกรรมการทุกท่านมีตำแหน่งและความ รับผิดชอบ	3.73	.89	3.42	.91
6	สนับสนุนให้มีปฏิทินปฏิบัติงาน	3.78	.84	3.54	.86
7	จัดกิจกรรมและโครงการเพื่อพัฒนาการศึกษา ของโรงเรียน	3.68	.82	3.50	.88
8	สนับสนุนให้ครูเข้ารับการอบรมเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ	3.69	.91	3.46	.91

ตาราง 8 (ต่อ)

ข้อ	รายการ	คณะกรรมการ		ครูหัวหน้ากลุ่ม	
		ศูนย์ฯ		ประสบการณ์	
		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
9	จัดอบรมเชิงปฏิบัติการด้านเอกสารหลักสูตร	3.60	.89	3.35	.90
10	จัดอบรมเชิงปฏิบัติการด้านเทคนิคการสอน	3.46	.90	3.14	.92
11	จัดอบรมเชิงปฏิบัติการด้านสื่อการสอน	3.39	.92	3.07	.94
12	จัดอบรมสัมมนาการนิเทศภายใน	3.27	.95	2.97	1.01
13	จัดแข่งขันความเป็นเลิศทางวิชาการ	3.69	.94	3.51	.98
14	จัดนิทรรศการวิชาการ	3.47	1.11	3.26	1.07
15	จัดให้มีการศึกษา และดูงานต่างประเทศ	2.58	1.29	2.56	1.27
16	จัดให้มีข้อสอบประจำภาคการศึกษา	3.93	1.01	3.73	1.03
17	จัดให้มีเครื่องมือวัดจุดประสงค์	3.60	1.07	3.33	1.12
18	จัดทำเอกสารข้อมูลทางสถิติ	3.82	.93	3.57	.97
19	จัดอบรมนักเรียนที่เป็นนายหมู่ลูกเสือ และ บุคลากร	4.09	.83	3.92	.86
20	จัดแข่งขันกีฬานักเรียน	3.84	.99	3.69	.94
21	จัดแสดงดนตรีนักเรียน	3.25	1.14	3.07	1.10
22	จัดประกวดการวาดภาพนักเรียนในงานต่าง ๆ	3.48	1.03	3.49	1.04
23	จัดประกวดห้องเรียน / ครู / โรงเรียน	3.38	.98	3.29	1.03
24	จัดทัศนศึกษานักเรียน	3.30	1.09	3.20	1.15
25	จัดประชุมครูเพื่อซักซ้อมความเข้าใจในการ ปฏิบัติงาน	3.65	.93	3.47	1.06
26	จัดสัมมนาผู้บริหารโรงเรียน	3.64	.98	3.61	.96

ตาราง 8 (ต่อ)

ข้อ	รายการ	คณะกรรมการ		ครูหัวหน้ากลุ่ม	
		ศูนย์ฯ		ประสบการณ์	
		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
27	คัดเลือกครูดีเด่น (โดยใช้คู่มือ)	3.47	1.03	3.36	1.02
28	ศึกษาและดูงาน	3.07	1.08	2.85	1.08
29	มีการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง	3.36	.93	3.05	1.01
30	ทำเอกสารประเมินผล	3.51	.92	3.28	.96
31	ประเมินผลการดำเนินงานของวิชาการ	3.36	.93	3.20	.95
ค่าเฉลี่ย		3.53	.64	3.33	.63

จากตาราง 8 พบว่า ในด้านกระบวนการนั้นคณะกรรมการศูนย์ฯ เห็นว่ามีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.53$) ส่วนครูหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์ เห็นว่ามีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.33$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเห็นว่า ความคิดเห็นของคณะกรรมการศูนย์ฯ โดยส่วนใหญ่ทุกข้อเห็นว่า มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้น การปฏิบัติงาน มีการปรึกษาร่วมกัน, มีการแบ่งฝ่ายการรับผิดชอบงานอย่างชัดเจน, คณะกรรมการทุกท่านมีตำแหน่งและความรับผิดชอบ, จัดให้มีข้อสอบประจำภาค, จัดทำเอกสารข้อมูลทางสถิติ, และการจัดแข่งขันกีฬานักเรียน มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับสูง

ส่วนความคิดเห็นของครูหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์ โดยส่วนใหญ่ทุกข้อเห็นว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นในเรื่อง จัดให้มีข้อสอบประจำภาค, จัดอบรมนักเรียนที่เป็นนายหมู่ลูกเสือและยุวกาชาด, และการจัดแข่งขันกีฬานักเรียน มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับสูง

ตาราง 9 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นโดยภาพรวมของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 ที่มีต่อการปฏิบัติ

ข้อ	รายการ	$\bar{X}$	S.D.
1	การปฏิบัติงานมีการปรึกษาหารือร่วมกัน	3.56	.93
2	มีการแบ่งฝ่ายการรับผิดชอบงานอย่างชัดเจน	3.62	.95
3	มีการตรวจสอบและปรับปรุงงานทุกครั้ง ที่จัดทำแผนงานใหม่	3.30	.90
4	มีการสั่งการและมอบหมายงานอย่างมี ประสิทธิภาพ	3.37	.90
5	คณะกรรมการทุกท่านมีตำแหน่งและความ รับผิดชอบ	3.56	.91
6	สนับสนุนให้มีปฏิทินปฏิบัติงาน	3.65	.86
7	จัดกิจกรรมและโครงการเพื่อพัฒนาการศึกษา ของโรงเรียน	3.58	.86
8	สนับสนุนให้ครูเข้ารับการอบรมเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ	3.57	.92
9	จัดอบรมเชิงปฏิบัติการด้านเอกสารหลักสูตร	3.46	.90
10	จัดอบรมเชิงปฏิบัติการด้านเทคนิคการสอน	3.29	.92
11	จัดอบรมเชิงปฏิบัติการด้านสื่อการสอน	3.22	.94
12	จัดอบรมสัมมนาการนิเทศภายใน	3.11	.99
13	จัดแข่งขันความเป็นเลิศทางวิชาการ	3.59	.96
14	จัดนิทรรศการวิชาการ	3.36	1.09
15	จัดให้มีการศึกษา และดูงานต่างประเทศ	2.57	1.27

ตาราง 9 (ต่อ)

ข้อ	รายการ	$\bar{X}$	S.D.
16	จัดให้มีข้อสอบประจำภาคการศึกษา	3.82	1.03
17	จัดให้มีเครื่องมือวัดจุดประสงค์	3.45	1.11
18	จัดทำเอกสารข้อมูลทางสถิติ	3.68	.96
19	จัดอบรมนักเรียนที่เป็นนายหมู่ลูกเสือ และ ยุวกาชาด	4.00	.85
20	จัดแข่งขันกีฬานักเรียน	3.76	.97
21	จัดแสดงดนตรีนักเรียน	3.15	1.12
22	จัดประกวดการวาดภาพนักเรียนในงานต่าง ๆ	3.49	1.04
23	จัดประกวดห้องเรียน / ครู / โรงเรียน	3.33	1.01
24	จัดทัศนศึกษานักเรียน	3.24	1.12
25	จัดประชุมครูเพื่อซักซ้อมความเข้าใจในการ ปฏิบัติงาน	3.55	1.00
26	จัดสัมมนาผู้บริหารโรงเรียน	3.63	.97
27	คัดเลือกครูดีเด่น (โดยใช้คู่มือ)	3.41	1.03
28	ศึกษาและดูงาน	2.95	1.09
29	มีการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง	3.19	.98
30	ทำเอกสารประเมินผล	3.38	.95
31	ประเมินผลการดำเนินงานของวิชาการ	3.27	.94
ค่าเฉลี่ย		3.42	.64

จากตาราง 9 พบว่า เมื่อพิจารณาโดยรวมความคิดเห็นทั้ง 2 กลุ่มตัวอย่าง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.42$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ความคิดเห็นของคณะกรรมการศูนย์ฯ และครูหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์โดยรวมเห็นว่า ส่วนใหญ่ทุกข้อ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้น เรื่อง การจัดทำเอกสารข้อมูลทางสถิติ, จัดอบรมนักเรียนที่เป็นนายหมู่ลูกเสือและยุวกาชาด และการจัดการแข่งขันกีฬานักเรียน เห็นว่า มีการปฏิบัติในระดับสูง

ตอนที่ 4 วิเคราะห์ข้อมูลด้านผลผลิต (Product)

ก. วิเคราะห์ด้านความพึงพอใจของครู

ในการวิเคราะห์ข้อมูลด้านผลผลิต ผู้วิจัยวิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นของคณะกรรมการศูนย์วิชาการเขต และครูกลุ่ม ประสิทธิภาพ เพื่อดูความพึงพอใจต่อผลผลิตของโครงการ รายละเอียดตาราง 10

ตาราง 10 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจ ของ คณะกรรมการศูนย์ฯและครูหัวหน้ากลุ่มประสิทธิภาพที่มีต่อผลผลิตของโครงการ

ข้อ	รายการ	คณะกรรมการ		ครูหัวหน้ากลุ่ม	
		ศูนย์ฯ		ประสิทธิภาพ	
		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
1	ครูสามารถผลิตเอกสารหลักสูตรขึ้นใช้เองได้	3.20	.98	3.14	.93
2	ครูสามารถผลิตสื่อการสอนขึ้นใช้เองได้	3.48	.83	3.42	.90
3	ครูสามารถนำเทคนิคต่าง ๆ ไปใช้ได้อย่าง ถูกต้อง	3.40	.82	3.36	.80
4	ครูพอใจในความก้าวหน้าของโรงเรียน	3.51	.80	3.37	.91
5	นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น	3.46	.82	3.28	.85
6	นักเรียนมีลักษณะที่พึงประสงค์ เชิงจริยธรรม ดีขึ้น	3.44	.81	3.20	.87
ค่าเฉลี่ย		3.42	.70	3.30	.71

จากตาราง 10 พบว่า ในด้านผลผลิตนั้น คณะกรรมการศูนย์ฯ เห็นว่า ครูมีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.42$) ส่วนครูหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์ เห็นว่า ครูมีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.30$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อจะเห็นว่า ความคิดเห็นของคณะกรรมการศูนย์ฯ ทุกข้อเห็นว่า ครูมีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะ ในเรื่อง ความพอใจในความก้าวหน้าของโรงเรียน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด แต่ในเรื่องความสามารถในการผลิตเอกสารหลักสูตรขึ้นใช้เอง มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

ส่วนความคิดเห็นของครูหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์ทุกข้อเห็นว่า ครูมีความพึงพอใจในระดับปานกลาง โดยเฉพาะเรื่อง ครูสามารถผลิตสื่อการสอนขึ้นใช้เองได้ มีค่าเฉลี่ยในระดับสูง ส่วนเรื่อง ครูสามารถผลิตเอกสารหลักสูตรขึ้นใช้เองได้ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

ตาราง 11 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็น
โดยภาพรวมของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 ที่มีต่อความพึงพอใจในด้านผลผลิต

ข้อ	รายการ	$\bar{X}$	S.D.
1	ครูสามารถผลิตเอกสารหลักสูตรขึ้นใช้เองได้	3.17	.95
2	ครูสามารถผลิตสื่อการสอนขึ้นใช้เองได้	3.44	.87
3	ครูสามารถนำเทคนิคต่าง ๆ ไปใช้ได้อย่างถูกต้อง	3.38	.81
4	ครูพอใจในความก้าวหน้าของโรงเรียน	3.44	.86
5	นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น	3.36	.84
6	นักเรียนมีลักษณะที่พึงประสงค์ เชิงจริยธรรมดีขึ้น	3.31	.85
ค่าเฉลี่ย		3.35	.71

จากตาราง 11 พบว่า เมื่อพิจารณาโดยรวมความคิดเห็นทั้ง 2 กลุ่มตัวอย่างเห็นว่า ครูมีความพึงพอใจต่อผลผลิตของโครงการอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.35$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ทุกข้อมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะเรื่อง ครูสามารถผลิตสื่อการสอนขึ้นใช้เองได้ และเรื่องความพอใจในความก้าวหน้าของโรงเรียน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ส่วนเรื่องครูสามารถผลิตเอกสารหลักสูตรขึ้นใช้เองได้ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

ข. วิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

ในการวิเคราะห์ข้อมูลด้านผลผลิต ผู้วิจัยวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2, 4 และ 6 เพื่อดูความก้าวหน้าของโครงการที่มีผลต่อการเรียนการสอน ส่วนชั้น ป.1, ป.3 และ ป.5 ไม่ได้นำมาเสนอที่นี่เพราะเป็นการเลื่อนชั้นที่มีเงื่อนไขอื่น เช่น ไม่ต้องสอบปลายภาคก็ได้ ถ้าเงื่อนไขเข้าเกณฑ์ ส่วน ป.2, ป.4, และ ป.6 ต้องมีการสอบปลายภาคเรียน จึงจะสามารถนำเสนอผลได้

ตาราง 12 ผลการสอบผ่านเลื่อนชั้นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ปีการศึกษา 2531-2534

เขต	ปี 2531 (ร้อยละ)	ปี 2532 (ร้อยละ)	ปี 2533 (ร้อยละ)	ปี 2534 (ร้อยละ)
1	93.99	95.59	98.48	99.88
2	95.31	96.56	99.31	99.44
3	94.56	96.26	98.47	98.47
4	97.36	98.77	99.06	98.39
5	96.88	95.82	99.88	98.46
6	96.43	95.75	99.43	99.53
7	95.04	95.44	98.04	98.47
8	96.23	97.33	98.23	99.58
เฉลี่ย	95.85	96.44	98.86	98.90

จากตาราง 12 พบว่า ผลการสอบผ่านเลื่อนชั้นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ของทุกเขตการศึกษา มีแนวโน้มพัฒนาดีขึ้นเป็นลำดับ

ตาราง 13 ผลการสอบผ่านเลื่อนชั้นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2531-2534

เขต	ปี 2531 (ร้อยละ)	ปี 2532 (ร้อยละ)	ปี 2533 (ร้อยละ)	ปี 2534 (ร้อยละ)
1	98.34	99.95	99.59	99.98
2	98.66	98.51	98.76	99.93
3	98.08	97.87	98.76	99.02
4	97.43	98.63	97.92	99.94
5	99.32	99.06	99.94	99.99
6	98.91	98.56	99.56	99.99
7	98.24	98.05	98.24	99.97
8	99.22	99.47	97.93	99.98
เฉลี่ย	98.53	98.77	98.84	99.86

จากตาราง 13 พบว่า ผลการสอบผ่านเลื่อนชั้นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ของทุกเขตการศึกษา มีแนวโน้มพัฒนาดีขึ้นเป็นลำดับ

ตาราง 14 ผลการสอบผ่านเลื่อนชั้นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา
2531-2534

เขต	ปี 2531 (ร้อยละ)	ปี 2532 (ร้อยละ)	ปี 2533 (ร้อยละ)	ปี 2534 (ร้อยละ)
1	99.85	99.98	99.88	99.88
2	99.87	99.85	99.91	99.91
3	99.93	99.83	99.56	99.86
4	98.91	99.72	98.45	99.66
5	99.85	99.29	99.88	99.88
6	99.73	98.94	99.63	99.43
7	99.84	99.86	99.84	99.74
8	99.92	99.93	99.83	99.77
เฉลี่ย	99.73	99.68	99.75	99.78

จากตาราง 14 พบว่า ผลการสอบผ่านเลื่อนชั้นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของทุกเขตการศึกษา มีแนวโน้มพัฒนาดีขึ้นเป็นลำดับ

ตาราง 15 ผลการสอบผ่านเลื่อนชั้นของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2, 4 และ 6
ปีการศึกษา 2531-2534

ชั้น	ปี 2531 (ร้อยละ)	ปี 2532 (ร้อยละ)	ปี 2533 (ร้อยละ)	ปี 2534 (ร้อยละ)
ป.2	95.85	96.44	98.86	98.90
ป.4	98.53	98.77	98.84	99.86
ป.6	99.73	99.68	99.75	99.78
เฉลี่ย	98.00	98.31	98.52	99.17

จากตาราง 15 แสดงผลการเลื่อนชั้นของนักเรียนเห็นว่า นักเรียนทั้ง 3 ระดับ ตลอดระยะเวลา 4 ปี มีแนวโน้มการเลื่อนชั้นมากขึ้นเป็นลำดับ

ตอนที่ 5 การวิเคราะห์ความสำเร็จของโครงการฯ

จากผลการวิเคราะห์ใน 4 ด้านของการประเมินความสำเร็จของโครงการ สรุปลักษณะในด้านภาพรวมและความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม ดังตาราง 16

ตาราง 16 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของ คณะกรรมการศูนย์วิชาการเขตฯ, ครูหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์ และโดยภาพรวม ที่มีต่อโครงการฯ

รายการ	คณะกรรมการ		ครูหัวหน้ากลุ่ม		ภาพรวม	
	ศูนย์ฯ		ประสบการณ์			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
ด้านบริบท	3.73	.76	3.56	.75	3.63	.76
ด้านปัจจัยนำเข้า	2.94	.78	2.90	.71	2.92	.74
ด้านกระบวนการ	3.53	.64	3.33	.63	3.42	.64
ด้านผลผลิต	3.42	.70	3.30	.71	3.35	.71
ค่าเฉลี่ย	3.40	.72	3.27	.70	3.33	.71

จากตาราง 16 ผลการประเมินความสำเร็จของโครงการฯ พบว่า คณะกรรมการศูนย์ฯ และครูหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์ เห็นว่า ความสำเร็จของโครงการอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.40$, $\bar{X} = 3.27$ ตามลำดับ) เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมเห็นว่าทั้งสองกลุ่มมีความเห็นว่า โครงการมีความสำเร็จในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.33$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน คณะกรรมการศูนย์วิชาการเห็นว่า ทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้น ด้านบริบท มีความสำเร็จอยู่ในระดับสูง

ส่วนครูหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์ เห็นว่า ทุกด้านมีความสำเร็จอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีด้านบริบทมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ส่วนด้านปัจจัยนำเข้า มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

เมื่อพิจารณาในรายด้านโดยภาพรวมเห็นว่า ทุกด้านมีความสำเร็จอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านบริบทมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ส่วนด้านปัจจัยนำเข้ามีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

ตอนที่ 6 วิเคราะห์ข้อมูลปลายเปิดจากแบบสอบถาม

ความคิดเห็นเพิ่มเติมที่มีต่อโครงการศูนย์วิชาการเขต จากแบบสอบถาม ปลายเปิด ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม ซึ่งได้รวบรวมนำเสนอไว้ 4 ด้าน ตามการประเมินโครงการฯ ดังนี้

1. ความคิดเห็นด้านบริบท ผู้ตอบแบบสอบถามให้ข้อเสนอแนะไว้ดังนี้

1.1 การทำโครงการต่าง ๆ ไม่ควรคำนึงถึงงบประมาณมากนัก จะทำให้เกิดปัญหา

1.2 เจ้าหน้าที่ของศูนย์วิชาการเขต ถ้าใช้ครูจะเสียเวลาและเสียงานประจำ

1.3 การตั้งศูนย์วิชาการเขตดี เพราะเอื้ออำนวยให้การศึกษา กระจายออกไปสู่ระบบโรงเรียน แต่โรงเรียนต้องรับภาระมากขึ้น

1.4 ศูนย์วิชาการเขตน่าจะมีบทบาท ในเรื่องทำรูปแบบการสอน ตามหลักสูตรปรับปรุง เช่น ทำแผนการสอน เป็นต้น

1.5 คุรุปฏิบัติหน้าที่การสอนแต่ละท่าน ยังไม่ทราบถึงวิธีการของ ศูนย์วิชาการเขต จึงมีผลเสมือนว่า ทำขึ้นมาเพื่อเป็นม่านบังตาไม่ให้นักอื่นมองเห็น

1.6 การเลือกตั้งคณะกรรมการศูนย์วิชาการเขต ควรเลือกจาก ครูให้ผู้บริหารเป็นกรรมการอาวุโส

1.7 การตั้งศูนย์วิชาการเขต เป็นหน่วยงานที่ดี ถ้าปฏิบัติตาม เป้าหมายที่วางไว้

1.8 การเสนอแผนงานต่าง ๆ ค่อนข้างดี แต่ขาดคนปฏิบัติ

1.9 การทำงานของศูนย์วิชาการเขต ให้ทำอย่างต่อเนื่อง ไม่ใช่ สร้างแล้วไม่ได้ปฏิบัติ

1.10 ศูนย์วิชาการเขต มีหลักการดี แต่ขาดประชาสัมพันธ์

1.11 การกระจายอำนาจเป็นสิ่งดี ที่ควรปฏิบัติ

1.12 การทำโครงการ ครูควรเข้าใจ และสามารถนำไปปฏิบัติได้

1.13 นอกจากเลือกผู้มีความสามารถ ควรให้โรงเรียนในกลุ่มมีส่วน

ตัดสินใจปัญหา

1.14 การจัดข้อสอบวัดผล ให้เหมือนกันทั้งหมด และทุกกลุ่มวิชา

1.15 ผู้อำนวยการเขตควรให้เป็นที่ปรึกษา ให้ผู้อำนวยการ

โรงเรียน ปฏิบัติหน้าที่เหมือนเดิม

1.16 การระดมสมองมีปัญหาเรื่องเวลา เพราะต้องอยู่ที่โรงเรียน

1.17 ควรเอาครูที่มีความสามารถพิเศษ เข้ามาร่วมเป็นกรรมการ

ศูนย์วิชาการเขตให้มากขึ้น

1.18 ศูนย์วิชาการเขตยังขาดหลักการและวิธีดำเนินการที่มี

ประสิทธิภาพ ควรให้มีเอกสารคู่มือให้ศึกษาค้นคว้าได้

1.19 การแบ่งสัดส่วนของครู และผู้บริหารในการเลือกตั้ง

1.20 โครงการศูนย์วิชาการเขต ดี ในการเขียนวัตถุประสงค์

และนำไปใช้ได้

1.21 ควรให้ครูหัวหน้ากลุ่ม และแกนนำในโรงเรียน เป็นกรรมการ

เพื่อรับทราบนโยบายและแผนงาน

1.22 ศูนย์วิชาการเขต มีหลักการดี แต่นำไปปฏิบัติได้ผลน้อย

1.23 การคัดเลือกครูเข้าเป็นกรรมการศูนย์ ในแต่ละด้าน ควรส่ง

ตัวแทนโรงเรียนละ 1 คน เพื่อครูนำความรู้มาเผยแพร่

1.24 การจัดหาบุคคลที่ชำนาญโดยเฉพาะ แต่ละกลุ่มประสบการณ์

มาร่วมปฏิบัติงานในแต่ละโครงการ

2. ความคิดเห็นเพิ่มเติมด้านปัจจัยนำเข้า

2.1 การจัดกิจกรรม เช่น ประธานกีฬา ประธานลูกเสือ-ยุวกาชาด

ผู้บริหารไม่ค่อยให้ความร่วมมือกัน

2.2 ต้องมีบุคลากรที่มีความสามารถ และมีจำนวนเพียงพอ

- 2.3 ควรจัดอัตรากำลัง ประจำศูนย์วิชาการเขต
- 2.4 ควรจัดให้มีการอบรมบุคลากรอย่างจริงจัง และมีการติดตามผล
- 2.5 โครงสร้างของศูนย์วิชาการเขตเปลี่ยนไป การดำเนินงาน

ค่อนข้างล่าช้า

- 2.6 การวิเคราะห์ปัญหา ต้องทำให้ชัดเจน เพื่อแก้ปัญหาตรงจุด
- 2.7 การจัดนิทรรศการต้องจัดอย่างจริงจัง
- 2.8 การเลือกครูดีเด่น ควรเลือกครูที่ปฏิบัติเป็นนิสัยไม่ใช่ประกวด

อย่างเดียว

- 2.9 ควรจัดกิจกรรมให้มากกว่านี้ เพื่อสนองตอบต่อครูและนักเรียน
- 2.10 ไม่ควรให้ฝ่ายบริหารเป็นประธานศูนย์วิชาการเขต เพราะ

ไม่ได้ลงมาคลุกคลี

- 2.11 การจัดให้มีการปรึกษางานร่วมกัน อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง
- 2.12 การอบรมครู หรือ อบรมเชิงปฏิบัติ ควรทำในภาคฤดูร้อน
- 2.13 ควรมีที่ทำการศูนย์วิชาการเขตโดยเฉพาะ
- 2.14 ควรมีวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จำเป็น และ สื่อการสอน เป็นต้น
- 2.15 ควรจัดให้มีข้อสอบมาตรฐานไว้ให้แต่ละโรงเรียนได้ยืม
- 2.16 วัสดุที่นำเข้ามาจริงแต่ไม่ค่อยมีมาตรฐาน

3. ความคิดเห็นเพิ่มเติมด้านกระบวนการ

- 3.1 ควรจัดให้ครูทุกคน ได้ประชุม เพื่อทราบนโยบาย
- 3.2 ควรมีแบบสอบถามถึงปัญหาของครู เกี่ยวกับการเรียนการสอน
- 3.3 การเผยแพร่ ด้านเอกสารหลักสูตรต้องจัดทำอย่างต่อเนื่อง
- 3.4 การกระจายการอบรมควรให้มากกว่านี้
- 3.5 บุคลากรบางครั้ง ควรเปลี่ยนแปลงตามความเหมาะสม โดย

เฉพาะคนรุ่นใหม่

- 3.6 ต้องดำเนินงานอย่างมีขั้นตอน มีระบบ ใช้ทรัพยากรให้คุ้มค่า
ทุกโรงเรียน
- 3.7 บุคลากรน้อย เวล่าน้อย ทำให้งานไม่ต่อเนื่อง
- 3.8 การอบรมเชิงปฏิบัติการ ด้านเทคนิค และใช้สื่อ ควรเน้นมากก
- 3.9 ครูสามารถนำไปใช้ในสถานการณ์ที่เป็นจริงได้
- 3.10 กิจกรรมไม่ควรมากเกินไป และปรับปรุงให้ทันสมัยอยู่เสมอ
- 3.11 ครูเข้าอบรมแล้วไม่นำไปใช้
- 3.12 กิจกรรมบางอย่าง เวลาไม่ตรงกับงานที่ใช้
- 3.13 ศูนย์วิชาการเขตควรมีการติดตามผล และประชาสัมพันธ์ต้อง
ทำอย่างต่อเนื่อง
- 3.14 ต้องปรับกระบวนการของครูผู้สอน เป็นสายวิชา
- 3.15 ความรับผิดชอบยังเป็นโรงเรียนใครโรงเรียนมัน
- 3.16 มีกิจกรรมอื่นแทรกซ้อนเข้ามา ทำให้งานของศูนย์วิชาการเขต
ไม่เพียงพอ
- 3.17 การกระทำของศูนย์วิชาการเขต ใช้วิธีเดิม ไม่พัฒนา
- 3.18 การปฏิบัติงาน ยังยึดระบบอาวุโส ผู้น้อยไม่มีโอกาสแสดง
ความคิดเห็น
- 3.19 ควรมีการสาธิตจริง ๆ ให้ครูได้ดูพร้อมแสดงสื่อ
- 3.20 ควรทำปฏิทินปฏิบัติงาน
4. ความคิดเห็นเพิ่มเติมด้านผลผลิต
- 4.1 ควรมีข้อสอบมาตรฐานประเมินเพื่อกระตุ้นให้โรงเรียนทำงาน
อย่างมีประสิทธิภาพ
- 4.2 ความก้าวหน้าของโรงเรียนจะพัฒนา ถ้าจัดปัจจัยและ
กระบวนการเป็นระบบ

4.3 ควรให้ได้รับผลเป็นรูปธรรม เช่น แบบฝึกหัดต่าง ๆ

แผนการสอน สื่อ

4.4 ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน รวมทั้งพฤติกรรมการสอนของครูยังไม่
พัฒนาขึ้น

4.5 จัดอบรมเทคนิคการสอน เพื่อให้ผลสัมฤทธิ์นักเรียนดีขึ้น

4.6 ควรจัดให้มีนิทรรศการทางวิชาการ ทุกปี ปีละ 1 ครั้ง

4.7 ควรจัดให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างครูที่สอนกลุ่มเดียวกัน

4.8 ผลสำเร็จบางอย่างยังเป็นผักชีโรยหน้า ทำเฉพาะการประเมิน
ไม่ติดตาม ผลสัมฤทธิ์ค่อนข้างต่ำ

4.9 ศูนย์วิชาการ เขตมีส่วนช่วยในการจัดการศึกษาเป็นระบบขึ้น
เอื้ออำนวยให้เด็กพัฒนามากยิ่งขึ้น

4.10 จากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ในบางกลุ่มประสบการณ์ยังไม่ดี
เท่าที่ควร ควรอบรมเชิงปฏิบัติการให้มากขึ้น

4.11 ผลสัมฤทธิ์วิชาคณิตศาสตร์ต่ำ ยังไม่ได้รับการดูแลจาก
ศูนย์วิชาการเขต

4.12 วิชาการยังหย่อนไป แต่จริยธรรม วินัย เน้นหนักมากเกินไป

4.13 โรงเรียนที่ครูไม่กระตือรือร้น ไม่ประเมินผลงานของตนเอง
ยากแก่การสร้างผลผลิต ที่มีคุณภาพ

บทที่ 5

บทย่อ สรุปผล อภิปรายผล ข้อเสนอแนะ

บทย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาการประเมินโครงการศูนย์วิชาการ เขต สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร โดยใช้แบบจำลองชิป (CIPP MODEL) เป็นแนวทางในการประเมินโครงการ

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

เพื่อประเมินผลสำเร็จโครงการศูนย์วิชาการเขตใน 4 ด้าน ดังนี้

1. ด้านบริบท (Context) มีความเหมาะสมเพียงใด
2. ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) มีความเพียงพอเหมาะสมเพียงใด
3. ด้านกระบวนการ (Process) ได้ปฏิบัติไปมากน้อยเพียงใด
4. ด้านผลผลิต (Product) มีความสำเร็จมากน้อยเพียงใด

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การเลือกประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ได้แก่ คณะกรรมการศูนย์วิชาการเขต และครูหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์ สังกัดสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร คณะกรรมการศูนย์วิชาการเขต 499 คน และครูหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์ 1,200 คน รวม 1,699 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้มาจากประชากรดังกล่าวข้างต้น โดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multistage Random Sampling) โดยสุ่มจาก 8 เขตการศึกษา ได้คณะกรรมการศูนย์วิชาการ 264 คน ครูหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์ 291 คน รวม 555 คน

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ทำให้ทราบผลสำเร็จของโครงการศูนย์วิชาการเขต จากความคิดเห็นของคณะกรรมการศูนย์วิชาการเขต และครูหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์ ซึ่งเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของศูนย์วิชาการเขต อันจะเป็นแนวทางให้ผู้บริหารกรุงเทพมหานครนำไปใช้ในการพิจารณาปรับปรุงและพัฒนาศูนย์วิชาการต่อไป อีกทั้งให้ผู้บริหารการศึกษาและผู้เกี่ยวข้องนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการศึกษาให้มีประสิทธิภาพต่อไป

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับ ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิตของโครงการที่ผู้วิจัย สร้างขึ้น นอกจากนี้ได้ใช้ตารางรวบรวมผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน จากรายงานสถิติ การศึกษาของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการเก็บข้อมูล

ขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัยถึงผู้อำนวยการสำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยให้ทางสำนักการศึกษาจัดส่งแบบสอบถามไปที่แต่ละ เขตที่กลุ่มตัวอย่างสังกัดอยู่ จากนั้นเขตจะนำส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่างแต่ละโรงเรียน และนำส่งกลับ สำนักการศึกษา และมีแบบสอบถามบางส่วนที่ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามด้วยตนเองและ นำกลับด้วยตนเอง

ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปจำนวน 555 ฉบับ สำหรับผู้บริหารโรงเรียน 200 ฉบับ ศึกษาธิการเขต 32 ฉบับ ศึกษาพิเศษ 32 ฉบับ และครูหัวหน้ากลุ่ม ประสบการณ์ 291 ฉบับ ได้รับกลับคืนมาจากผู้บริหารโรงเรียน 182 ฉบับ ศึกษา ธิการเขต 21 ฉบับ ศึกษาพิเศษ 25 ฉบับ และครูหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์ 276 ฉบับ รวมได้รับกลับคืนมา 504 ฉบับ คิดเป็นได้รับกลับคืนมาร้อยละ 90.81

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน คือ ค่าคะแนนเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ตลอดจนหาค่าร้อยละของแบบสอบถามเป็นรายข้อและรายด้าน ทั้งนี้ได้กำหนดการตัดสิน ตามแนวคิดของ เบสท์ (Best. 1977 : 169-175) ดังนี้

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.68-5.00 หมายถึง เหมาะสม/เพียงพอ/พึงพอใจ

ในระดับสูง

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.34-3.67 หมายถึง เหมาะสม/เพียงพอ/พึงพอใจ

ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00-2.33 หมายถึง เหมาะสม/เพียงพอ/พึงพอใจ

ในระดับต่ำ

สรุปผลการค้นคว้า

การวิเคราะห์ข้อมูลได้ผลโดยสรุปดังนี้

1. คณะกรรมการศูนย์วิชาการเขต และครูหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์ มีความเห็นว่า เนื้อหา หลักการ และจุดมุ่งหมายของศูนย์วิชาการเขตมีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง โดยคณะกรรมการศูนย์วิชาการเขตเห็นว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับสูง ส่วนครูหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์เห็นว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง

2. คณะกรรมการศูนย์วิชาการเขต และครูหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์ มีความเห็นว่า ทรัพยากรที่ใช้ในโครงการ ได้แก่ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ งบประมาณ มีความเพียงพออยู่ในระดับปานกลาง โดยคณะกรรมการศูนย์วิชาการเขต และครูหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์เห็นว่า มีความเพียงพออยู่ในระดับปานกลางเหมือนกัน

3. คณะกรรมการศูนย์วิชาการเขต และครูหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์ มีความเห็นว่า การดำเนินการเรื่องวิชาการ กิจกรรม การพัฒนาบุคลากร การวัด

ประเมินผล และการวิจัย มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง โดยคณะกรรมการศูนย์วิชาการเขต และครูหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์เห็นว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลางเหมือนกัน

4. คณะกรรมการศูนย์วิชาการเขต และครูหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์ มีความเห็นว่า ครูมีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง โดยคณะกรรมการศูนย์วิชาการเขตเห็นว่า และครูหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์เห็นว่า ครูมีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลางเหมือนกัน

5. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ปีการศึกษา 2530-2534 ในชั้น ป.2, ป.4 และ ป.6 ซึ่งเป็นชั้นเรียนที่จะต้องมีการสอบเลื่อนชั้น พบว่า มีแนวโน้มที่นักเรียนจะสอบผ่านได้มากขึ้นเป็นลำดับ

6. ความคิดเห็นเพิ่มเติมที่มีต่อโครงการศูนย์วิชาการเขต คณะกรรมการศูนย์วิชาการเขตและครูหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์ แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมซ้ำซ้อนกัน แต่มีความสอดคล้องกับเนื้อหาของแบบสอบถามที่ส่งไป ความคิดเห็นที่เพิ่มเติม เป็นในลักษณะการเสนอแนะการแก้ไขที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานของศูนย์วิชาการเขต สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้

1. งานของฝ่ายวิชาการกับฝ่ายกิจกรรมนั้น ควรแบ่งแยกให้ชัดเจน
2. เนื่องจากคุณภาพของโรงเรียนแต่ละโรงเรียนในกรุงเทพมหานคร ไม่เท่าเทียมกัน ศูนย์วิชาการเขตแต่ละแห่งควรมีแผนปฏิบัติงาน เฉพาะของตนเอง เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น เฉพาะกลุ่มโรงเรียนนั้น
3. การทำให้ทุกโรงเรียนมีศักยภาพดีขึ้นเรื่อย ๆ สิ่งที่ขาดไม่ได้คือการประเมินการติดตามผลและการนิเทศงาน

จากผลการประเมินโครงการฯ ทั้ง 4 ด้าน จะเห็นว่า คณะกรรมการศูนย์วิชาการเขตและครูหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์ เห็นว่า การดำเนินงานโครงการฯ ประสบผลสำเร็จในระดับปานกลาง โดยมีด้านบริบทประสบความสำเร็จสูงสุด ส่วนในด้านปัจจัยนำเข้าประสบความสำเร็จต่ำสุด

อภิปรายผล

จากสรุปผลการประเมินโครงการศูนย์วิชาการเขตสามารถอภิปรายผล
ได้ดังนี้

1. ด้านบริบท

ผลการประเมินโครงการศูนย์วิชาการเขต พบว่า หลักการ จุดมุ่งหมาย
ของการจัดตั้งศูนย์วิชาการเขต ตามความคิดเห็นของคณะกรรมการศูนย์วิชาการเขต
มีความเหมาะสมอยู่ในระดับสูง ทั้งนี้เป็นเพราะ หลักการ จุดมุ่งหมายที่กำหนดขึ้นมา
เพื่อนำมาแก้ปัญหาทางงานวิชาการของกรุงเทพมหานครซึ่งคณะกรรมการศูนย์วิชาการเขต
เป็นผู้บริหารงานในความรับผิดชอบเป็นในลักษณะฝ่ายแผนและนโยบาย จึงเห็นความ
สำคัญ และมีความเข้าใจในหลักการและวัตถุประสงค์เป็นอย่างดีในการดำเนินงาน
ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สันต์ วรศิริ (2520 : 32-35) วิจัยเรื่อง การจัด
ตั้งศูนย์โสตทัศนศึกษาและการศึกษาอุปสรรค การจัดตั้งโครงการโสตทัศนศึกษาของ
โรงเรียนมัธยมสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร พบว่า มีความเห็น
ด้วยอย่างยิ่งในการจัดให้มีศูนย์โสตฯ และสอดคล้อง กับผลงานวิจัยของ วรกิต
วัดข้าวหลาม (2521 : 1-18) วิจัยเรื่อง โครงการจัดตั้งศูนย์เทคโนโลยีทางการ
ศึกษาสำหรับวิทยาลัยครูมหาสารคาม พบว่า อาจารย์ในวิทยาลัย ครูส่วนใหญ่มีทัศนคติ
ที่ดีต่อโสตทัศนูปกรณ์ประกอบการสอน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ มนัส บุญประกอบ
(2522 : 87-92) วิจัยเรื่อง โครงการจัดตั้งศูนย์สื่อการศึกษาแบบคอนซอเดียม
(Consordium) สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่า สมควรมากในการจัดตั้งศูนย์
วิชาการกลุ่มโรงเรียน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศศิธร วงษ์เมตตา (2528 :
บทคัดย่อ) วิจัยเรื่อง การดำเนินงานศูนย์วิชาการกลุ่มประสิทธิภาพโรงเรียน สังกัด
สำนักงานประถมศึกษาจังหวัดชัยนาท พบว่า ผู้บริหารมีทัศนคติที่เห็นด้วยในระดับสูง
ยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ เทพา สำเริง (2532 : บทคัดย่อ) วิจัยเรื่อง ความ

คิดเห็นของศึกษานิเทศก์ บุคลากรศูนย์วิชาการ และบุคลากรในโรงเรียนเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์วิชาการในโครงการพัฒนาคุณภาพการประถมศึกษา พบว่า คณะทำงานศูนย์วิชาการจังหวัด และศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียนมีความเห็นด้วยในระดับมากกับภารกิจของศูนย์วิชาการ จากผลการวิจัยเห็นว่า การที่คณะกรรมการศูนย์วิชาการเขตมีความเห็นว่า ด้านบริบทของโครงการมีความเหมาะสมอยู่ในระดับสูง ทั้งนี้เป็นเพราะผู้บริหารเป็นผู้ที่รู้เข้าใจในหลักการและวัตถุประสงค์ของโครงการดี เนื่องจากอยู่ใกล้ชิด ร่วมกิจกรรมต่าง ๆ บ่อย ทำให้สามารถคัดเลือกคณะครูจากโรงเรียนต่าง ๆ ที่มีความรู้ความสามารถ เข้ามาร่วมเป็นคณะกรรมการดำเนินการของศูนย์วิชาการเขต จึงทำให้การดำเนินงานของศูนย์วิชาการเขตดำเนินงานไปสู่เป้าหมายอย่างถูกต้อง สำหรับความคิดเห็นของครูหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์ เห็นว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง เพราะครูหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์ไม่สามารถเข้าร่วมกับโครงการของศูนย์วิชาการเขตได้ทุกอย่าง ในแต่ละปีทางศูนย์วิชาการเขตสามารถจัดกิจกรรมให้ครูหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์มาร่วมกิจกรรมได้น้อย เนื่องจากครูหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์ มีทั้งกลุ่มคณิตศาสตร์ กลุ่มภาษาไทย กลุ่ม สปช. กลุ่ม สสน. กลุ่ม กพอ. และกลุ่มภาษาอังกฤษ ซึ่งมีถึง 6 กลุ่มประสบการณ์ จำเป็นต้องแบ่งกันเข้าร่วมกิจกรรมตามลักษณะกลุ่มวิชาของตนเองไม่ได้ร่วมกิจกรรมทุกครั้ง และในขณะเดียวกัน คณะกรรมการศูนย์วิชาการเขตก็คัดเลือกครูเฉพาะที่มีความรู้ความสามารถเท่านั้น เข้ามาร่วมดำเนินการของศูนย์วิชาการเขต ทำให้ครูหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์มีความเห็นว่า ด้านบริบทของโครงการอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับ ผลงานวิจัยของ เทพา สำเร็จ (2532 : บทคัดย่อ) วิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของศึกษานิเทศก์ บุคลากรศูนย์วิชาการ และบุคลากรในโรงเรียนเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์วิชาการ ในโครงการพัฒนาคุณภาพการประถมศึกษา พบว่า ครูประถมศึกษาเห็นว่าการให้บริการของศูนย์วิชาการอยู่ในระดับปานกลาง จากผลการวิจัยเห็นว่า การที่ครูหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์มีความเห็นในด้านบริบทของโครงการมีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง

สำหรับความคิดเห็นของคณะกรรมการศูนย์วิชาการเขต และครูหัวหน้ากลุ่ม
 ประสพการณ์ โดยภาพรวมแล้วมีความเห็นว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง
 ซึ่งไม่สอดคล้องกับผลงานวิจัยของประเสริฐ บุญเลิศ (2531 : บทคัดย่อ) ที่วิจัย
 เรื่องการศึกษาปัญหาและความต้องการในการดำเนินงานศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียน
 พบว่า ประธานกลุ่ม หัวหน้าสำนักงาน และครูวิชาการ มีปัญหาการผลิตสื่อ การ
 บริการสื่อ การวางแผน การนิเทศ ติดตาม ควบคุม กำกับ อยู่ในระดับปานกลาง
 และไม่สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ กำพล กระจมล (2531 : 118) ที่วิจัยเรื่อง
 การศึกษาสถานภาพ และปัญหาการบริหารศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา
 พบว่า ปัญหาอยู่ในระดับปานกลางในเรื่องการดำเนินการศูนย์วิชาการ ได้แก่ ปัญหา
 ของเจ้าหน้าที่ของศูนย์วิชาการ ปัญหาการบริหารสื่อการสอนไม่เพียงพอกับความ
 ต้องการของครูผู้สอน สื่อการสอนที่ครูต้องการมาก คือ ของจริง ชุดการสอน ชุด
 ทดลอง และเครื่องโรเนียว ครูต้องการรับบริการ เรื่องเอกสารครู เช่น คู่มือครู
 และคู่มือแนะนำการใช้เครื่องมือทางเทคโนโลยีทางการศึกษา และความคิดเห็น
 ข้อเสนอแนะต่าง ๆ เกี่ยวกับการบริการ เช่น งบประมาณให้เพียงพอ มีการนิเทศ
 เป็นต้น แต่เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรายข้อ ความคิดเห็นของคณะกรรมการแล้วเห็นว่า
 มีความเหมาะสมในระดับสูง ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ เทพา สำเร็จ
 (2532 : บทคัดย่อ) ที่วิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของศึกษานิเทศก์ บุคลากรศูนย์
 วิชาการ และบุคลากรในโรงเรียนเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์วิชาการ ใน
 โครงการพัฒนาคุณภาพการประถมศึกษา พบว่า คณะทำงานศูนย์วิชาการจังหวัด และ
 ศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียนมีความเห็นด้วย ในระดับมาก เกี่ยวกับการกิจของศูนย์
 วิชาการและศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารโรงเรียน มีความเห็นด้วยในระดับมากเกี่ยวกับ
 หลักการ การดำเนินงานของศูนย์วิชาการ ข้อเสนอแนะสำหรับการดำเนินงานของ
 ศูนย์วิชาการ

2. ด้านปัจจัยนำเข้า

ในด้านปัจจัยนำเข้านั้น การที่คณะกรรมการศูนย์วิชาการเขตมีความเห็นวาทรรศการที่นำมาใช้ในโครงการมีความเพียงพออยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากศูนย์วิชาการเขตของกรุงเทพมหานคร เพิ่งมีการก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2530 และด้วยการที่กรุงเทพมหานครเป็นเมืองขนาดใหญ่ แบ่งการปกครองออกเป็นเขต มี 36 เขต ฉะนั้นศูนย์วิชาการเขตจึงมีจำนวนมากถึง 36 ศูนย์ ด้วยเช่นกัน ทำให้การสนับสนุนจากกรุงเทพมหานครด้านปัจจัยนำเข้าที่จะมาเป็นทรรศการให้ศูนย์วิชาการเขต มีไม่เพียงพอ หรือทันต่อความต้องการของคณะกรรมการศูนย์วิชาการเขต และครูหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์ ได้แก่ บุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และการจัดการ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ เทพา สำเร็จ (2532 : บทคัดย่อ) วิจัยเรื่อง ความเห็นของศึกษานิเทศก์ บุคลากรศูนย์วิชาการ และบุคลากรในโรงเรียนเกี่ยวกับการดำเนินการของศูนย์วิชาการเขตในโครงการพัฒนาคุณภาพการประถมศึกษา ซึ่งพบว่า ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารโรงเรียน และครูหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์ มีความเห็นอยู่ในระดับปานกลาง แต่ไม่สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ วรวิตร มังคละแสน (2532 : 85) ทวีศักดิ์ ไชยมาโย (2532 : 90) กำพล กระทบ (2531 : 118) และ ประเสริฐ บุญเลิศ (2531 : บทคัดย่อ) โดยงานวิจัยทั้ง 4 เรื่อง ศึกษาเกี่ยวกับสภาพปัญหาการดำเนินงานของศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา พบว่า ปัญหาการดำเนินงานของศูนย์วิชาการ ได้แก่ ระยะเวลาปฏิบัติงานน้อย งบประมาณไม่เพียงพอ มีการผลิตสื่อไม่ตรงกับความต้องการของผู้ใช้ การบริหารสื่อ การวางแผน และการนิเทศติดตาม การควบคุม ขังขาดประสิทธิภาพเท่าที่ควร

ทั้งนี้สามารถแยกออกเป็นด้านต่าง ๆ ได้ ดังนี้

1. ด้านบุคลากร คณะกรรมการศูนย์วิชาการเขต และครูหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์ มีความเห็นวาทรรศการที่นำมาใช้ในโครงการมีความเพียงพออยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เพราะศูนย์วิชาการไม่มีอัตรากำลังที่แท้จริง คณะกรรมการดำเนินงานเป็นโดยตำแหน่ง และเป็นผู้บริหาร

สถานศึกษา จึงมีแต่ส่วนที่คุมแผนและนโยบายทั้งหมด ไม่มีเจ้าหน้าที่ทางด้านปฏิบัติการ เช่น เอกสาร งานธุรการ จึงต้องยืมข้าราชการครูมาช่วยงานชั่วคราว และการมาทำงานมาเป็นครั้งคราวมิได้มาเป็นประจำ ขึ้นอยู่กับผู้บริหารจะสั่งการให้ผู้ใดมาในแต่ละครั้ง ทำให้ขาดความรับผิดชอบอย่างจริงจังในการทำงาน การดำเนินงานของศูนย์วิชาการเขตขาดการติดตามอย่างต่อเนื่อง

2. ด้านงบประมาณ คณะกรรมการศูนย์วิชาการเขต และครูหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์ มีความเห็นว่า มีความเพียงพออยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำ ทั้งนี้ เพราะงบประมาณสนับสนุนศูนย์วิชาการเขตมีในระดับต่ำมาก ทำให้โรงเรียนซึ่งเป็นที่ตั้งของศูนย์วิชาการต้องดึงงบประมาณบางส่วน of โรงเรียนมาสนับสนุนการดำเนินงานอย่างมาก มีผลกระทบกับการบริหารโรงเรียนในด้านอื่น ๆ ตามไปด้วย จึงมีผลทำให้วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ น้อยลงไป ไม่สามารถจัดซื้อวัสดุถาวรได้ เพราะงบประมาณส่วนใหญ่จะต้องไปใช้ในการจัดกิจกรรม เกือบทั้งหมด

3. ด้านวัสดุอุปกรณ์ คณะกรรมการศูนย์วิชาการเขต และครูหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์ มีความเห็นว่า มีความเพียงพออยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากเมื่อศูนย์วิชาการเขตเพิ่งเริ่มดำเนินการ เครื่องมือต่าง ๆ ที่จำเป็นก็ดำเนินการไปเรื่อย ๆ ไม่ได้ทุ่มเทให้ จึงทำให้ขาดเครื่องมือในการเสริมการเรียนการสอนให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น และเป็นผลมาจากการขาดงบประมาณสนับสนุนอย่างเพียงพอ ดังที่ได้กล่าวมา

4. การจัดการ คณะกรรมการศูนย์วิชาการเขตและครูหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์ เห็นว่า มีความเพียงพออยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ เพราะศูนย์วิชาการเขตเป็นที่รวมของผู้บริหาร การจัดการในการดำเนินงานศูนย์วิชาการเป็นในลักษณะ "ระดมสมอง" เมื่อตกลงกันแล้วจะแบ่งงานไปทำที่โรงเรียนของตนอย่างอิสระ การสั่งการผู้บริหารไม่สามารถสั่งการในโรงเรียนที่ตนมิได้เป็นผู้บริหารไม่ได้ ไม่สามารถก้าวล่วงงานของผู้อื่นได้ เป็นผลทำให้การปฏิบัติงานในบางเรื่องขาดการประสานงาน

3. ด้านกระบวนการ

ในด้านกระบวนการนั้น เป็นการประเมินระดับการปฏิบัติของโครงการ ซึ่ง คณะกรรมการศูนย์วิชาการเขตและครูหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์ มีความเหมือนกันว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง เป็นเพราะว่า การดำเนินงานนั้นมีปัจจัยอื่น ๆ ที่ เข้ามาเกี่ยวข้องกับการทำให้การทำงานทางด้านการศึกษาคความต่อเนื่อง เนื่องจาก ผู้บริหารโรงเรียนต้องปฏิบัติงานอื่นตามนโยบายที่ได้รับการสั่งการมาจากสำนักงาน เขต หรือกรุงเทพมหานครด้วย จึงทำให้คณะกรรมการศูนย์วิชาการเขตเวลาที่จะ พัฒนางานทางด้านการศึกษาน้อยลง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภิรมย์ สตินรา- เศรษฐ์ ที่ได้ประเมินโครงการศูนย์วิชาการจังหวัดปัตตานี-ศรีสะเกษ พบว่า อยู่ใน ระดับปานกลาง และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของเทพา สำเริง (2532 : บทคัดย่อ) เรื่องความคิดเห็นของศึกษานิเทศก์ บุคลากรศูนย์วิชาการและบุคลากรในโรงเรียน เกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์วิชาการในโครงการพัฒนาคุณภาพการประถมศึกษา ผลวิจัยพบว่า คณะทำงานวิชาการจังหวัดและศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียน มีความ เห็นด้วยในการปฏิบัติงานตามภารกิจ อยู่ในระดับปานกลาง

นอกจากนี้ยังมีสาเหตุอื่นที่ทำให้การปฏิบัติด้านกระบวนการอยู่ในระดับปานกลาง แยกเป็นรายชื่อได้ดังนี้

1. กิจกรรมตามนโยบายมาก โรงเรียนประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร อยู่ใต้การปกครองของผู้อำนวยการเขต ขึ้นตรงตัวปลัดกรุงเทพมหานคร ซึ่งทำให้ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องทำงานด้านอื่น ๆ ที่เป็นนโยบาย นอกเหนือจากงานด้านการ ศึกษา เช่น กิจกรรมชุมชน ในด้านรณรงค์การเลือกตั้ง การตกแต่งในกิจกรรมชุมชน สงกรานต์ของสำนักงานเขต เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมเหล่านั้นเป็นงานด้านการปกครอง แต่ทางสำนักงานไม่มีอัตราค่าจ้างที่เพียงพอ จึงใช้การสั่งการมาที่โรงเรียนซึ่งอยู่ ภายใต้อำนาจสำนักงานเขต จึงเป็นผลทำให้งานด้านการศึกษาที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องทำ มีเวลาน้อยลงไป

2. ผู้บังคับบัญชาระดับเขต บางเขตไม่ได้ให้ความสำคัญ ด้านการศึกษา เท่าที่ควรทำให้กิจกรรมต่าง ๆ ทางการศึกษาลดไป เพราะความไม่เข้าใจทางการศึกษาของผู้อำนวยการเขตนั้น แต่การศึกษาเป็นด้านหนึ่งที่สำคัญของสำนักงานเขต และผู้บริหารสถานศึกษามีระดับ เทียบ เท่าหรือใกล้เคียงกับผู้บังคับบัญชาระดับเขต ด้วยเหตุนี้กิจกรรมทางด้านการศึกษาต้องมี แต่อาจขาดการสนับสนุนอย่างจริงจัง จึงทำให้การปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ไม่ได้รับการสนับสนุนอย่างเต็มที่จากผู้บริหารระดับเขต ผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งเป็นคณะกรรมการศูนย์วิชาการเขตจึง เลือกที่จะจัดกิจกรรมที่เด่นตอบสนองผู้บริหารระดับเขต กิจกรรมใดที่คิดว่าได้ผลไม่คุ้มค่าทางด้านการประชาสัมพันธ์ของผู้บริหาร กิจกรรมนั้นจะระงับไป

4. ด้านผลผลิต

ในด้านผลผลิตของโครงการพบว่า พบว่า คณะกรรมการศูนย์วิชาการเขต และครูหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์ มีความคิดเห็นเหมือนกันว่า ความพึงพอใจของครู ในผลผลิตของโครงการ อยู่ในระดับปานกลาง เพราะเป็นผลต่อเนื่องมาจากการได้รับการสนับสนุนทางทรัพยากรเพียงพอในระดับปานกลาง และระดับการปฏิบัติด้านกระบวนการอยู่ในระดับปานกลาง ส่งผลให้ผลผลิตของโครงการฯ ไม่ได้มีการพัฒนาไปถึงเป้าหมาย จึงมีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง/เช่นกัน เหตุที่สนับสนุน ได้แก่ การขาดทรัพยากรที่ใช้ในโครงการ ทำให้การดำเนินกิจกรรมพัฒนาครู การฝึกอบรมต่าง ๆ ไม่สามารถกระทำได้อย่างเต็มที่ เพราะขาดวัสดุอุปกรณ์ และงบประมาณ ครูที่เข้ารับการอบรมเพื่อพัฒนาจึงไม่สามารถได้ฝึกฝนอย่างเต็มที่ หรือจากการที่ครูต้องไปปฏิบัติงานตามคำสั่งของสำนักงานทำให้ครูไม่มีเวลาที่จะพัฒนาตนเอง และทำให้ต้องละทิ้งการสอนด้วยในบางครั้ง จึงมีผลส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในบางวิชาหรือในบางห้องเรียนลดลง

ส่วนผลการสอบเลื่อนชั้นของนักเรียน ในระดับชั้น ป.2, ป.4, และ ป.6 ตั้งแต่ ปี พ.ศ.2531-2534 นั้น ผลการสอบอยู่ในเกณฑ์ดี ทั้ง 3 ระดับ ทั้งนี้ เพราะ การจัดการศึกษาของกรุงเทพมหานครต้องมีการแข่งขันการพัฒนาทาง ด้านศึกษากับหน่วยงานอื่นได้แก่ สำนักงานประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ จึงต้องมีการยกระดับมาตรฐานการศึกษาอยู่ตลอดเวลา มีแผนพัฒนาการศึกษา กทม. เป็นเป้าหมายอยู่แล้ว และการจัดองค์กรต่าง ๆ ขึ้นมาช่วยพัฒนาการศึกษาของ กทม. โดยเฉพาะศูนย์วิชาการเขต มีจุดมุ่งหมายในการจัดตั้งขึ้นมาพัฒนางานคุณภาพผลผลิต การศึกษาโดยตรง (ไพรัช อรรถกามานนท์ และ พนม ถาวรกิจ. 2534 : 4) ฉะนั้น ศูนย์วิชาการเขตจึงเป็นองค์กรที่จัดขึ้นมาเพื่อสนับสนุนโรงเรียนให้พัฒนาคุณภาพ การศึกษา อันส่งผลให้ผลการสอบเลื่อนชั้นของนักเรียนมีแนวโน้มพัฒนาขึ้น

5. ความสำเร็จของโครงการศูนย์วิชาการเขต

คณะกรรมการศูนย์วิชาการเขตและครูหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์ มีความเห็น สอดคล้องกัน คือ มีความเห็นว่า โครงการศูนย์วิชาการเขต มีความสำเร็จอยู่ใน ระดับปานกลาง ทั้งนี้เป็นเพราะ โครงการศูนย์วิชาการเขตได้เริ่มดำเนินการไปใน ทิศทางที่ถูกต้องแล้ว เพราะในด้านบริบทนั้นมีความเห็นว่า มีความเหมาะสมค่อนข้าง สูง และจากการได้เริ่มดำเนินโครงการศูนย์วิชาการเขตมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2530 จนถึง พ.ศ.2534 สามารถดำเนินงานได้ครบ 36 ศูนย์วิชาการเขต ถึงแม้ในด้าน ปัจจุบันนำเข้ามีความเห็นว่า มีความเพียงพอระดับปานกลางค่อนข้างต่ำ ทั้งนี้เพราะ เป็นงานใหม่ บุคลากรที่แท้จริงของศูนย์วิชาการเขตไม่มีโดยตรง เป็นในลักษณะของ การเป็นกรรมการโดยตำแหน่ง จึงมีการเปลี่ยนแปลงได้ตามช่วงเวลา เมื่อถึงคราว เปลี่ยนแปลงต้องหาบุคลากรมารับหน้าที่ใหม่ สร้างประสบการณ์กับงานใหม่ อีกทั้ง เครื่องมือ และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ก็ไม่มีของศูนย์โดยแท้จริงเป็นในลักษณะขอยืมของ โรงเรียนที่ศูนย์วิชาการเขตตั้งอยู่ แต่จากการจัดสรรงบประมาณมีแนวโน้มที่จะได้วัสดุ อุปกรณ์ถาวรมากขึ้น เช่น เครื่องถ่ายเอกสาร ทำให้การงานมีความคล่องตัวมากขึ้น

แต่ในด้านงบประมาณมีจำกัดมากไม่เพียงพอต่อการที่จะศูนย์นำไปพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนในเขต จึงเป็นอุปสรรคอย่างยิ่งในการปรับปรุงด้านกระบวนการ ซึ่งถ้าการทำงานตามกระบวนการกิจกรรมของศูนย์วิชาการเป็นไปอย่างครบถ้วนจะช่วยให้การพัฒนาศึกษากระทำได้ตามเป้าหมายที่ศูนย์วิชาการวางไว้ อันจะส่งผลให้ผลผลิตของโครงการอยู่ในระดับที่สูงขึ้นตามมาด้วย ซึ่งจะไปสู่เป้าหมายของแผนพัฒนาการศึกษา ฉบับที่ 3 ของกรุงเทพมหานคร ในเรื่อง การปรับปรุงโรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานคร ให้มีมาตรฐานทัดเทียมกันและปรับปรุงในเรื่องคุณภาพของโรงเรียนให้เจริญก้าวหน้ายิ่ง ๆ ขึ้นไปด้วย

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากการสรุปผลการวิจัยทั้ง 4 ด้าน พบว่า ในทุกด้านทั้งคณะกรรมการศูนย์วิชาการเขตและครูหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์ มีความเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้นเพื่อการพัฒนาศูนย์วิชาการในโอกาสต่อไป ควรจะดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ศูนย์วิชาการเขตควรจัดการด้านปฏิทินปฏิบัติงานให้รัดกุมยิ่งขึ้น
2. ศูนย์วิชาการเขตควรส่งเสริมทางด้านการคิดสร้างสรรค์ให้มากขึ้น
3. ควรมีเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์วิชาการเขต และต้องมีประสิทธิภาพ
4. ควรมีสถานที่สำหรับศูนย์วิชาการเขตโดยเฉพาะ
5. ควรจัดให้มีโครงการนำวัสดุใช้แล้วมาใช้ประโยชน์ เช่น นำไปทำสื่อการสอน
6. ศูนย์วิชาการเขตควรได้รับการนิเทศ และติดตามผลอย่างสม่ำเสมอ
7. ปรับปรุงการประเมินผลของศูนย์วิชาการเขตให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น
8. ควรสร้างสำนึกให้ครูทุกคนเป็นเจ้าของโครงการศูนย์วิชาการเขต
9. ควรให้ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานกับผู้มาปฏิบัติงานของศูนย์วิชาการเขตด้วย

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรนำรูปแบบจำลอง ชิป ไปใช้ในการประเมินศูนย์วิชาการเขตของแต่ละเขตโดยเฉพาะ

2. ควรประเมินการบริหารงานของศูนย์วิชาการในด้านอื่นต่อไป

3. หาแนวทางในการพัฒนาศูนย์วิชาการให้เจริญก้าวหน้า

4. ควรศึกษาความคิดเห็นของครูหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์แต่ละวิชา
โดยเฉพาะ

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- โกวิท ประวาลพฤกษ์. การประเมินผลแนวใหม่. กรุงเทพฯ : มุลนิธิพัฒนา
เยาวชน, 2522.
- กำพล กระมล. ศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียน
ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์.
ปริญญาณิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,
2528. อัดสำเนา.
- จุฬาลงกรณ์, มหาวิทยาลัย บัณฑิตวิทยาลัย. รวมบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ ปีการศึกษา
2524. โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525.
- ฉวีลักษณ์ บุญกาญจน และคนอื่น ๆ. รายงานผลการวิจัยเพื่อจัดตั้งศูนย์วิชาการสู่
ชนบทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มหาสารคาม, 2524. อัดสำเนา.
- ชลทิพย์ เอี่ยมสำอางค์. การประเมินผลกระทบของโครงการการศึกษานอก
โรงเรียนที่มีต่อประชาชนชนบท. ปริญญาณิพนธ์ กศ.ด. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2530. อัดสำเนา.
- ชูเกียรติ ลีสวรรณ. "ทฤษฎีและปฏิบัติ เรื่องการพัฒนาโครงการและประเมิน
โครงการการศึกษานอกระบบ," เอกสารประกอบการสอนภาควิชา
ส่งเสริมการสอน. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. 2531.
- โชคชัย งามสิทธิโชค. การดำเนินงานของศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา
จังหวัดพิษณุโลก. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2533. อัดสำเนา.
- ไชยยศ เรืองสุวรรณ. การบริหารสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา. กรุงเทพฯ :
วัฒนาพานิช, 2526.

ทวิพงษ์ กลิ่นหอม. "การประเมินหลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาเอก
พลศึกษา," ศรีนครินทรวิโรฒวิจัยและพัฒนา. 2 (2) : เมษายน
2532.

ทรรศนียา กัลยาณมิตร และคนอื่น ๆ. รายงานผลการวิจัยเรื่องแบบจำลองศูนย์
บริการสื่อการศึกษาของสถาบันฝึกหัดครู. กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525.

เทียน ทองแก้ว. "ศูนย์วิชาการที่พึงประสงค์," วารสารพัฒนาหลักสูตร.
56-58 มกราคม 2529.

_____. "แนวคิดในการจัดศูนย์วิชาการ," วารสารพัฒนาหลักสูตร.
4-7 พฤษภาคม 2531.

นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์. การบริหารงาน. กรุงเทพฯ : ภาควิชาบริหารการศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525.

นิพนธ์ ศุขปรีดี. โครงการบ้าน โรงเรียน มหาวิทยาลัยเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพ
การเรียนการสอน. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร, 2528.

นิตา ชูโต. การประเมินโครงการ. กรุงเทพฯ : ธรรมสารการพิมพ์, 2527.

บุญส่ง กุสุโมทย์. การประเมินการฝึกสอนของวิทยาลัยพลศึกษาสมุทรสาคร.
วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530
อட்சาเนา.

บุญส่ง นิลแก้ว. "การประเมินโครงการเป็นอย่างไร," เอกสารประกอบการ
ประเมินผลภาคปฏิบัติ. ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน ภาคเหนือ, 2531.

บุญเหลือ ทองเอี่ยม และสุขสวัสดิ์ ภาษิต. การบริหารและการนิเทศงาน
โสตทัศนศึกษา. มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2522.

ปัตตานี, จังหวัด. รายงานผลการวิจัยโครงการวิจัยและวางแผนเพื่อพัฒนา
การศึกษาของจังหวัดปัตตานี. คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2526.

- ประคินันท์ อูปรมย์. การศึกษาเชิงประเมินระบบหลักสูตรจิตวิทยาการศึกษาใน
วิทยาลัยครู. วิทยานิพนธ์ ค.ค. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2521. อัดสำเนา.
- ประสิทธิ์ คงยิ่งศิริ. การวิเคราะห์และประเมินโครงการ. กรุงเทพฯ :
เรือนแก้วการพิมพ์, 2524.
- ประเสริฐ บุญเลิศ. การศึกษาปัญหาและความต้องการในการดำเนินงาน
ศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียนตามทัศนะของประธานกลุ่ม หัวหน้าสำนักงาน
กลุ่ม และครูวิชาการสำนักงาน สังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัด
อุบลราชธานี. ปรินิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร, 2528. อัดสำเนา.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์.
กรุงเทพฯ : เจริญผลการพิมพ์, 2531.
- เพ็ญศิริ คำนชนะ. การประเมินโครงการให้ทุนอุดหนุนการศึกษาของบัณฑิตวิทยาลัย.
วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524.
อัดสำเนา.
- พิสิทธิ์ นาคอำไพ และวิทยา ศักดา. "ศูนย์วิชาการ : แหล่งความรู้สู่การพัฒนา,"
วารสารประชาศึกษา. 3-9 กรกฎาคม 2533.
- ไพรัช อรรถกามานนท์ และพนอม ถาวรกิจ. "บันทึกภาพการศึกษา กทม.,
วารสารการศึกษา กทม. 15-21 กุมภาพันธ์ 2531.
- ภิรมย์ รตินรเศรษฐ์. "ศูนย์วิชาการช่วยการนิเทศการศึกษา," วารสารมิตรครู.
1-15 ; พฤษภาคม 2531.
- บุญชู บวรสุขประชา. ปัญหาการบริหารงานศูนย์โสตทัศนศึกษาของวิทยาลัยครูใน
ภาคกลางของไทย. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2527. อัดสำเนา.

ลักขณา บรรพภาณุจน์. การประเมินผลโครงการอบรมครูประจำการที่ไม่มีวุฒิ.

วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523.

อัครสำเนา.

วชิระ น้ำเพชร. การประเมินโครงการประชุมสัมมนาผู้แทนศูนย์ส่งเสริมและพัฒนา
วัฒนธรรมเพื่อการจัดตั้งชมรมส่งเสริมกิจกรรมการเล่นดนตรีไทย.

วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525.

อัครสำเนา.

วรกิต วัดข้าวหลาม. โครงการจัดตั้งศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษาสำหรับ

วิทยาลัยครูมหาสารคาม. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ :

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521. อัครสำเนา.

วิชาการ, กอง. คู่มือปฏิบัติงานโครงการศูนย์วิชาการเขต ปี 2530 - 2534.

กรุงเทพฯ : สำนักการศึกษา, 2531.

_____. รายงานผลการวิจัยเรื่องความรู้เรื่องนโยบาย หลักสูตร การสอน
การวัดผล และการประเมิน ของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน.

กรุงเทพฯ : สำนักการศึกษา, 2531.

วิชาการ, กอง. รายงานสรุปผลความก้าวหน้าการดำเนินงานตามโครงการศูนย์

วิชาการเขต ปีงบประมาณ 2531. กรุงเทพฯ : สำนักการศึกษา,

2532.

_____. รายงานการประเมินผลแผนพัฒนาการศึกษาของกรุงเทพมหานคร

ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2525 - 2529). สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร,

2532.

_____. แนวทางการดำเนินงานตามโครงการศูนย์วิชาการ ระดับเขต.

สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร, 2532.

วิบูลย์ สุทธาพันธ์. ปัญหาการบริหารของหน่วยงานเทคโนโลยีทางการศึกษาของ

กลุ่มวิทยาลัยครูภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ :

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524. อัครสำเนา.

- ศศิธร วงษ์เมตตา. การดำเนินงานศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดชัยนาท. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2528. อัดสำเนา.
- ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคกลาง, กรมการศึกษานอกโรงเรียน. การประเมินโครงการ. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ, 2530.
- สมหวัง พิริยานูวัฒน์ และ วรณพร วิเชียรวงศ์. การประเมินผลการเรียนของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520.
- สมหวัง พิริยานูวัฒน์ และคนอื่น ๆ. รวมบทความทางการประเมินโครงการ. พิมพ์ครั้งที่ 2. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533.
- สันต์ วรศิริ. การจัดตั้งศูนย์โสตทัศนศึกษาและโครงการทางโสตทัศนศึกษาของโรงเรียนมัธยมสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2520. อัดสำเนา.
- สำเภา วรางกูร. การบริหารรายวิชา Administration of Audio-Visual Program. แผนกวิชาโสตทัศนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2512.
- สีอุไร จิปปภ. รายงานการประชุมสัมมนาทางวิชาการ'26 เรื่องการประเมินโครงการฝ่ายวิชาการ. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 29 - 30 กันยายน, 2526.
- สุขุม มูลเมือง. เทคนิคการประเมินผลโครงการ. กรุงเทพฯ : กองแผนงานสำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงศึกษาธิการ, 2530.
- สุเวช ฌ หนองคาย. การศึกษาศูนย์วิชาการในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2516. อัดสำเนา.
- อำนาจ จันทรแป้น. "ศูนย์วิชาการในโรงเรียน," ศึกษาศาสตร์สาร. 3 : 18 - 32 กันยายน, 2521.

- Best, John W. Research in Education. 3rd ed. Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice-Hall, Inc., 1977.
- Cronbach, Lee J. Educational Evaluation : Theory and Practice. Ohio : Charles A. James, 1974.
- Stake, Robert E. "The Counterance of Education Evaluation," Teachers College Record. 68 : 523-540 ; April, 1967.
- Stufflebeam, Danial L. "Alternative Approaches to Educational Evaluation," Evaluation in Education : Current Application. California : 42 : 128-150. March, 1974.
- Stufflebeam, Danial L. and others. Education Evaluation and Decision Making. Illinoy : F.E. Peacock Publishers, Inc, 1971.

ภาคผนวก

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ประสานมิตร

8 มิถุนายน 2536

เรื่อง ขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

เรียน

ด้วยข้าพเจ้า นายโสภณ สุวรรณวงศ์ นิสิตปริญญาโท ภาควิชา
บริหารการศึกษา ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินโครงการศูนย์วิชาการ สำนัก
การศึกษา กรุงเทพมหานคร ในการนี้ต้องได้รับข้อมูลจากความคิดเห็นของท่านที่มีต่อ
โครงการดังกล่าวเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ข้าพเจ้าจึงได้ส่งแบบสอบถามความ
คิดเห็นของท่านเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์วิชาการในด้านต่าง ๆ ซึ่งผลจากการ
ตอบของท่านจะได้นำไปใช้ในการเสนอแนะ และเป็นแนวทางเพื่อปรับปรุงการดำเนิน
งานของศูนย์วิชาการต่อไปภายหน้า

ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณในการให้ความร่วมมือ เป็นอย่างยิ่งใน
ครั้งนี้ของท่านมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

นายโสภณ สุวรรณวงศ์

นิสิตปริญญาโท บริหารการศึกษา

แบบสอบถามประเมินโครงการศูนย์วิชาการ

สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร

แบบสอบถามนี้ใช้สำหรับประเมินโครงการศูนย์วิชาการ ตามแผนพัฒนาการศึกษาของกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 4 ปีการศึกษา 2530-2534 โดยถามความคิดเห็นของคณะกรรมการศูนย์วิชาการ และครูหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์ในโรงเรียน โดยใช้แบบจำลองชิป (CIPP Model) เป็นแนวในการประเมิน ซึ่งแบ่งเป็น 4 ด้าน ดังนี้

1. ด้านบริบท (Context) เป็นการประเมินเกี่ยวกับหลักการ และวัตถุประสงค์ของโครงการ
2. ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) เป็นการประเมินเกี่ยวกับทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนินโครงการ ซึ่งประกอบด้วย บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ งบประมาณ และการจัดการ
3. ด้านกระบวนการทำงาน (Process) เป็นการประเมินเกี่ยวกับขั้นตอนและกระบวนการในการดำเนินงาน กิจกรรม และวิธีการวัดประเมินผลของศูนย์วิชาการ
4. ด้านผลผลิต (Product) เป็นการประเมินเกี่ยวกับผลสำเร็จของโครงการ โดยพิจารณาจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ความสามารถของครู และความพึงพอใจของครู

แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้จะแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบ ลักษณะของแบบสอบถาม เป็นแบบข้อความและมีคำตอบให้เลือกตอบ โดยให้ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง [] ที่ตรงกับความเป็นจริง

ตอนที่ 2 ถามความคิดเห็นที่ท่านมีต่อโครงการศูนย์วิชาการ มีลักษณะเป็นการประเมินมาตราส่วน ประมาณค่า 5 ระดับ โดยเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องตัวเลขหลังข้อความที่ท่านเห็นด้วยมากที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด โดยให้ผู้ตอบได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมนอกเหนือจาก ตอนที่ 2

ตอนที่ 1 โปรดเลือกคำตอบที่ตรงกับสถานภาพของท่านในปัจจุบัน

โดยให้ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง [] ตรงหน้าข้อที่เป็นจริง

1. ท่านมีสถานภาพใด

1.1 คณะกรรมการศูนย์วิชาการ

[] ผู้บริหารโรงเรียน

[] ศึกษาธิการเขต

[] ศึกษาพิเศษเขต

1.2 ครูหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์

[] ครูหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์ สปช.

[] ครูหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์ สสน.

[] ครูหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์ กพอ.

[] ครูหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์ ภาษาไทย

[] ครูหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์ คณิตศาสตร์

[] ครูหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์ ภาษาอังกฤษ

2. วุฒิการศึกษาของท่าน

[] ปริญญาตรี

[] ปริญญาโท

[] อื่น ๆ โปรดระบุ

3. ระดับขนาดโรงเรียนของท่านที่ปฏิบัติงานอยู่ในปัจจุบัน

[] ขนาดเล็ก (นักเรียน 1-400 คน)

[] ขนาดกลาง (นักเรียน 401-800 คน)

[] ขนาดใหญ่ (นักเรียนตั้งแต่ 801 คนขึ้นไป)

ตอนที่ 2 โปรดเลือกระดับความคิดเห็นที่ตรงกับความรู้สึกของท่านที่มีต่อการดำเนินงานของโครงการศูนย์วิชาการ สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร

โดยให้ท่านเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องตัวเลขหลังข้อความ ซึ่งมีระดับความสำคัญของตัวเลข 5 - 1 ดังนี้

- 5 หมายถึง มีความเพียงพอ/เหมาะสม/พึงพอใจ ดีมาก
 4 หมายถึง มีความเพียงพอ/เหมาะสม/พึงพอใจ ดี
 3 หมายถึง มีความเพียงพอ/เหมาะสม/พึงพอใจ ปานกลาง
 2 หมายถึง มีความเพียงพอ/เหมาะสม/พึงพอใจ พอใช้
 1 หมายถึง มีความเพียงพอ/เหมาะสม/พึงพอใจ ควรปรับปรุง

ตัวอย่าง

ข้อ	รายการ	มีความเหมาะสมเพียงใด				
		5	4	3	2	1
00	ให้ศูนย์วิชาการเป็นแหล่งข้อมูลทางวิชาการ การทำงานของศูนย์วิชาการเป็นการระดมความคิด ทรัพยากร และศักยภาพของบุคคลมาใช้					

ก. ด้านบริบทของโครงการ (Context) มีความคิดเห็นว่ามีเหมาะสมเพียงใด

ข้อ	รายการ	มีความเหมาะสม				
		5	4	3	2	1
1	คัดเลือกผู้มีความสามารถในด้านต่าง ๆ ทางวิชาการและกิจกรรมของแต่ละโรงเรียนมาเป็นคณะกรรมการ					
2	มีการนำปัญหาต่าง ๆ มาดำเนินร่วมกัน					
3	เพื่อลดความแตกต่างของคุณภาพการศึกษาระหว่างโรงเรียนในศูนย์วิชาการ					
4	การบริหารศูนย์วิชาการเป็นแบบประชาธิปไตย					
5	ศูนย์วิชาการมีอิสระที่จะแก้ปัญหาและพัฒนาตนเองได้					
6	ให้ศูนย์ฯ เป็นแหล่งปรึกษาทางวิชาการ					
7	ส่งเสริมให้มีผู้นำกลุ่มโรงเรียนซึ่งเกิดจากการยอมรับซึ่งกันและกัน					
8	สนองตอบต่อปัญหาและความต้องการของสำนักงานเขตและโรงเรียน					
9	การลดช่องว่างในการปฏิบัติงานระหว่างโรงเรียนและสำนักงานเขต					
10	การระดมความคิด ทรัพยากร และศักยภาพของบุคลากรมาใช้ในศูนย์วิชาการ					

ข. ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ว่ามี ความเพียงพอมากน้อยเพียงใด

ข้อ	รายการ	มีความเพียงพอ				
		5	4	3	2	1
1	มีวิทยากรมาอบรมให้ความรู้ตรงกับความต้องการของโรงเรียน					
2	จำนวนบุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ในศูนย์วิชาการ					
3	บุคลากรมีความรู้ความสามารถเหมาะสมที่จะดำเนินงานในศูนย์วิชาการ					
4	สถานที่ที่ใช้จัดตั้งศูนย์วิชาการมีความเหมาะสม					
5	สถานที่ที่ใช้ดำเนินกิจกรรมของศูนย์วิชาการมีความเป็นสัดส่วน					
6	การจัดสถานที่ภายในศูนย์วิชาการมีความสะดวกสบาย เหมาะสมที่จะใช้เป็นสำนักงาน					
7	วัสดุอุปกรณ์สำนักงานในศูนย์วิชาการมีเพียงพอ					
8	วัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอนสนับสนุนให้กับโรงเรียนอย่างเพียงพอ					
9	จัดให้มีเอกสารทางด้านวิชาการอย่างเพียงพอ					
10	มีการร่วมมือกันทางวัสดุอุปกรณ์ระหว่างโรงเรียนในศูนย์วิชาการ					
11	มีสื่อการเรียนการสอนบริการให้กับโรงเรียน					
12	งบประมาณใช้จ่ายภายในศูนย์เพียงพอ					
13	งบประมาณสนับสนุนกิจกรรมของศูนย์เพียงพอ					

ค. ด้านกระบวนการ (Process) มีการปฏิบัติมากน้อยเพียงใด

ข้อ	รายการ	ระดับการปฏิบัติ				
		5	4	3	2	1
1	การปฏิบัติงานมีการปรึกษาร่วมกัน					
2	มีการแบ่งฝ่ายการรับผิดชอบงานอย่างชัดเจน					
3	มีการตรวจสอบและปรับปรุงงานทุกครั้งที่ทำ					
4	มีการสั่งการและมอบหมายงานอย่างมีประสิทธิภาพ					
5	คณะกรรมการทุกท่านมีตำแหน่งและความรับผิดชอบ					
6	สนับสนุนให้มีปฏิทินปฏิบัติงาน					
7	จัดกิจกรรมและโครงการเพื่อพัฒนาการศึกษาของโรงเรียน					
8	สนับสนุนให้ครูเข้ารับการอบรมเพิ่มพูนความรู้ความสามารถ					
9	จัดอบรมเชิงปฏิบัติการด้านเอกสารหลักสูตร					
10	จัดอบรมเชิงปฏิบัติการด้านเทคนิคการสอน					
11	จัดอบรมเชิงปฏิบัติการด้านสื่อการสอน					
12	จัดอบรมสัมมนาการนิเทศภายใน					
13	จัดแข่งขันความเป็นเลิศทางวิชาการ					
14	จัดนิทรรศการวิชาการ					
15	จัดให้มีการศึกษา และดูงานต่างประเทศ					

ข้อ	รายการ	ระดับการปฏิบัติ				
		5	4	3	2	1
16	จัดให้มีข้อสอบประจำภาคการศึกษา					
17	จัดให้มี เครื่องมือวัดจุดประสงค์					
18	จัดทำ เอกสารข้อมูลทางสถิติ					
19	จัดอบรมนักเรียนที่เป็นนายหมู่ลูก เลือ และยุวกาชาด					
20	จัดแข่งขันกีฬานัก เรียน					
21	จัดแสดงดนตรีนักเรียน					
22	จัดประกวดการวาดภาพนักเรียนในงาน ต่าง ๆ					
23	จัดประกวดห้องเรียน/ครู/โรงเรียน					
24	จัดทัศนศึกษานักเรียน					
25	จัดประชุมครูเพื่อซักซ้อมความเข้าใจใน การปฏิบัติงาน					
26	จัดสัมมนาผู้บริหารโรงเรียน					
27	คัดเลือกครูดีเด่น (โดยใช้คู่มือ)					
28	ศึกษาและดูงาน					
29	มีการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง					
30	ทำเอกสารประเมินผล					
31	ประเมินผลการดำเนินงานของวิชาการ					

ง. ด้านผลผลิต (Product) ว่ามีความพึงพอใจมากน้อยเพียงใด

ข้อ	รายการ	ระดับความพึงพอใจ				
		5	4	3	2	1
1	ครูสามารถผลิตเอกสารหลักสูตรขึ้นใช้เองได้					
2	ครูสามารถผลิตสื่อการสอนขึ้นใช้เองได้					
3	ครูสามารถนำเทคนิคต่าง ๆ ไปใช้ได้ อย่างถูกต้อง					
4	ครูพอใจในความก้าวหน้าของโรงเรียน					
5	นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น					
6	นักเรียนมีลักษณะที่พึงประสงค์ เชิงจริยธรรมดีขึ้น					

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเพิ่มเติมที่มีต่อโครงการศูนย์วิชาการ

นอกเหนือจากข้อความปลายปิดข้างต้น ท่านสามารถให้ความคิดเห็นเพิ่มเติม ดังนี้

1. ด้านบริบท

.....

2. ด้านปัจจัยนำเข้า

.....

3. ด้านกระบวนการ

.....

4. ด้านผลผลิต

.....

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ	โสภณ สุวรรณวงศ์
เกิด	1 มกราคม 2486
สถานที่เกิด	อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	45/46 สดจิตต์นิเวศน์ แขวงสามคํา เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร 10500
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ.2502	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จาก โรงเรียนระโนดวิทยามูลนิธิ อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา
พ.ศ.2504	ป.กศ. จาก โรงเรียนฝึกหัดครูพระนคร เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร
พ.ศ.2508	พ.ม. จาก ส่วนกลาง กรุงเทพมหานคร
พ.ศ.2512	กศ.บ. (วิชาเอกประวัติศาสตร์) วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร
พ.ศ.2536	กศ.ม. (การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

การประเมินโครงการศูนย์วิชาการเขต
สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร

บทคัดย่อ
ของ
โสภณ สุวรรณวงศ์

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกบริหารการศึกษา
มีนาคม 2537

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อประเมินโครงการศูนย์วิชาการเขต สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร ระหว่างปี พ.ศ.2530-2534 โดยใช้ แบบจำลองชิป (CIPP Model) เป็นแนวทางในการประเมินโครงการฯ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ คณะกรรมการศูนย์วิชาการเขต 246 คน ครูหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์ 291 คน รวม 555 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย แบบสอบถาม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น และข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนจากสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. คณะกรรมการศูนย์วิชาการเขต และครูหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์ มีความเห็นว่า เนื้อหา หลักการ และจุดมุ่งหมายของศูนย์วิชาการเขต มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง โดยคณะกรรมการศูนย์วิชาการเขตเห็นว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนครูหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์เห็นว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง
2. คณะกรรมการศูนย์วิชาการเขต และครูหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์ มีความเห็นว่า ทรัพยากรที่ใช้ในโครงการฯ ได้แก่ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ งบประมาณ มีความเพียงพออยู่ในระดับปานกลาง โดยคณะกรรมการศูนย์วิชาการเขต และครูหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์เห็นว่า มีความเพียงพออยู่ในระดับปานกลางเหมือนกัน
3. คณะกรรมการศูนย์วิชาการเขต และครูหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์ มีความเห็นว่า การดำเนินการเรื่องวิชาการ กิจกรรม การพัฒนาบุคลากร การวัดประเมินผล และการวิจัย มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง โดยคณะกรรมการศูนย์วิชาการเขต และครูหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์เห็นว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลางเหมือนกัน

4. คณะกรรมการศูนย์วิชาการเขต และครูหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์ มีความเห็นว่า ครูมีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง โดยคณะกรรมการศูนย์วิชาการเขต และครูหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์เห็นว่า ครูมีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง เหมือนกัน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมีแนวโน้มสูงขึ้น

5. คณะกรรมการศูนย์วิชาการเขต และครูหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์ มีความเห็นว่า โครงการศูนย์วิชาการเขตมีความสำเร็จอยู่ในระดับปานกลาง

PROJECT EVALUATION OF THE DISTRICT ACADEMIC CENTERS,
THE DEPARTMENT OF EDUCATION,
BANGKOK METROPOLIS

AN ABSTRACT
BY
SOPON SUWONWONGSE

Presented in partial fulfillment of the requirements for the
Master of Education Degree in Education Administration
at Srinakharinwirot University

March 1994

The purpose of this research was to evaluate the Project of district academic centers, the department of education Bangkok Metropolis during 2530-2534 B.E. by using CIPP Model. Two hundred forty six district academic centers committees and 291 subject head techers were samples. Questionnaire and student-learning-achievement data from Department of Education, Bangkok Metropolis were used as research instruments. The obtained data were analyzed by percentage, mean, and standard deviation.

Finding were as follows :-

1. The opinions of the district academic center, committees and the subject head teachers opinions about the content, principle and goal of the district academic center were in average level. By the opinions of the district academic center committees were in high level, but the subject head teachers' opinions was in average level.

2. The opinions of the district academic center committees and the subject head teachers' opinions about the resource in this project such as : pesonal equipment budget were sufficient in average level. By the opinions of the district academic center committees and the subject head teachers' were in average level.

3. The opinions of the district academic committees and the subject head teachers' about the process in academic, activities personal development, evaluation and research

were performed in average level. By the opinions of district academic committees and the subject head teacher were performed in average level.

4. The opinions of the district academic center committees and the subject head teachers' about teacher's satisfaction was in average level. By the opinions of the district academic committees and subject head teachers' were in average level. And student-learning-achievement data were in high level

5. The opinions of the district academic center committees and the subject head teacher as a whole were in average level.